Հետաքրքրական
մարդ հովհաննես
սիրեք կեցցե իս-
կը երկար տարի
19-8-997 Հ. Կարապետյան

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ի ՉԱՐՉԱՐԱՆՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

232.9
L-50

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

Ի ՁԱՐԶԱՐԱՆՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՇԱՐԱԳՐԵԱԼ

Ս· Ա.Լ· ԼԻԿՈՒՐԵԱՑ

ԿՐԿԻՆ ՏՊԱԳՐԵԱԼ

Ի ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ ՎԵՆԵՏԿՈՑ

1885

ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱՂԱՅԵԿ — ՂՈՒԿԱՍ ԱՆ

ՏՈՀՄԻՆ

1241-ԱՀ

14497-2007

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Սարը և Ջերմեռանդն հեղինակ գըր-քուկիս, որուն ուրիշ զանազան գը-րուածներ ալ արդէն ծանօթ և փա-պագելի են մեր ազգային բարեպաշ-տից, այս Մատենութեանց սկիզբը բա-ւականապէս կ՚իմացընէ ասոնց օգուտը և պատճառները. որով աւելորդ է մեզի ալ խօսիլ նոյն բանին վրայ: Այլ եթէ կը մնայ բան մը աւելցընել, այս զրոյ թարգմանութեամբ հրատարակուելուն վրայ է. որպ պատճառ և յորդորող եղան բարեպաշտ կարնեցի ընտանիքը մը, Աշխենեան կամ Ղուկասեան և Գասպարեան. որ իբրև հայրենական ժառանգութիւն իրենց ցեղին առաջեր և անուշեր են բարեպաշտութեան և բարեսիրութեան հոգին. որով չատոնց իրենց հայրն և հօրեղբօրք զուարթա-

ռատ տրիւք ոգներ էին այլ և այլ հա-
գեւոր և պիտանի գրոց տպագրութեան:
Անոնց հետեւող պայազատն և որդի
բարեյիշատակ հանգուցեալին Անտոնի՝
արդէն տարի մ'առաջ իր ծախուք սը-
պագրել տուեր էր Հաղորդաւոր ա-
նուամբ գիրքը, որ է աղօթք պատրաս-
տութեան և գոհութեան մեր Փրկչին
սուրբ մարմնոյ և արեան խորհուրդն
ընդունելու համար, 'ի յիշատակ իր
նոր և տարաժամ վախճանեալ ամուս-
նոյն. հիմայ ալ նոյնպէս 'ի յիշատակ
հանգուցեալ մօր իւրեանց Մարիա-
մայ (որ էր 'ի տոհմէ Կիւմիւշխանացի
Մազմանեանց), յիշեալ պայազատն
իր երկու քոյրերովն ուղեցին նուիրել
իրենց համազգի հոգեսիրաց այս պա-
տուական գրքոյկս, որ մեր առաջա-
ծային Տիրոջ ցաւագին չարչարանքը և
անհատնում սէրը՝ պարզ և յստակ
կերպով մը ցուցընելով, կը մխիթարէ
և կ'ուժովցընէ ըզսիրտ և զհոգի՝ համ-
բերութեամբ և սիրով հետեւելու իր
Փրկչին, իրեն հանդիպած փորձանաց
և ցաւոց ու մահուան զրկմանց մէջ:
Եթէ ամեն ընթերցողաց օգտին հա-
մար է այս գրքոյկս, կը փափագինք
մենք թարգմանող և տպագրողքս՝ որ
ալ աւելի մխիթարական և հոգևորա-
պէս օգտակար ըլլայ սա՝ իրեն հրատա-
րակութեան պատճառ եղողաց, և ի-
րենց սրենակից և հոգեկից Հանգու-
ցեալին:

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՑ ՎՐԱՑ

ՊՏՈՒՂՔ ՄՏԱԾՈՒԹԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՑ

1. Սիրոյն Հոգւոյ՝ ամենասիրելի փրկիչն մեր խմացուց որ իր աշխարհք գալուն և մարդ ըլլալուն միակ վախճանն էր՝ մարդկանց սրտերուն մէջ սուրբ սիրոյ կրակը վառելը: Եւ յիրաւի, ո՜հ, ինչ գեղեցիկ սիրոյ բոցեր վառեց այնչափ սրտերու մէջ, մանաւանդ այն վըշտերով զոր կամաւ կրեց իր մահուան ժամանակ, որպէս զի ցուցընէ մեզի մեր վրայ ունեցած անբաւ սէրը: Ո՜հ, սրշաւի երջանիկ սրտեր՝ սիրով վառուած հնոցներու պէս Յիսուսի վիրաց մէջ, այն աստիճան բորբոքեցան իր սիրովը, որ յօժարութեամբ նուիրեցին իրենց ինչքը, կեանքը, և բոլոր իրենց անձը. մեծ արութեամբ մը յաղթելով այն ամեն գժուարութեանց որ աստուածային օրինաց պահպանութեան մէջ իրենց դէմ կ'ելլէին. և ըրին այս ամեն բանս՝ այն սիրոյ սիրոյն համար, որ թէպէտ և Աստուած էր՝ տակաւին ուզեց չարչարուիլ անոնց սիրոյն հա-

մար: Երկինից Ճամբուն մէջ անվրէպ և չուա աւաջ երթալուս համար՝ Աւաքեալն մեզի այս խրատը կու տայ: « Աղէ ածէք զմտաս, որ զայսպիսի համբերութիւն ի մեզաւորաց հակառակ կութենէ անտի կրեաց. զի մի աչխատ լինիցիք անձամբք ձերովք և լքանիցիք »: (Եբր. ժբ. 3.)

2. Անոր համար սիրահարեալն սուրբ Օգոստինոս՝ խալին վրայ վիրաւորեալ Յիսուսի առջև կեցած՝ այսպես անուչիկ կ'աղօթէր. « Գրէ, ով ամենասիրելի Փրկիչ իմ, գրէ իմ սրտիս վրայ քու վէրքերդ, որպէս զի անոնց մէջ կարդամ քու ցաւդ և իմ սէրս: Այո այնքա՛ն դիմաց ունենալով այն մեծ ցաւը՝ զոր դու Աստուած իմ, ինձի համար կրեցիր, անխռով կը կրեմ այն ամէն նեղութիւնքը որ ինձի կրելու հարկ ըլլայ. և քու սիրոյդ առջև, զոր ցոյցիր ինձի խաչին վրայ, ոչ կը սիրեմ եւ ոչ ալ կրնամ սիրել քեզմէ զատ ուրիշը »:

3. Եւ ուսկից արդեօք առին սուրբերն այն ուժը և կորովճութիւնը՝ տանջանք, մարտիրոսութիւններ և մահեր կրելու համար, եթէ ոչ խաչեալ Յիսուսի վշտերէն: Լիոնեսացի սուրբ Յովսէփ վիրաւորուն տեսնելով որ վէրքը չուանները կուզէին կապել, որպէս զի վիրաբոյժն ցաւալի կործանէ մ'ընէ, իր խաչելու թիւնը ձեռք առած ըսաւ. « Ի՞նչ չուաններ, ի՞նչ չուաններ, ահա իմ կապերս: Այս իմ սիրոյս համար դամուած Տէրս՝ կը սոխպէ զիս իր ցաւերովը՝ կրելու ամէն վիշտ իր սիրոյն համար »: Եւ այսպէս, առանց ըներան լսանալու, համբերեց կրտրելուն: Ով կրնայ ըսել՝ թէ զուր չանիրաւի կը տանջիմ, տեսնելով զՅիսուս որ « վ իրաւո-

րեցաւ վասն մեղաց մերոց, և պատժեցաւ վասն մերոց անօրէնութեանց » (Եսա. Ե Գ. 5.) Ով կրնայ հրաժարիլ հնազանդութենէ քիչ մը նեղութեան համար, մինչ Յիսուս « Հնազանդ՝ մահուչափ և մահու խաչի »: (Փիլ. Բ. 8.) Ով կրնայ հրաժարիլ վատ անունէ, տեսնելով զՅիսուս, որ սեպուեցաւ յիմար, թագաւոր Ղազարեղի և անգամ մը որ ապուակեցաւ, երեսը թուք առաւ, և կախուեցաւ անարգ վայտէ մը:

4. Ով կրնայ սիրել ուրիշ բան մը՝ երբ կը տեսնէ զՅիսուս որ կը մեռնի այնչափ ցաւերու և անարգանաց մէջ, որպես զի մեր սէրը շահի: Ջերմեռանդ Ճգնաւոր մը կ'աղաչէր զԱստուած՝ որ իմացընէ իրեն, թէ ինչ կրնայ ընել զինքը կատարեալապես սիրելու համար. Աստուած յայտնեց անոր՝ որ իրեն սիրոյն հասնելու յարմարագոյն կրթութիւնն է շատ անգամ իր չարչարանքը մտածելը: Սրբուհին Թերեզիա կու լար կը գանգատէր քանի մը զրոց համար՝ որ կը սովրեցնէին մեկ դի Թողուլ Յիսուսի չարչարանաց մտածութիւնը՝ որպէս զի արգելք չըլլայ Աստուածութեան վրայ խորհրդածելու, և վերջը կը կանչէր. « Ով Տէր իմ հոգւոյս, ով իմ բարիքս, խաչեալ Յիսուս, ամէն անգամ որ այս կարծեաց վրայ մտածեմ՝ ինձի այնպես կու գայ որ մեծ մտածութիւն մը կ'ընեմ: Ինչպէս կրնայ ըլլալ ով Տէր, որ դու ինձի մեծագոյն բարեաց արգելք ըլլաս. ուսկից են իմ ամենայն բարիքս՝ եթէ ոչ քեզմէ »: Եւ վերջը կ'աւելցընէր. « Տէ՛ւսյ որ զԱստուած գոհ ընելու համար, իրմէ մեծ չնորհքներ ընդունելու համար, կ'ուզէ Աս-

տուած որ այն շնորհքները ամենասուրբ մարդկութեանը ձեռքէն անցնին, որուն համար ըսաւ՝ որ աստուածային մեծվայելչութիւնն հաստատուած էր անոր »։

3. Ուսուի հայրն Բաղտասար Ալտարեզ կ'ըսէր, Թէ մեր Յիսուսի վասյ ունեցած գանձերնուս տգիտութիւնն է քրիստոնէից կործանման պատճառն. անոր համար իր ամենէն սովորական և սիրական մտածումն էր Յիսուսի չարչարանաց վասյ մտածելը. և մանաւանդ ամէն կը մտածէր Յիսուսի երեք տառապանքը, աղքատութիւնը, արհամարհանքը և ցաւերը, և կը յորդորէր իր ապաշխարողները՝ որ շատ անգամ փրկչին չարչարանքը մտածեն, ըսելով, « Մի կարծէք Թէ բան մը ըրած ըլլաք՝ քանի որ զնաս չեղաւ Յիսուս հաստատապէս ձեր սրտերուն մէջ չունիք »։

6. Սուրբն Բռնաւենտուրա կ'ըսէ. « Ո՛վ որ կ'ուզէ զարգանալ յառաքինութիւնէ յառաքինութիւն և ընորհէ ընորհ, Թող մտածէ միշտ վշտակիր Յիսուսին վասյ »։ Եւ կը յաւելյոր. « Չկայ ուրիշ կրթութիւն մը աւելի օգտակար զՀոգին սրբելու՝ ինչպէս շատ անգամ մտածել Յիսուսի վիշտերը »։

7. Կ'ըսէր Սուրբ Օգոստինոս ալ. « Աւելի կ'արժէ Յիսուսի չարչարանաց յիշատակաւ Թաքսան կաթիլ մը արցունքը, քան մինչև երեսուսաղէմ ուխտի երթալը և կամ տարի մը հացով ջուով ծոմ պահելը »։ Այո, անոր համար մեր սիրելի փրկիչն այնչափ վիշտ կրեց, որպէս զի մըտածենք անոնց վասյ. վասն զի անկարելի է մըտածելն վերջը չզորբրթիլ աստուածային սիրովն « Չի սէրն Քրիստոսի ստիպէ զմեզ », (Ը. Կորնթ. ե. 14.) կ'ըսէ սուրբն Պօղոս։ Քիչ են Յիսուս սիրողներն, վասն զի քիչ են անոնք որ կը մտածեն Յիսուսի մեզի համար կրածները. բայց ով որ շատ անգամ մտածէ զանոնք՝ չկըրնար ազդիլ առանց Յիսուսի։ Այսպէս կը նեղուի անոր սիրովն որ ալ չի կրնար դէմ դնել ու չսիրել այնպիսի սիրատարփի Աստուածը որ այնչափ բան կրած է զինքը սիրելի ընելու համար։

8. Անոր համար Աւաքեանն կ'ըսէր. « Չի ոչ ԵԹԷ 'ի մսի եդի գիտել ինչ 'ի ձեզ, բայց միայն զՅիսուս Քրիստոս, և զնոյն 'ի խաչ երեալ ». (Ա. Կորնթ. Բ. 2.) այսինքն՝ այն սէրը զոր ցըցուց մեզի խաչին վրայ։ Եւ յիրաւի, որ գիրք այնպէս լաւ կրնայ սովրեցնել սրբոց գիտութիւնը, որ է զԱստուած սիրելու գիտութիւնը, քան Թէ ինքն խաչեալն Յիսուս։ Ո՛հ, մտածութեան մեծ կէտ մ'է այս, բոլոր կենաց և ամբողջ յաւիտենականութեան մէջ։ Մեր սիրոյն համար մեռաւ Աստուած մը։ Աստուած մը մեր սիրոյն համար մեռաւ։ Ո՛վ մեծ կէտ մտածութեան։

9. Օր մը սուրբն Թովմաս Ագուինացին սուրբ Բռնաւենտուրայի այց երթալով, հարցուց Թէ աւելի որ գիրքը գործածած է այն գեղեցիկ գեղեցիկ վարդապետութիւնները գրելու համար։ սուրբն Բռնաւենտուրա ցուցընելով խաչելութեան պատկերը, որ շատ պատնեշէն բոլորովին սեւցեր էր, ըսաւ. « Ահա իմ գիրքս, ուսկից կ'առնում իմ գրելիքս. ինքը սորվեցուց ինձի այն քիչ մը բանն ալ զոր գիտեմ »։ Վերջապէս ամէն սուրբերն ալ աստուածսիրութեան

արուեստը՝ խաչելութեան վրայ կրթութիւն ընելով սորված են։ Ավետնիացի Ե. Յովհաննէս ամեն անգամ վերաւորեալ Յիսուսի վրայ նայելուն՝ չէր կրնար բռնել արցունքը։ Դուռերդոցի Ե. Յակոբն երբ փրկչին չարչարանաց ընթերցուածը լսէր, ոչ թէ միայն սաստիկ կուլար, այլ և սիրելի Տիրոջ սիրովը բորբոքած՝ ինքն իրմէ դուրս ելած մեծաձայն կը հեկկլար։

10. Սուրբ Հայրն փրանկիսկոս այս խաչելութեան անոյշ պարագայմամբը գերագոյն սիրով-ւէ մ՚եղաւ. և այնպէս չարունակ կուլար Յիսուսի չարչարանքը մտածելով, որ գրեթէ աչքերն բոլորովին կուրցան։ Անգամ մը երբոր լալով կը կանչէր, վրայ հասնելով հարցուցին թէ ինչ ունի. — «Եւ ինչ կրնամ ունենալ, պատասխան տուաւ սուրբն, կուլամ իմ Տիրոջս ցաւերը և նախատինքները. և ցաւս կ՚աճի երբ կը տեսնեմ որ ապերախտ մարդիկ զինքը չեն սիրեր, և կ՚ապրին զինքը մոռնալով»։ Ամեն անգամ գառնուկի մը բառաչը լսելուն, կարծես սիրտը կը խոցուէր, մտածելով Յիսուսի մահուան վրայ, որ իբրև գառն անարատ սպանուեցաւ խաչին վրայ մեր մեղաց համար։ Անոր համար սիրահարած սուրբն՝ ուրիշ բանի այնպէս սիրտը չելած էր յորդորեր իր կրօնաւորները, ինչպէս շատ անգամ միտք բերելու Յիսուսի չարչարանքները։

11. Ահա ուրեմն այն գիրքն, խաչելեալ Յիսուսն, զոր եթէ մենք ալ շատ անգամ կարդանք, կը սորվինք մէկ կողմանէ վախնալ մեղքէ, միւս կողմանէ բորբոքիլ այնպիսի սիրուն Աստուծոյ մը սիրովը, կարդալով այն վիրաց մէջ

մեղաց չարութիւնը, որ պատճառ եղաւ Աստուծոյ մը այնպիսի դառն մահ քաշելու՝ աստուածային արդարութիւնը լեցընելու համար. և այն սերը զոր փրկիչն մեր ցըցուց մեզի, որպէս զի հասկըցընէ մեզ թէ սրտի կը սիրեր զմեզ։

12. Խնդրենք աստուածամայր Մարիամէ, որ մեզի համար ընորհք առնու իր աստուածորդին այն սիրոյ հնոցներուն մէջ մտնելու, ուր կ՚այրին սիրահար սրտեր, որպէս զի մեր երկրաւոր յաժարութիւններն ալ հոն այրելով կարենանք մենք ալ բորբոքիլ այն երջանիկ բոցերովը, որ զՀոգին երկրիս վրայ երանելի և երկնքի մէջ սուրբ կ՚ընեն. Ամէն։

—

Ա.

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի սիրոյն վրայ՝ որով ուղէց անյամբ հաղորդելու ապրուստային արդարութիւնը մեր ընդդէմ հասի։

1. Կը յիշուի պատմութեանց մէջ այնպիսի սիրոյ հրաշալի դիպուած մը, որ ամէն դարու զարմանք պիտի բերէ։ Շատ թագաւորութիւններու տէր թագաւոր մը կար, որ ունէր որդի մը այնպէս գեղեցիկ, այնպէս սուրբ, այնպէս սիրուն, որ հօրը աչքին լոյսն էր, և իր անձին պէս կը սիրէր զանիկայ։ Ասոր արքայորդիս իր մեկ գերբնոյն վրայ մեծ սէր ունենալովը, երբ գերբին յանցանքի համար մահուան դատապարտուեցաւ, սա ինք զինքը փոխանակ անոր՝ մահուան տուաւ. և որովհետև հայրն վրէժխնդիր էր արդարութեան, զգերբին արժանաւոր պատիժէն ազատելու համար յանձն առաւ իր սիրական զաւակն ի մահ դատապարտելու, և այնպէս ալ եղաւ. որդին ազատուեցաւ, և գերբին ազատեցաւ,

2. Արդ այս գեպքը, որուն նմանը ոչ հանգիպելը և ոչ ալ պիտի հանդիպի աշխարհիս վրայ, գրուած է աւետարանին մէջ. ուր կը կարդանք որ Աստուծոյ որդին, Տէրն սիրելերաց ուզեց մարմին առնուլ և իր մահուամբը հաստուցանել մարդուս արժանաւոր պատիժը, որովհետև մարդս մեղաց համար դատապարտուած էր ի մահ։ Ու Հայրն յաւիտենական թողուց որ մեռնի որդին խաչին վրայ որպէս զի մենք ողորմելի մեղաւորքս ազատուինք։ Ի՞նչ կ'ըսես, ջերմեռանգն հոգի, այսպիսի որդւոյ և հօր սիրոյն։

3. Ուրեմն, փրկիչ իմ սիրելագեալ, դուն ուզես ցիր մահուամդդ զոհել զքեզ, որ ինձի թողութիւն ըլլայ. ինչ երախտիք կրնամ հատուցանել ասոր փոխարէն։ Այնչափ պարտաւորած ես զիս զքեզ սիրելու, որ եթէ բոլոր օրտով զքեզ չսիրեմ շատ ապերախտ կ'ըլլամ։ Դուն տուիր ինձի քու աստուածային կեանդդ, ես ալ որ ողորմելի մեղաւոր մ'եմ՝ կուտամ քեզի իմ կեանքը։ Այո, կ'ուզեմ բոլոր մնացեալ կեանքս անցընել զքեզ սիրելով, քու կամքդ ընելով և քեզի հնազանդելով։

4. Ով մարդիկ, մարդիկ, սիրունք այս փըրկիչը, որ Աստուած ըլլալով չքաշուեցաւ բեռնաւորուելու մեր մեղքերը, որպէս զի իր ցաւերովը մեզի արժանաւոր եղած պատժոց հատուցումն ընէ։ Ո՛հ Աստուած կ'ըսէ, թէ Աստուած զմեզ իր կարողութեան զօրութեամբը ստեղծեց, բայց ի մահտանէ իր ցաւերը փրկեց։ Ով սրտի պարտական եմ քեզի, Յիսուս փըրկիչ իմ. թէ որ հազար անդամ իմ արիւնս քեզի համար տայի, հազար անդամ կեանք ալ տայի գեռ հերիք չէր։ Ո՛հ, թէ որ մէկը քու

այդ չարչարանքդ մեզի ցուցած սիրդդ վրայ չատ անգամ մտածէր՝ ինչպէս կրնար քեզմէ զատ ուրիշ բան սիրել։ Չնպա ուրեմն այն խաչին վրայ զմեզ սիրած սիրդդ համար՝ տուր ինձի զքեզ բոլոր սրտով սիրելու շնորհքը։ Կը սիրեմ զքեզ անբաւելի բարութիւն, ամէն բարիքէ վեր կը սիրեմ զքեզ, և քեզմէ ուրիշ բան չեմ խնդրեր՝ բայց եթէ քու աստրը սերդ։

5. Բայց այս ինչպէս կրնայ ըլլալ կը կըրկնէ նոյն Ս. Օգոստինոս։ Ինչպէս քու սերդ, ո՛ փրկիչ աշխարհի, կրցաւ այն աստիճանի հասնիլ որ ես ըլլամ մեղապարտ և դու պատժապարտ։ — Ինչ վայի եր քեզի, կ'աւելըցնէ Ս. Բեռնարդոս, մեր կորուսաը և պատժուիլը՝ ո-րոց արժանաւոր էինք, որ ուզեիր քու անմեղ մարմնովդ հաստուցանել ընել մեր մեղացը։ Ինչպէս ուզեցիր, աեր, դու մեռնիլ և զմեզ մահուընէ փրկել։ Ո՛վ գործ, որ ոչ ոնէնցեր է և ոչ ալ պիտի ունենայ իր նմանը։ Ո՛վ ընորհք, որուն կերպով մ'ալ չէինք կրնար արժանի ըլլալ։ Ո՛վ սէր, զոր ոչ ոք պիտի կարենայ հասկընալ։

6. Առաջուց գուշակեր էր Եսայի մարգարէ որ մեր Փրկիչն մահուան պիտի դատապարտուէր, և անմեղ գառին պէս զոհուելու պիտի տարուէր (ծ Գ)։ Ո՛վ Աստուած, ինչ զարմանք պիտի բերեր հրեշտակաց՝ տեսնելն իրենց անմեղ աերը, որ խաչին անզանոյն վրայ զոհուելու կը տարուի զենոյց մը պէս։ Եւ ինչ տարաւ բերաւ երկինի և դժոխոց՝ Աստուծոյ մը իր աբարաձոյ մեղաց համար պատժուիլն, ինչպէս անզգամ մը անարդ կախաղանի մը վոյ։

7. « Բրիստոս գնեաց զմեզ յանիծից օրինացն, եղեալ վասն մեր անէծք. զի գրեալ է, Թէ անիծեալ ամենայն որ կախեալ կայցէ ընդ փայտ. զի՝ի հեթանոսս օրհնութիւնն Աբրահամու եղիցի՝ի Քրիստոս Յիսուս »։ (Գաղ. Գ. 13, 14.) Այս բանիս վրայ կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, « Կա խաչին վրայ անէծք եղաւ, որ գուն օրհնեալ ըլլաս արքայութեան մէջ »։ Ուրեմն, ով սիրելի փրկիչ իմ, դու ինձի աստուածային օրհնութիւնը ստանալուս համար՝ յանձն առիր ընդունիլ խաչին վրայ բոլոր աշխարհիս դիմաց անիծեալ երևնալուդ անարգութիւնը, և նաև թողուելուդ վերաց մէջ քու յաւիտենական Հօրեդ, պատիժ մը՝ որ քեզի մեծամաչ կանչել տուաւ. « Աստուած իմ, Աստուած իմ ընդէր թողեր զիս »։ Այո, (կը մեկնէ Սիմոն Կասսիան) անոր համար թողուեցաւ Յիսուս չարչարանաց մէջ, որպէս զի մենք չթողուինք մեր գործած մեղաց մէջ։ Ո՛վ հրաշալիք զթութեան. ով անչափ սեր Աստուծոյ առ մարդիկ։ Եւ ինչպէս կրնայ գտուիլ, Յիսուս, հոգի մը՝ որ հատոյ ասոր և զքեզ չսիրէ։

8. « Որ սիրեաց զմեզ, և ելոյծ զկապանս մեղաց մերոց արեամբն իւրով »։ (Յայտ. Ա. 5.) Տեսէք, ով մարդիկ, Թէ ուր հասաւ Յիսուսի սէրը՝ զմեզ մեր մեղաց ազատութիւննէրէն լուանալու համար՝ իր արիւնը թափելով ուզեց պատրաստել մեզի փրկութեան լուացարան մը։ Բայց հոս կը կանչէ Ս. Բռնաւենտուրան. « Ո՛վ փրկիչ իմ, ինչ բերիր ուր տարաւ զքեզ սէրը. ինչ տեսած ես իմ վրաս որ այդպէս զիս սիրեցիր։ Ինչո՞ւ այդչափ ուզեցիր չարչարուիլ ինձի

համար: Ո՛վ եմ ես որ ՝ուզեցիր այդչափ թանկագին շահիլ իմ սէրս: Ո՛հ, այս ամէն բանը քու անբաւ սիրոյդ գործն է. որուն համար գովեալ և օրհնեալ ըլլաս, ով բարերար Յիսուս իմ»:

9. «Ձեզ ասեմ, ձեզ ասեմ, անցաւորը ճանապարհաց, գարձապէտ հայեցարուք և տեսէք, թէ իցեն երբէք ցաւք ըստ ցաւոց լեալ» (Ողբք. Ե. 12.): Այսինքն թէ կը տեսնեմ, կ'իմանամ, ով իմ սիրահար Տէրս, թէ օրչափ կրեցիր այս անարդ փայտին վրայ. բայց դիս աւելի ստիպողն զքեզ սիրելու՝ է քու բաղձանքդ՝ զոր կը ցուցընես այնչափ տանջուելովդ որպէս զի սիրեմ զքեզ:

10. Ս. Աստաբեանն Պօղոս ամէն բանէն աւելի կը բորբոքեր դՅիսուս սիրելու՝ մոռանալով որ նա ոչ միայն ամենուն համար՝ այլ նաև իրեն համար առանձինն ուզեց մեռնիլ. «Որ սիրեացն զիս և մատնեաց զանձն վասն իմ»: (Գաղ. Բ. 20.) Պէտք է որ մենք ալ իւրաքանչիւր այսպէս ըսենք. որովհետև կը հաստատէ սուրբ Յովհան Ոսկեբերան թէ՝ Աստուած այնչափ սիրեց զիւրաքանչիւր մարդ, որչափ կը սիրէ զբոլոր աշխարհք: Անոր համար իւրաքանչիւր ոք պարտական է առ Յիսուս՝ որչափ ամենուն համար չարչարուելուն, նոյնչափ միայն իրեն համար չարչարուած ըլլալուն: Ուրեմն, եղբայր, եթէ Յիսուս միայն զքեզ փրկելու համար մեռած ըլլար՝ թողլով զուրիչները իրենց սկզբնական կործանմանը մէջ, ի՞նչ պարտականութիւն պիտի ունենայիր իրեն: Բայց պէտք է գիտնաս՝ որ մեծագոյն պարտականութիւն ունիս զինքը

սիրելու՝ զամէնքն ալ փրկելու պատճառաւ մեռնելուն համար: Եթէ միայն զքեզ փրկելու համար մեռած ըլլար, ի՞նչ վէրպիսի ըլլար քեղի մոռանալն թէ քու մերձաւորդդ, ծնողքդ, եղբարքդ և բարեկամդ պիտի դատապարտուին, և այս կերպիւ վերջը միշտ անոնցմէ բաժնուած պիտի մնաս: Եթէ դու բոլոր ընտանեօք գերի ընկած ըլլայիր, և մէկը զար միայն զքեզ ազատելու, օրչափ կ'աղաչէիր զանոր ծնողքդ և եղբարքդ ալ միատեղ փրկէ. և օրչափ ընորհակալ կ'ըլլայիր անոր՝ եթէ զքեզ դոյ ընելու համար՝ այդ ընորհքն ընէր: Ըսէ ուրեմն Յիսուսի. Ո՛հ իմ քաղցր Փրկիչս, դու այսպէս ըրիր առանց իմ խնդրելուս. ոչ միայն զիս փրկեցիր ի մահուանէ՝ արեանդ գնովը, այլ նաև իմ ազգականքս և բարեկամքս. այնպէս որ կրնամ յուսալ թէ անոնց հետ մէկտեղ պիտի վայելեմ զքեզ արքայութեան մէջ: Շնորհակալ եմ քեզմէ, Տէր իմ, և կը սիրեմ և կը յուսամ յաւիտեան ընորհակալ ըլլալ, և սիրել զքեզ յաւիտեանս այն երանաւէտ հայրենեաց մէջ:

11. «Եւ ով ալ կրնայ, կ'ըսէ Ս. Լաւրենտիոս Յուստինեան, բացառաբար աստուածային Բանին մեր իւրաքանչիւրին վրայ ունեցած սէրը, որ կը գերազանցէ քան ամէն զաւակաց առ իրենց մայրը և ամէն մարդ առ իրենց զաւակները ունեցած սէրը»: Տէրն մեր յայտնեց սրբուհուն Գերտրուդայ, թէ յաժար էր մեռնելու այնչափ անգամ որչափ որ հաստատութեան հոգիք կան, եթէ անոնք փրկութեան ընդունակ ըլլային: Ո՛վ Յիսուս, ամէն բարեացէ վեր սի-

բական բարի, ինչո՞ւ մարդիկ գքեզ այնչափ քիչ կը սիրեն: Ձանձրու իրենց ինչ որ իւթաքանչիւրին համար կրնայիր, Ճանչցու այն սէրը՝ զոր իրենց վրայ ունիս, այն փափաքը՝ զոր ունիս իրենցմէ ամենէն սիրուելու համար, և այն գիւղիկ շնորհքները՝ որոց համար արժանի ես սիրուելու: Ճանչցուր գքեզ, ով Յիսուս իմ, սիրցուր գքեզ:

12. «Իս եմ հովիւն քաջ, ըսաւ Յիսուս, հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» (Յովհ. ժ. 11.): Բայց ո՞ր կը գտուին: Տէր, աշխարհիս մէջ քեզի նման հովիւներ: Ուրիշ հովիւներ մահուան կը մատնեն ոչխարները՝ իրենց կեանքը պահելու համար. գու, սիրելիր հովիւ, ուզեցիր տալ աստուածային կեանքդ, սիրական ոչխարներուդ կեանքը շահելու համար: Այդ ոչխարներէն մէկն ալ ես եմ բաղդով, ով ամենասիրելի հովիւդ իմ: Ինչպէս ուրեմն պարտական եմ ես գքեզ սիրելու, և կեանքս քեզի համար անցընելու, որովհետև գու մանաւորապէս իմ սիրոյս համար մեռար: Ի՞նչպէս պէտք է վաստիկ ըլլամ քու արեանդ վրայ, գիմաթալով որ իմ մեղացս հատուցման համար թափեցիր զայն: Եւ ինչպէս կրնամ երկմտիլ, ով Տէր իմ, քու ողորմութենանդ վրայ, երբ քու սուրբ վիրադ կը նայիմ երթամեք, մեղաւորք, գիմենք առ Յիսուս, որ այն խաչին վրայ, ինչպէս յաճախ ողորմութենան, հաշտեցուց Աստուծոյ մեր վրայ սրդոցած արդարութիւնը: Եթէ մենք արհամարհէը ենք զԱստուած՝ ինքը մեզի համար ապաշխարեց, բաւական է թէ մենք ալ զղջանք:

13. Ո՛վ իմ ամենաբարեն Փրկիչս, ահա հատուցին գքեզ իմ վրայ ունեցած սէրդ և գութդ: Գերբին կը մեղանչէ, և գու տեղդ՝ անոր պատիժը կը կրես: Եթէ մտածեմ մեղացս վրայ, պէտք է գողամ այն պատժոյն համար՝ որուն արժանի եմ. բայց երբ կը մտածեմ քու մահուանդ վրայ՝ աւելի յուսայ քան թէ վախ պատճառ կը գտնեմ: Ո՛վ արիւն Յիսուսիս, գու ես իմ ժողս բոլոր:

14. Բայց այգ արիւնը ինչպէս մեզի վաստահութիւն կու տայ, նոյնպէս ալ կը պարտաւորէ զմեզ որ ամենքս ալ Յիսուսին ըլլանք: Կը կանչէ Աւետարանն. «Ո՞չ գիտէք, զի . . . չէը անձանց տէր, քանզի գնոց գնեցայք» (Ա. Կոր. Ջ. 19.) Ո՛չ, չեմ կրնար ես, Յիսուս, առանց անիրաւութենան՝ ուզածիս պէս գործածելու գես և իմ բանիս, որովհետև քուկդ եմ, վասն զի մահաւարիդ գնեցիր զիս: Արմինս, հոգիս, կեանքս՝ ալ իմս չեն, քուկդ են և բոլորովին քուկդ: Ուստի կ՛ուզեմ քու վրադ միայն յուսալ, գքեզ սիրել, Աստուած իմ խաչեալ և մեռեալ վասն իմ: Ուրիշ բան չունիմ քեզի ընծայելու, բայց այս քու արեամդի փրկուած հոգիս, զնոյն կ՛ընծայեմ քեզի: Կրնամ ես քեզ քեզ սիրելու համար, որովհետև ես քեզմէ զատ, Աստուած իմ, սէր իմ, ամենայն ինչ իմ, ուրիշ բան չեմ ուզեր: Անցեալ կեանցս մէջ առ մարդիկ երախտապէտ, միայն քեզի ապերախտ եղեր եմ. հիմայ կը սիրեմ գքեզ, և ամեն բանէ աւելի կը ցաւիմ գքեզ վշտացնելուս համար: Ո՛վ Բրխտոս, աւուր ինձ վաստահութիւն քու սուրբ չարչարանացդ վրայ, և հեռա-

ցու սրտէս այն ամէն յօժարութիւնը՝ որ չէ քեզի համար։ Կ'ուզեմ զքեզ միայն սիրել, որ կ'արժես իմ ամբողջ սէրս, և շատ խակ պարտաւորած ես զիս զքեզ սիրելու։

15. Եւ ով կրնայ դէմ կենալ ու չսիրել, որ հաճութիւնդ ես Չօր յաւիտենականի, որ ուզեցիր մեզի համար լըլլանալ քու կեանքդ այնպիսի դառն և անգութ մահուամբ։ Ո՛վ Մարիամ, մայր գեղեցիկ սիրոյն, քու բոցավառ սրտիդ արժանեաց համար՝ ընդունէ մեզի չնորհք որ քու աստուածորդիդ սիրելու համար սալրինք. այն՝ որ արժանի լլլալով անբաւ սիրոյ՝ այնչափ ծանրագին գնեց իմ ողբրմելի մեղաւորիս սերը։ Ո՛վ սէր հոգւոց, Յիսուս իմ, կը սիրեմ, կը սիրեմ, կը սիրեմ զքեզ։ Սակայն շատ քիչ կը սիրեմ. տուր ինձի աւելի սէր, աւելի բոցեր, որով միշտ քու սիրովդ վառուածապրիմ։ Այդ բանիդ ես արժանի չեմ՝ բայց դու աւելցիր արժանի ես, ով անբաւ բարութիւն։ Ամպես կը յուսամ, և այսպես ըլլայ։

—

Բ

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուս ուզէ շատ լաւ ըլլալ մեզի համար, որպէս ալ խոստանի մեզի մեր վրայ ունեցած մեծ սէրը։

1. Երկու բան՝ կ'ըսէ Կիկերոն, կը ճանչցընէն զմիտրոզը. մեկ մը բարիք ընել սիրելոյն, մեկ մ'ալ նեղութիւն քաշել սիրելոյն համար, և այս է ստոյգ սիրոյ մեծագոյն նշան։ Աստուած արդէն աւելցուց ցոցուցած էր մարդուս իր սէրը՝ այնչափ չնորհած բարիքովը. բայց քիչ սեպեց իր սիրոյն, կ'ըսէ Ս. Գրեգորս Նսկիանեան, միայն մարդուս բարիք ընելը, թէ որ գըտած չըլլար կերպ մը՝ անոր ցուցընելու թէ որչափ զինքը կը սիրե, կրելով և մեռնելով իրեն համար. ինչպէս որ ըրաւ ալ մարդկային մարմին առնելով։ Էր կարծ արդեօք յայտնի կերպ մը՝ իր ամբաւ սէրը մեզի յայտնի ընելու, բայց եթէ մարդ ըլլալով և մեզի համար կրելով։ — Յիրաւի չկար, պատասխան կու տայ Ս. Գրիգոր Նազիանզացի։ — Սիրուն Յիսուս, դու շատ աշխատեցար քու գութիդ ինձի յայտնելու և բարութիւնդ ինձի սիրցընելու համար. ու-

բնեմ մեծ նախատինք կ'ընեմ քեզի, եթէ ըզքեզ քիչ և կամ քեզմէ զատ ուրիշ բան մը սիրեմ:

2. Ո՜հ, կ'ըսէ Կռունկլիոս Ալաբիոս, մեզի ցուցընելով Աստուած մը վիրաւոր, խաչեալ և հոգեվարքը, աւելըքը առաւ՝ իր մէր վրայ ունեցած սիրոյն մեծագոյն նշանը: Ս. Բեռնարդոս ալ ըսաւ, թէ Յիսուս չարչարանքովը ճանչցուց որ մեր վրայ անկէց աւելի գուժ չէր կրնար ունենալ: Իսկ Աւաքեանն կ'ըսէ. « Երբ Յիսուս Քրիստոս ուզեց մեռնիլ մեր փրկութեան համար, ան առնն ևթևցաւ թէ Աստուծոյ մը մեզի պէս չնչին արարածոց վրայ ունեցած սէրը այր կը հասնի »: — Ո՜հ, սիրական Յիսուս, ալ կ'իմանամ որ քու ամէն վէրքդ իմ վրայ ունեցած մեծ սէրդ կը քարոզեն: Եւ մի կրնայ դեմ կենալ այդչափ սիրոյ նշաններուդ և գքեզ չսիրելու: Իրաւամբ կ'ըսէր Ս. Թերեզիա. « Ո՜վ ամենասիրելի Յիսուս, ով որ գքեզ չսիրէր կ'իմացընէ որ գքեզ չճանչնար »:

3. Շատ լաւ կրնար Յիսուս զմեզ փրկել առանց չարչարուելու, և անոյշ ու զուարճալի կեանք մը անցընել երկրիս վրայ. բայց ոչ այնպէս, կ'ըսէ Ս. Պօղոս. այլ « փոխանակ ուրախութեանն որ նմա առաջի կայր՝ յանձն առ գխաչն, արհամարհեաց ամօթին »: (Եբր. ԺԲ. 2.) Եւ ինչո՞ւ. միթէ բաւական չէր իր աղաչելն դՀայրն յաւիտենական պարզ աղօթքով մը, որ մարդուս ներուելն ուսյ. իր աղօթքն անբաւ արժէք ունենալով՝ բաւական էր ազատիս փրկութեան համար: Ի՞նչ բանի համար ուրեմն ուզից ընտրել այնչափ ներդութիւն, հանգերձ

այնպիսի անգութի մահուամբ. որ և ինչպէս ազէկ կ'ըսէ հեղինակ մը՝ միայն թաւէն էր որ Յիսուսի հոգին մարմինէն զատուելուս: Ինչո՞ւ այդչափ ծախք՝ մարդը փրկելու համար: — Պատասխան կու տայ Ս. Յովհան Ոսկիբերան. Այո՛, զմեզ փրկելու համար բաւական էր Յիսուսի մէկ աղօթքն. բայց բաւական չէր Աստուծոյ մեր վրայ ունեցած սէրը մեզի ցուցընելու համար: Որովհետև Յիսուս զմեզ շատ սիրելով կ'ուզէր նոյնպէս ալ սիրուիլ, անոր համար կրեցածը ըրաւ, որպէս զի մեր սէրը իրեն քաշէ, և մեզի իմացընէ թէ գրեթէ աւելի բան մը չկըրնար ընել մեզմէ սիրուելու համար: « Աւոր հաւատ, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, ինչը յանձն առաւ շատ չարչարուիլ, որպէս զի մարդիկ ալ պատրաստարեն զինքը շատ սիրելու »:

4. « Մեծ եւս բան գայս սէր՝ ոչ ոք ունի, քան զի՛ւն իւր փրկիչն մեր, եթէ զանձն իւր դիցէ ՚ի վերայ բարեկամաց իւրոց »: (Յովհ. ԺԵ. 3.) Բայց դուռ, ամենասիրելի Յիսուս, աւելին քան զայս ըրիր մեզի համար, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, որովհետև կեանքդ տուիր ոչ բարեկամդդ համար՝ այլ անոնց որ թշնամիք և ապստամբք էին: Այս բանս խնդուց մեզի Աստուածդ ալ՝ պրկելով. « Յայտնեաց Աստուած զսէրն իւր ՚ի մեզ. զի մինչդեռ մեղաւորքն էաք Քրիստոս վասն մեր մեռաւ »: (Հռոմ. Ե. 8) Ուրեմն, Յիսուս իմ, դու ինձի քու թշնամւոդդ համար ուզեցիր մեռնիլ, ես ինչպէս կրնամ այդչափ սիրոյ դէմ կենալ: Անհաւատիկ ես ալ, որովհետև այդչափ արատնոց կը փափագիս իմ սիրոյս, կը սիրիմ գքեզ ամէն բանէ վեր. կը

մերժեմ ինձմէ ուրիշ ամէն սէր, և միայն ըզքեզ կ'ուզեմ սիրել։

5. Ս. Յովհան Ոսկիբերան կ'ըսէ, Թէ Յիսուսի չարչարանաց գլխաւոր նպատակն էր, յայտնել մեզի իր սէրը և մեր սիրոյը իրեն քաշել՝ իր մեզի համար կրած չարչարանաց յիշատակաւը։ Կը յաւելու Ս. Թովմաս, Թէ մենք Յիսուսի չարչարանքը կը ճանչնանք Աստուծոյ առ մարդն ունեցած սիրոյն մեծութիւնը։ — Ո՜հ Յիսուս, գառն անարատ պատարագեալ խաչին վրայ ինձի համար, չըլլայ որ քու ինձի համար կրածներդ կորսուին։ Աղէ, կատարէ իմ վրաս քու այնչափ վշտացդ նպատակը. կապէ զիս քու սիրոյդ անոյշ կապանքը, որպէս զի ես ալ չմոռնամ չզաւտուիմ քեզմէ։

6. Ս. Ղուկաս կ'իմացընէ Թէ Մովսէս և Եղիա Թաբոր լերան վրայ խօսելով Յիսուսի չարչարանաց վրայ՝ զայն անչափութիւն[1] կը կոչէին։ Աւո՜յ, կըսէ Ս. Բոնավէնդուրա, մեծ պատճառաւ մը Յիսուսի չարչարանքը անչափութիւն կոչեցաւ. որովհետև էր անչափութիւն ցաւոց և սիրոյ։ Եւ միթէ այնպէս չէ։ Աստուածային օրէնքն մարդկան պարտք կը դնէ սիրել զընկերն ինչպէս իր անձը. այլ Յիսուս սիրեց զմարդիկ աւելի քան ինքզինքը, կ'ըսէ Ս. Կիւրեղ։ — Ուրիշն սիրեցաւ փրկիչ իմ, ըսեմ քեզի Ս. Օգոստինոսի հետ, դու քեզմէ աւելի զիս սիրեցիր, ուզելով կորմնցունել քու աստուածային կեանքդ զիս փրկելու համար. կեանք մը՝ որ քան զամէն հրեշտակաց և մարդկան կեանք աւելի ճարպրագին էր։

[1] Ըստ լատին թարգմանութեան։

7. Ո՛վ Աստուած իմ յաւիտենական, կը կանչէ աբբայն Կուերրիգոյ, դու մարդկան սիրոյն համար, եթէ կրնայ այսպէս ըսուիլ, վատնեցիր ինքզինքդ։ Աւո՜յ, այո, կը յաւելու, որով հետև ոչ միայն ուզեցիր տալու քու ունեցածներդ, այլ նաև ինքզինքդ, կորսուած մարդը ազատելու համար։ Ո՛վ հրաշք ո՛վ սէր անչափ, արժանաւոր միայն անքաւ բարութեան մը։ Եւ ով երբէք, կ'ըսէ Ս. Թովմաս Վիլլանովացին, ով Տէր, պիտի կրնայ գոնե հեռուանց խմանալ քու սիրոյդ անքաւութիւնը, որ ուզեցիր մեռնիլ, և խաչի վրայ մեռնիլ, մեզի պէս ողորմելի որդերու իրոյն համար։ Ո՜հ, ինչպէս այս սէրը, ամէն չափէ դուրս է կ'ըսէ Նոյն սուրբը։

8. Անոյշ բան է տեսնել որ մէկ մը զինքը կը սիրէ, մանաւանդ անանկ մէկ մը որ կարենայ զինքը մեծ բաղդի մը հասցընել։ Որչափ աբելի քաղցր և հաճոյ է տեսնելն որ զինքը կը սիրէ Աստուած՝ որ յաւիտենական բաղդի կընար հասցընել։ Հին օրէնքի մէջ կրնար մարդս տարակուսիլ Թէ արդեօք Աստուած զինքը սաստիկ սիրով կը սիրէ. բայց յետ տեսնելու որ արիւնը Թափեց և մեռաւ կախաղանի մը վրայ, ալ ինչպէս կրնանք տարակուսիլ Թէ չսիրեր զմեզ ամէնքս գԹով և գորովով։ — Հոգի իմ, տես քու Յիսուդ, որ բոլորովին վրաւորած կախաւած է խաչէն. նայէ Թէ ինչ լաւ կը ցուցընէ քեզի իր խոցերէն՝ սիրահար սրտին սէրը։ Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ. » Սէր իմ Յիսուս, այս վիշտ է ինձի տեսնել զքեզ մեռած այնչափ նեղութեամբ այդ նախատանաց փայտին վրայ. բայց աւելի մեծ մխիթարանք է ինձի

տեսնելն որ այդ քու վէրքերովդ վրա այդչափ կը սիրես։ Ո՛վ սիրովքէք երկնից, ինչ կ՚ըսէք այս իմ Աստուծոյս սիրոյն վրայ, որով այնչափ սիրեց զիս և մեռաւ ինձի համար »։

9. Ս. Պօղոս կ՚ըսէ, Թէ հեթանոսք լսելով Յիսուսի մարդկան սիրոյն համար խաչելելուն քարոզութիւնը՝ անհաւատալի յիմարութիւն մը կը համարէին, և կ՚ըսէին. ինչպէս կարելի է հաւատալ որ ամենակարող Աստուած մը, որ բանի մը կարօտութիւն չունի իր անպակաս երանութեամբը, ուզէ զմարդիկ փրկելու համար մարդանալ և խաչի վրայ մեռնիլ։ Այդ բանդ, կ՚ըսէին, ուրիշ բան ըսել չէ՛; բայց եթէ Աստուած մը մարդկան սիրոյն համար յիմարած։ Ես ասով չէին հաւատար։ Բայց մենք գիտենք ի հաւատոց որ այս փրկագործութեան մեծ գործը, զոր անանք յիմարութիւն կը սեպէին կամ կ՚ըսէին, Յիսուս իրօք ըրաւ։ « Ո՛հ, Աստուած սիրոյ, կը գանչէք ասոր համար Ս. Մարիամ Մագդաղինէ Բացեան, մտածելով Յիսուսի չափէ դուրս մեր վրայ ունեցած սէրը, ո՛հ Աստուած սիրոյ, չափէն աւելի է, Յիսուս իմ, արարածոց վրայ ունեցած սէրդ »։ Որ մ՚ալ խաչելութիւնը ձեռքը բռնած և ինք իրմէ յափշտակուած կը գանչէր, « Ո՛վ սէր, ով սէր. քնաւ պիտի չդադրիմ զքեզ սէր կանչելու »։ Եւ կ՚ուզէր որ զՅուսս սէր կանչած առնէին՝ բոլոր աշխարհք լսեր, որպէս զի ամենքն ալ ճանչնային և սիրէին զՅիսուս։ — Այ՛, անուշակ Փրկիչ իմ, շատ իրաւունք ունէր այդ քու հարսըդ զքեզ սէր կանչելու, մանաւանդ Թէ անչափ սէր ցոյց. որովհետև ուզեցիր մեռնիլ ինձի համար՝ որ ապերախտ որդ մ՚եմ, և իմ քեզի դէմ ընելու նախատինքս և մատնութիւնս նոյն արդէն կը տեսնէիր։ Բայց եթէ դու, Աստուած իմ, այնչափ զիս սիրեցիր, ինչպէս կըրնամ ես առանց զքեզ սիրելու կենալ վայրկեան մ՚ալ։ Ջքեզ իմ սիրոյս համար մեռած տեսնելս վերջը՝ ինչպէս կրնամ քեզմէ զատ ուրիշ բանի վրայ մտածել, ինչպէս ուրիշ բան սիրել։ Այ՛, Տէր իմ, բարեդ իմ անբաւելի և սիրուն քան զամէն բարի, կը սիրեմ զքեզ ինձմէ աւելի։ Թօսք կու տամ աս օրէս վերջը քեզմէ զատ ուրիշը չսիրել, և մտածել միշտ այնչափ վշտերով ինձի համար մեռնելու մեծ սիրդդ վրայ։

10. Ո՛վ հարուածք, ով փուշք և բևեռք, ով խաչ և վէրք, ով տաշեռաք, ով մահ իմ Յիսուսիս, գուք շատ իսկ կը սոսկեցք և կը պարտաւորէք զիս սիրելու զայն որ այնչափ զիս սիրեց։ Ո՛վ Բան մարմնացեալ, ո՛ սիրական Յիսուս, հօգիս քու սիրովդ վարպուած է. կը փափագիմ սիրել զքեզ այնչափ որ ալ ուրիշ բանէ համ չառնամ բայց եթէ քեզի հաճոյ ըլլալէն, ով անուշակ Տէր իմ. և որովհետև այդչափ իմ սիրոյս կը փափագիս, ահա կը գտանիմ որ չեմ ուզեր ապրիլ բայց եթէ զքեզ սիրելու համար։ Ինչ որ կը պահանջես ինձմէ՝ կ՚ուզեմ ընել։ Աղէ, Յիսուս իմ, օգնէ ինձի, և տուր որ բոլորովին և միշտ քեզի հաճոյ ըլլամ Թէ այս կեանցս և Թէ յաւիտենականութեան մէջ։ Մարիամ, մայր իմ, աղաչէ զՅիսուս ինձի համար, որպէս զի սայ ինձի իր սէրը. վասն զի ուրիշ բանի Թէ այս կեանցս մէջ և Թէ անդին չեմ փափագիր բայց միայն զՅիսուս սիրելու, ամէն։

Գ.

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուս ձեր սիրոյն համար ասկէց ետոյը ուրիշ բան չէ ընելիք մնացած։

1. Քանի Աստուած ինկար աշխարհքը մարդկային քնութիւն առնելու, որպէս զի ինքզինքը սիրցընէ մարդկան. անոր համար այնչափ փափաքանօք ինկար մեր սիրոյն համար տանջուելու, որ չուզեց վայրկեան մ՝ալ կորնչցընել իր միչտները սկսելու, գնեց մարով։ Հապա թէ յաջորդ յարդանդին Մարիամա, մեկէն մոռցը առնչ բերար չարչարանաց ամէն տանջանքները, և մեզի համար ներումն և չնորհք առնելու համար Աստուծոյ, ինքզինքը նուիրեց իր յաւիտենական Հօրը, հաստատելու համար մեր տեղը իր չարչարանքովը այն ամէն պատիժները՝ որ մեր մեղացը արժանի էին, և այն առնելն սկսաւ կրել գայն ամէնուն՝ զոր կեսոյ մահուան տանի կրնայ։ — Ո՛վ սիրելի փրկիչ իմ, իսկ ես ինչ բրի մինչև հիմա, ինչ կրնայի քեզի համար։ Եթէ բոլոր մարտիրոսաց քաշած ամէն նեղութիւնները հազար տարի ալ քաշելու ըլլամ, քիչ է համեմատութեամբ այն ա-

ռաջին վայրկենին՝ յորում ինքզինքդ նուիրեցիր և սկսար տանջուիլ ինձի համար։

2. Իրաւ է որ մարտիրոսները շատ ցաւ և նահատակութիւն քաշեցին, բայց միայն մարտիրոսութեան ժամանակին, իսկ Յիսուս կրեց կենացը առաջին վայրկենէն իր չարչարանաց ամէն ցաւերը. որովհետև ի սկզբանէ գրաւ աչքին առջև այն ամէնայն վշտաց և անիրաւութեանց սեսարանը՝ որ պիտի տային իրեն մարդիկ։ Անոր համար ըսաւ մարգարէին բերնով. « Ցաւք իմ առաջի իմ են յամենայն ժամ »։ (Ղգմ. Ղ. 18.) — Ո՛վ Յիսուս իմ, դու իմ սիրոյս համար ուզեցիր տանջուիլ, իսկ ես այսչափ փափագող եմ այս աշխարհիս հաճոյիցը։ Ո՛րչափ ուշաճութեան պատճառ եղայ քեզի՝ մարմնոյս հաճոյքը կատարելու համար։ Տէր, վասն արդենց քու վշտացդ՝ հանե արտես աշխարհային ցանկութեանց փափաքը։ Ես քու սիրոյդ համար՝ կը խոստանամ հրաժարիլ այն . . . հաճոյքէն։

3. Աստուած իր գթութեամբը չուզեր ժամանակէն առաջ մեզի խնացնել մեր քաշելու վիշտերը։ Եթէ յանցաւորի մը խնացընէին իրեն կախաղանի դատապարտութիւնը բանադատութիւնը բացուելուն պես կրնար երթալ ուրախանալ։ Եթէ Աստուծոյ իր գթագատութեան սկիզբէն ցուցուած ըլլար գինքը ազատնելու տուրը, եթէ Յուդա առաջուց տեսած ըլլար այն լաւը՝ որով պիտի խղդուէր, ինչ դառն կ՝ըլլար իրենց կեանքը։ Մեր սիրելի Փրկիչն՝ իր կենացը առաջին վայրկենէն միչտ առջևը ունէր ձաղկանքը, փուշերը, խաչը, իր չարչարանաց նախատինքը,

և վերջը անմխիթար մնաՀը. երբ կը տեսնէր այն գոՀերը՝ որ բռնադակ օրինակը էին այն պատարագին՝ զոր այս անպարտ գառնս պիտի կատարէր ի վերայ անզգամ խաչին. երբ կը տեսնէր Երուսաղէմ քաղաքը ար պիտի մնանէր ցաւոց և նախատանաց ծովու մը մէջ. երբ կը տեսնէր իր սիրելի մայրը, զոր դիտէ Թէ վերջը պիտի տեսնէ Հոգեվարքի մը պէս իր խաչին տակը մեռնելուն առեն. և այլն: — Ուրեմն ով Յիսուս իմ, այնքան չարեաց զարՀուրելի տեսիլը բոլոր կենացդ մէջ զքեզ միշտ ցաւոց և վշտաց մէջ կը պահէր յառաջ քան զմահդ: Ներդա ամեն բան ընդունելոյդ և ամեն բանի համբերելոյդ իմ սիրոյս Համար:

4. Մխայն տեսնելդ, ով Տէր իմ վշտագնեալ բոլոր աշխարհիս և մանաւանդ իմ մեղքերս, ո՛րոյմով դիտէիր Թէ զքեզ պիտի վշտացնեմ, քու կեանդդ գառնացուցին քան զամեն անցած և գալու կեանքեր: Բայց ո՜հ, Աստուած իմ, որ բարբարոսական օրինաց մէջ գրած կայ որ Աստուած մը այնչափ սիրէ արարածն իր Աստուածը, մանաւանդ Թէ և անարգէ զնա ու կամացը դէմ ընէ: Ո՜վ Տէր, տուր ինձի ճանչնալ քու սիրոյդ մեծութիւնը, որպէս զի ասկէ ետև քեզի ապերախտ չըլլամ: Ո՜հ, եթէ զքեզ սիրեի, Յիսուս իմ, և Թէ իրաւցընէ սիրեի, որչափ քաղցր պիտի ըլլար ինձի քեզի Համար չարչարուիլը:

5. Սրբուհւոյն Մադդաղինեայ Օրսինեայ, որ երկայն տասն ներզնեալեան մը մէջ էր, օր մը երեսցաւ Յիսուս խաչին վրայ, և վիրքը զօրացուց որ Համբերէ: Աղաչինն Աստուծոյ պատասխանեց. Ո՜այց, Տէր իմ, դու երբէք ժամ միայն կեցար խաչին վրայ, իսկ ես այսչափ տարիներ ի վեր է որ կը կրեմ այս վիշտս: Այն ատեն Յիսուս յանդիմանելով զինքն ըսաւ. Ի՞նչ կ'ըսես. ով ոգեաւ, ես իմ մօրս արգանդին մէջ յղութեանս առաջին վայրկենէն կը կրեի սրտիս մէջ ինչ որ վերջը մահտասնակ ժամուան կրեցի խաչին վրայ: — Իսկ ես, սիրելի Փրկիչ իմ, սեմնելով այնքան ցաւերդ, որոց Համբերեցիր իմ սիրոյս Համար՝ բոլոր կենացդ մէջ ինչպես կրնամ տրտնջալ այն խաչերուն Համար՝ որ ինծի կը խաբես իմ օգտիս Համար: ԳոՀանամ քեզմէ՝ որ զիս փրկեցիր այնչափ սիրով և ցաւերով: Դու զիս սա կեանցս վիշտերը Համբերութեամբ տանելու յորդորելու Համար՝ ուզեցիր բոլոր մեր չարիքը վրադ առնուլ: Ուրեմն, Տէր իմ, տուէ ըզցաւ ինծի քու վիշտերդ, որպէս զի ուզեմ և փափաքիմ քու սիրոյդ Համար կրել:

6. Ինչպէս որ ծովուն ջուրը բոլորովին ազի և լեղի է, այսպէս ալ Յիսուսին վարքը բոլորովին էր եղաւ դառնութեամբ և զուրկ յամենայն միխիթարութենէ. ինչպէս որ ինքն իսկ բսաւ սրբուհւոյն Մարգարիտայ Գորտոնացւոյն: Դարձեալ ինչպէս որ ծովուն մէջ կը ժողվին երկրիս բոլոր ջուրերը, այնպէս ի Յիսուս միացան բոլոր մարդկան ցաւերը, անոր Համար կ'ըսէ սաղմոսերգուին բնթնավ. Պահէ զիս, Աստուած իմ, վասն զի նեղութիւնք մինչև Հոգւոյս խորը մըտան, և ընկղմեցայ նախատանաց և ցաւոց մէջ: — Ո՜վ Յիսուս իմ սիրելի, աեր իմ, կեանք իմ, ամեն բանս. եթէ քու աւրբ մայրենիդ արտասքին երեւոյթը նայիմ, բայ ի վերայ ուրիշ բան

չեմ անանձնը, իսկ եթէ քու միայնացեալ սըր-
տիդ մէջ մնանեմ, ուրիշ բան չեմ գտներ բաց
'ի գառնաւթեամբ եւ 'ի վշտաց՝ որ քեզի մա-
հուան ցաւեր կուտան։ Ո՜հ Յիսուս իմ, քեզմէ
զատ ուրիշ ով կրնար, վասն զի ամբաւ բարու-
թիւն ես, այնչափ կրել եւ մեռնիլ քու մէկ ո-
գըբմէլի արարածիդ համար։ Բայց որովհետեւ
դու Աստուած ես, անոր համար Աստուծոյ պէս
կը սիրես, սիրով մը՝ որուն նման չկայ ուրիշ
սէր։

7. Ուառան ազատուելու համար, Հայրը չնե-
րեց Որդւոյն, եւ ոչ ալ Որդին ինքն իրեն, կ'ըսե
Ս. Բեռնարդոս։ Ով անքաւ բարութիւն Աս-
տուծոյ. մէկ կողմէն Հայրն յաւիտենական Յի-
սուսի վրան կը դներ մարդկան մեղաց հատուց-
ցումը, միւս կողմէն Յիսուս զմարդիկ ամենէն
սիրելի կերպով վրկելու համար, ուզեց որ ա-
մենայն խստութիւնքն կատարուին վրան Աս-
տուծոյ արդարութիւնը՝ մարդկան տալու պատ-
ժոց առեղ. ուստի ինչպես կ'ըսե Ս. Թովմաս,
վրան առաւ ամեն ցաւ եւ ամեն նախատինք վեր-
ջին աստիճանի։ Անոր համար Եսայի մարգար-
էն՝ այդ ցաւոց՝ կը կոչէ գնա, եւ անարդ քան
զամենայն որդիս մարդկան։ Եւ յիրաւի. վասն
զի Յիսուս կը չարչարուէր ամեն անդամոք ևա-
մեն զգայարանօք մարմնոյն, եւ այլ աւելի դառն
կերպով բոլոր հոգւոյն զգացմունքներովը. ա-
նանկ որ ներքին ցաւերն յայնչափս կը գերա-
զանցէին քան զարտաքիններըը։ Անհաւասիկ վի-
րաւորեալ եւ ոչնչացած, ամբաստանեալ իբրև
խաբէայ՝ կախարդ եւ յիմար, լքեալ նաեւ քա-
րեկամներէն եւ աշակերտներէն, եւ վերջապէս

հալածեալ ամենէն, կեանքը տալով անարդ կա-
խաղանի մը վրայ։

8. « Գիտեք զինչ արարիդ ձեզ ». կ'ըսե Յի-
սուս։ (Յովհ. ԺԹ. 12.) — Տէր, գիտեմ ինչ ը-
րիր եւ ինչ կրեցիր իմ սիրոյս համար. դու ալ
գիտես՝ որ ես ալ քեզի համար բան մը չըրի
մինչեւ հիմայ։ Յիսուս իմ, օգնէ ինծի որ քու
սիրոյդ համար բան մը կրեմ, յաւազ քան ըզ-
մեզս։ Կ'ամաչեմ քու առջեւդ երեւնալ, բայց
չեմ ուզեր ասկէ եւս այնպէս ապերախտ ըլ-
լալ ինչպես էի ասկէ առաջ շատ տարիներ։ Դու
զքեզ ամեն հաճոյքէ զրկեցիր ինծի համար, ես
ալ ուրիշ կը հրաժարիմ քու սիրոյդ համար՝
ամեն զգայարանաց հաճոյքէն։ Դու ինծի հա-
մար այնչափ ցաւեր քաշեցիր, ես ալ կ'ուզեմ
քեզի համար համբերել ամեն վշտաց՝ թէ կե-
նաց եւ թէ մահուան, ինչպես որ դու կ'ուզես։
Դու երեսէ ձգուած էիր. ես ալ գոհ կ'ըլլամ որ
ամենքը զիս երեսէ ձգեն, որպէս զի դու զիս
չձգես, ով իմ մէկ հատիկ եւ գերագոյն բարիս։
Դու հալածուեցար, ես ալ կ'ընդունիմ որ եւ է
հալածանք։ Վերջապէս դու մեռար ինծի հա-
մար, ես ալ նոյնպէս կ'ուզեմ մեռնիլ քեզի հա-
մար։ Ով Յիսուս, իմ գանձս, սէրս, ամենայն
ինչս, կը սիրեմ զքեզ. դու տուր ինծի աւելի
սէր։ Ամէն. Հոլիցի։

Գ.

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի Ջեր խափսէը Ջեր սէրոյն համար լրելու և Ջեռնելու։

1. Ինչ փափուկ, սիրալիր և պարտաւորիչ էր այն յայտարարութիւնը՝ զոր ըրաւ Փրկիչն մեր իր աշխարհէն գալուն վերջօքը, երբ ըսաւ, թէ ինքն եկեր էր վառելու Հոգւոյ մէջ առաւաձային հուրը. և թէ իր փափագը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ տեսնել այս սուրբ բոցը՝ վառեալ ամեն մարդու սրտին մէջ։ Այն խօսքին նուաէն աւելցուց ալ, թէ կը սպասէ մեծաւ փափագանքը մկրտուիլ իր արեան մկրտութեամբը, ոչ եթէ իր մեղքերը քաւելու համար, վասն զի անընդունակ էր մեղաց. այլ լուսալու համար մեր մեղքերը՝ որոնց համար եկեր էր հատուցումն ընելու իր վիշտերովը։ Ուստի մեր սիրելի Փըրկիչն մեզի իմացնելու համար, թէ որքան էր իրեն այս մեզի համար մեռնելու փափագանաց եռանդը, խնամ քաղցր սիրոյ բացատրութիւնները՝ ըսաւ, թէ շատ վիշտ կը զգար իր չարչարանաց ժամնակը ուշանալուն համար. Այսչափ էր մեր սիրոյն համար տանջուելու փափաքը։ Ահաւասիկ իրեն սիրալիր խօսքերը. « Մբ-

կրտութիւն մ՚ունիմ մկրտուիլ, և զի՛նքն փութամ մինչև կատարեցի » ։ (Ղուկ. ԺԲ. 50.)

2. Ով Աստուած, հարեալ մարդկան սիրով, ալ ինչ կրնայիր ընել կամ ըսել՝ որպէս զի սիա յարդարես զերեզ սիրելու։ Իսկ քեզի ինչ օգուտ էր իմ սէրս, զոր ընդունելու համար ուզեցիր մեռնիլ, և այնչափ կը փափագէիր մեռնիլ։ Եթէ իմ Ծառաս միայն ուզենար ինձի համար մեռնիլ, բաւական էր իմ սէրս իրեն քաջալուս. իսկ ես կրնամ ապրիլ առանց սիրելու քո՛ լորով սրտիս զերեզ իմ Փրկագործս և Աստուածդ, որ մեռար ինձի համար, և այնպէս փափագեցար մեռնելու, որ իմ սէրս ընդունես։

3. « Գիտաց Յիսուս թէ հասեալ է ժամ նորա զի փոխեսցի յաշխարհէ առ Հայր. սիրեալս զիւրսն՝ որ յաշխարհի առ են, խոպառ սիրեաց զնոսա »։ Կ՚ըսէ Ս. Յովհաննէս (ԺԳ. 1.) թէ Յիսուս իր չարչարանաց ժամը՝ իրեն ժամը կոչեց. վասն զի ինչպէս կը զրէ բանեպաշտ մեկնիչ մը, այս ժամն իր կենացը ամենէն աւելի փափագածն էր. վասն զի այն ատեն, կրելով և մեռնելով մարդուս համար, կ՚ուզէր ցուցընել այն ատամնկի սէրը՝ զոր ունէր իրեն վրայ. վասն զի սիրելուն համար տանջուիլը՝ մեկ հատիկ միջոց է յայտնելու իր սէրը, և զերեզ սիրելն այն սէրը։ — Ով Յիսուս իմ սիրելի, ուրեմն ինձի ցուցընելու համար քու մեծ սէրդ, ոչ ուրիշի ձեռքով, այլ դու ինքն ուզեցիր կատարել իմ փրկագործութիւնս։ Այնչափ ուրեմն բանի սեղ գրեր էիր իմ սէրս, որ զայն ընդունելս համար՝ ջանայի առիթ այնչափ տանջուիլ։ Ուրիշ ինչ կրնայիր ընել, եթէ ու-

զէիր քու հօրդ սէրը վաստկիլ. ինչ առելի կըրնար ընել Ճառայ մը իր տիրոջ սէրը վառն քա-
շելու համար, քան ինչ որ դու կրնայիր՝ ինձմէ սիրուելու համար, որ անպիտան և ապերախտ գերի մ'եմ:

4. Բայց ահաւասիկ մեր սիրելի Փրկիչն մօտեցած զոհուելու՝ ի վերայ սեղանոյ խաչին մէր փրկութեանը համար, իր չարչարանաց նախընթաց գիշերը: Լսենք ինչ կ'ըսէ իր աշակերտաց՝ իրենց հետ ըրած վերջին ընթերցաց առնն. «Յանկանալով յանկացայ զայս պասէք ուտել ընդ ձեզ: (Ղուկ. ԻԲ. 15.) Ս. Լաւրենտիոս Յուստինեան խորհրդածելով այս խօսքերուս վրայ, կ'ըսէ Թէ բոլոր սիրոյ ձայներ էին. ինչպէս Թէ ըսած ըլլար Փրկիչն մեր. գիտցէք, ով մարդիկ, որ այս գիշերս՝ յորում սկիզբն պիտի ըլլայ իմ չարչարանացս, այն ժամն է՝ որուն կը սպասեի բոլոր կենացս մէջ մեծաւ եռանդեամբ. վասն զի միայն իմ նեղութիւններովս և դառն մահուամբս, պիտի իմացընեմ ձեզի, Թէ սիրեմ կը սիրեմ զձեզ, և ասով զձեզ ալ պիտի պարտաւորեմ որ դու սիրէք զիրար որ կըրնաք: Կ'ըսէ ուրիշ մ'ալ, Թէ Յիսուսի չարչարանաց մէջ ատուածային ամենակարողութիւնը միացաւ սիրոյն հետ, սէրը չանաց սիրելու զմարդիկ որչափ որ ամենակարողութիւնը կրնար. ամենակարողութիւնն ալ չանաց գոհ ընելու զսէրը՝ որչափ որ անոր փափաքն էր: Ո՛վ Աստուած գերագոյն, դու զքեզ բոլոր ինձի տուիր. ես ինչպէս չսիրեմ զքեզ բոլոր անձամբս: Կը հաւատամ, այո կը հաւատամ՝ որ դու մեծաւոր ինձի համար. ես ինչպէս քիչ կը

սիրեմ զքեզ, որչափ անգամ կը մոռնամ զքեզ ու ինձի համար կրած վիշտերդ: Ո՛հ, ինչքա՜ մար, Տէր իմ, մոռնալով քու սէրդ՝ չեմ վառուիր բոլորովին. ինչու՞ բոլորովին քու կդ չեմ ըլլար, ինչպէս այնչափ սուրբ հոգիք, որ փափագելով քու վտներուդ՝ յաջող ատար մը եղան քու սիրոյդ, և բոլորովին իրենք զիրենք քեզի տուին:

5. Երկոց երդոյն հարսը կ'ըսէ, Թէ ամեն անգամ որ իր փեսան զինքը կը մոռնէ իր չարչարանաց սուրբ անեռակը, այնպես կը զարնուէր ամեն կողմէն ատուածային սիրով, որ բոլորովին նուաղեալ՝ ի սիրոյ կը ծախսուէր իր հանգիստը անոր վիրաւորեալ սրտին մէջ գըտնել: Արդ ինչպես կարելի է որ հոգի մը մոռնալով Յիսուսի վիշտերը, այն ցաւերը և այն տանջանքը՝ որք այնչափ վշտացուցին իր տիրոջը մարմինը և հոգին, չխոցուի այնչափ սիրոյ սըլաքներով, և քաղցրութեամբ չտխսլուի սիրելու զայն՝ որ այնչափ զինքը սիրեց:

Ո՛վ դառն անմիզ, այսպես պատառոտուեալ, արիւնլուայ և բոլորովին պլաւիսեալ, ինչպես որ կը տեսնեմ զքեզ այս խաչիս վրայ, որչափ սիրելի և գեղեցիկ կ'երեւիս ինձի: Այո, վասն զի բոլոր այն վէրքերը որ կը տեսնեմ՝ի քեզ. նշանք և ցոյցք են ինձի՝ վասն ունեցած մեծ սիրոյդ: Ո՛հ, եւթէ բոլոր մարդիկ ըսրեէն առեալ մոքերնին գքեզ այն վիճակին մէջ, յորում եղար օր մը նշուսկ ամենայն երուսաղեմի, ով կրնար քու սիրոյդ գերի չըլլալ: — Սիրելիդ իմ Յիսուս, տուր ինձի սիրել զքեզ, միշտքեռ ես քեզի կը նուիրեմ իմ բոլոր զգայութիւնս և

բոլոր կամքս։ Ու ինչպէս կրնամ ես զանազան մը, մինչդեռ դու ինծի չնմայեցիր քու աբիւնդ, և բոլոր զբեղ ինքդ ։

6. Աչքերնուդ մեծ եղաւ Յիսուսի մեր սիրոյն համար չարչարուելու փափագը, որ մահուան առջի գիշերը՝ ոչ միայն սիրով գնաց պատրաստը, ալ գիտեր որ պիտի գան Հրեայք զինքը բռնելու, հապա գիտնալով ալ որ մատնիչին Յուդա զինուորներով մօտեցեր էր, ըսաւ աշակերտաց « Օն արիք դնացուք . զի ահաւասիկ մերձեցաւ որ մատնիչդ է զիս » ։ (Մարկ . ԺԴ . 18.) Ուզեց ինքն երթալ անոնց առջև. իբր թէ եկած ըլլային՝ ոչ մահուան, այլ թագաւորութեան տանելու զինքը։ Ո՛վ քաղցր փրկիչ իմ, ուրեմն դու մահուան առջև կ'երթաս մեծաւ փափագանօք մեռնելու, որովհետև կ'ուզես այնչափ ինծմէ սիրուիլ. իսկ ես չփափագիմ մեռնելու քեզի համար, Աստուած իմ, քու վրադ ունեցած սէրս ցուցընելու համար։ Այո՛, Յիսուս իմ, գիտեմ որ մեռնեալ, ես ալ կը փափագիմ մեռնիլ քեզի համար։ Ահաւասիկ ա բիւնս, կեանքս , բոլոր քեզի կուտամ։ Ահաւասիկ պատրաստ եմ մեռնելու քեզի համար, ինչպէս և երբ որ կ'ուզես։ Ընդունէ այս խեղճուկ զոհը, զոր կը մատուցանէ քեզի ողորմելի մեղաւոր մը, որ առաջ զբեզ վշտացուց, բայց հիմա կը սիրէ իր անձէն աւելի ։

7. Ս · Լաւրենտիոս Յուստինեան մտածելով այն Յիսուսի «Ծարաւի եմ» ըսածը խաչին վրայ, կ'ըսէ Թէ այն ծարաւը չէր ջրոյ պակասութիւն, այլ այնպիսի ծարաւ մը՝ որ առաջ կու գար Յիսուսի մէջ վառ ունեցած սիրոյն բորբոքմանէն։

Այնպէս որ, այն խօսքով ուզեց փրկիչն մեր յայտնել մարմնոյ ծարաւէն աւելի, մեզի հաճար տանջուիլ ուզելուն փափագը. ցուցընելով մեզի իր սէրը և փափագը որ ունէր մեզմէ սիրուելու՝ իր կրած այնչափ նեղութեանցը։

Ո՛վ սիրելի Յիսուս, կարելի՛ է որ այսպիսի գերազանց գթութիւն մը առանց փոխարինի մնայ։ Կ'ըսեն Թէ սէրը սիրոյ հետ միայն կը փոխանակուի, բայց քու սէրդ որ սիրոյ հետ պիտի կարենայ համեմատուիլ։ Կը վայլէր որ ուրիշ Աստուած մը մեռնէր քեզի համար, որպէս զի վճարէր քու մեզի համար մահուանդ աուն ցուցած սէրդ։ Ես սակայն, ով Յիսուս իմ, ինչպէս կրցար ըսել Թէ քու զուարճութիւնդ էր մարդկանց հետ կեանքն, երբ իրենցմէ անիրաւութենէ և զրպտանքէ զատ ուրիշ բան չես ընդունիր։ Սէրն է ուրեմն որ մեզի հաճար քաշած նախատինքներդ՝ ի գրգանս կը փոխէ։

Ո՛վ ամենասիրելի Փրկիչ, չեմ ուզեր ալ հակառակիլ քու մարդասիրութեանդ. բոլոր իմ սէրս քեզի կ'ընծայեմ։ Ամէն բանի մէջ դու ես և դու պիտի ըլլաս միշտ իմ հոգւոյս միակ սիրելին։ Մարդ եղար որ կեանք մը ունենաս ինծի համար տալու. ես ալ կ'ուզեմ հազար կեանքեր ունենալ՝ բոլորն ալ քեզի ընծայելու համար։ Կը սիրեմ զքեզ, բարութիւն անբաւ, բոլոր զօրութեամբս կ'ուզեմ սիրել զքեզ, կ'ուզեմ ընել որչափ որ կրնամ՝ քեզի հաճոյ ըլլալու համար։ Դու անմեղ ըլլալով այնչափ նեղութիւն քաշեցիր ինծի համար. ես մեղաւորս որ գժոխքի արժանի եղայ, կ'ուզեմ վիշտ կրել

քեզի համար՝ որչափ որ դու ուզես։ Օգնէ ձիւսուս իմ, քու արդեանցդ համար՝ այս փափաքիս՝ զոր տուիր ինծի։ Ով Աստուած անբաւ, կը հաւատամ քեզի, կը յուսամ քեզմէ, կը սիրեմ զքեզ։ Մարիամ, մայր իմ, բարեխօսէ ինծի համար։

Ե

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի սէրը ինծի՛ն ճեղի ներքինը Հոգւոյն ՀՀ, Հաւատան երեսին առաջ։

1. Մեր ամենասիրելի Փրկիչն իրեն կնոջ վերջին գիշերը պիտանալով որ մօտենար է մարդկանց սիրոյն համար մեռնելու փափագած ժամանակը, չուզեց միայնակ թողուլ զմեզ այս արտաքսուց հովտին մէջ. հապա մեզմէ և ոչ մեհաւատքը բաժնուելու համար՝ ուզեց թողուլ մեզի լոյսը ինքզինքը կերակուր՝ հաղորդութեան սուրբ խորհրդոյն մէջ. միանգամայն իմացընելով, թէ այս ամբաւ ընծայէն վեր բանով չէր կրնար իր սէրը ցուցընել մեզի։ Աւսով Ձիսուս՝ ի գործ կը դնէ սիրոյ վերջին ճիդը մարդկան համար, ինչպէս կ՚ըսէ Գուէրիկոս աբբային։

2. Աչելի լաւ բացատրեց զայս Տրիդենտեան ժողովը երբոր խօսելով սուրբ սեղանին խորհրդոյն վրայօք ըսաւ, թէ կրնանք ըսել որ մեր Փրկիչը թափեց անով մեր վրայ ունեցած սիրոյն լոյսը գանձերը։ Ուրեմն իրաւունք ունէր հրեշտակապետն Ս. Թովմաս՝ այս խորհուրդ

դը սիրոյ խորհուրդ կոչելու և գրաւական սիրոյ, քան զոր մեծագոյն չէր կրնար տալ Աստուած մը: Եւ Ս. Բեռնարդոս՝ սէր սիրոյ կ'անուանէ: Ս. Մարիամ Մագդաղինացի Բացեան կ'ըսէր, թէ հոգի մը չէտ հաղորդուելու կրնայ ըսել, Աստուծոյ ինչ կատարեալ է. այսինքն իմ Աստուածս ինձի տալով ինքզինքը այս սուրբ հաղորդութեան մէջ, ալ ուրիշ բան չունի ինձի տալու: Այս սուրբը օր մը հարցուց իրեն մէկ նորընծայ աշակերտուհին, թէ ինչ բանի վրայ մտածեցիր հաղորդութենէն վերջը. պատասխանեց անիկայ. Յիսուսի սիրոյն վրայ. — Այ՛, կրկնեց սուրբը, երբոր սիրոյ վրայ մտածուի առաջ չերթըցուիր, հապա պէտք է մտածել սիրոյն վրայ:

Ո՛վ փրկիչ աշխարհի, ինչ բան կը յուսայիր մարդկանցմէ, որ ինքզինքդ ալ հաձելցար անոնց կերակուր տալու: Այս սուրբ խորհրդէն վերջը՝ ինչ մեզ քեզի որով կարենանք ստիպել զքեզ որ սիրենք զքեզ: Ո՛վ Աստուած իմ ամենասիրելի, լուսաւորէ դիս որ ճանչնամ թէ ինչ չափազանց բարութիւն եղաւ ինքզինքդ սուրբ հաղորդութեամբ ինձի տալդ: Եթէ դու ինքզինքդ բոլոր ինձի տուիր, արդար է որ ես ալ ինքզինքս քեզի տամ բոլոր. այո Յիսուս իմ, բոլոր քեզի կ'ընծայեմ դիս, կը սիրեմ զքեզ քան զամենայն բարութիւն ու կը փափագիմ ընդունիլ զքեզ որ աւելի սիրեմ: Եւ կ'ուզեմ, եկ ատեպ իմ հոգւոյս մէջ, և բոլոր քուկինդ ըրէ զանիկա: Ո՛հ, ով կրնայ ըսել ճշմարտիւ քեզի, ինչպես կ'ըսէր սիրավառեալն Ս. Փիլիպպոս Նէրեան, երբոր վերջին անգամ կը հաղորդուէր. « Այհա իմ սէրս, ահա իմ սէրս. տուէք ինձի իմ սիրտս »:

3. « Որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ՝ յիս բնակէսցէ, և ես ի նմա »: (Յովհ. Զ. 57.) Ս. Դիոնեսիոս Արիսպագացին կ'ըսէ, թէ սէրը միշտ կը դիմէ սիրեցեալ առարկային հետ միանալու: Եւ որովհետև կերակուրն ուտողին հետ նոյն բանը կ'ըլլայ, անոր համար տէրն մեր ուզեց փոխուիլ ի կերակուր, որպէս զի մենք ընդունելով զնա սուրբ հաղորդութեամբ, նոյն կ'ըլլանք իրեն հետ. « Առէք, կերայք, այս է մարմին իմ », ըսաւ Յիսուս. ինչպես թէ ըսած ըլլար, կ'ըսէ սուրբ Յովհաննէս Ոսկեբերան, ով մարդ, կեր զիս, որպէս զի քեզմով և ինձմով մէկ բան ձևանայ: Այնուամենայնիւ երկու հակեցեալ մարմիններ, կ'ըսէր Ս. Կիւրեղ Աղեքսանդրացին, որ կը խառնուին իրարու, հոգին ալ հաղորդութենովը Յիսուսի հետ կը միանայ. Յիսուս իր մէջ կը կենայ, ինքն ալ Յիսուսի մէջ: Ո՛վ սիրեցեալ Փրկիչ իմ, կը հառաչէ հոս Ս. Լաւրենտիոս Յուստինեան, ինչպես այդչափ սիրեցիր զմեզ՝ որ ուզես այնպես միանալ մեր հետ, որ մեր և քու սրտերն միանալով մէկ սիրտ մ'ըլլան:

Լաւ ուրեմն, կ'ըսէր Ս. Ֆրանչիսկոս Սալեզեան, հաղորդութեան վրայ խօսելով. Փըրկիչը մեր չերևիր ուրիշ որ և իցէ գործքի մէջ՝ ոչ աւելի սիրող, ոչ աւելի գորովալից, ինչպես ասոր մէջ, յորում՝ գրեթէ կ'ոչնչանայ, և կը փոխուի ի կերակուր՝ որպէս զի մեր հոգւոյն մէջ թափանցէ և միացընէ ինքզինքը հաւատացելոց սրտին հետ: Այնպես որ կ'ըսէր Ս. Յովհաննէս

Ոսկերերան, և ոչ հրեշտակները կը համարձա-
կին աչօք նայելու անոր վրան, մինչ կը միացը-
նենք զմեզ կերպովմը, և կ'ըլլանք իրեն հետ մէկ
մարմին: Բայց որ հովիւ, կ'ըսէ Նոյն սուրբն,
կ'արածէ իր ոչխարները իրեն արիւնովը: Նոյն
իսկ մայրերը շատ հեղ զաւակներն կու տան դա-
յեկայ որ մնուցանեն, բայց Յիսուս 'ի սուրբ
հաղորդութեան՝ կը մնուցանէ զմեզ բուն ի-
րեն արիւնովը և իրեն հետ կը միացընէ:

Ո՛վ անբաւ սէր, արժանի անքուն սիրոյ,
երբ պիտի սիրեմ զքեզ, ով Յիսուս իմ, ինչ-
պէս որ դու զիս սիրեցիր: Ո՛վ երկնային կերա-
կուր, խորհուրդ սիրոյ, երբ զիս բոլորովին քե-
զի պիտի քաշես: Ուրիշ բան չիմիար քեզի ը-
նելու ինծմէ սիրուելու համար. իսկ ես միշտ
կ'ուզեմ սկսիլ սիրելու զքեզ, միշտ կը խոս-
տանամ նոյնը, բայց ամենեին չեմ սկսիր: Այ-
սօր կ'ուզեմ սկսիլ սիրել զքեզ ստուգիւ.
օգնէ ինծի, լուսաւորէ զիս, վառէ զիս. բաժնէ
զիս աշխարհէս, և մի թողուր որ ալ հակառա-
կիմ քու սիրոյդ աղնուութեանը: Կը սիրեմ
զքեզ բոլոր սրտովս. և կ'ուզեմ ամեն բան թո-
ղուլ քեզի համար, ով կեանք իմ, սէր, և ա-
մենայն ինչ իմ: Ամեն բանէ զատուելու համար,
կ'ուզեմ ստեպ միանալ քեզի հետ այս սուրբ
հաղորդութեամբս, և զքեզ միայն սիրել Ա-
տուած իմ. կը յուսամ քու բարութեանդ՝ որ
օգնես ինծի կատարելու զայս:

Ո՛հ Յիսուս իմ, որչափ կ'ամչնամ երբ մտա-
ծեմ որ զքեզ իմ առձեռն ունենալով, որ ես ան-
բաւ բարի և սիրելի չէ՛ զամեն բարութիւն
և այսպէս կամոգին սիրող հոգւոյս, դեռ բո-

լորովին զբաղած եմ սիրելու անարդ և ցած ա-
րարածներ, որոց համար թողուցի զքեզ: Ո՛հ
Աստուած իմ, յայտնէ ինձի միշտ քու բարու-
թեանդ մեծութիւնը, որպէս զի աւելի սիրա-
հարուիմ քեզի, և աշխատիմ քեզի հաճոյ ըլ-
լալու: Տէր իմ, քեզմէ աւելի ինչ գեղեցիկ,
լաւ, սուրբ ու սիրելի առարկայ կրնամ սիրել:
Սիրեմ զքեզ անբաւ բարութիւն, ինծմէ աւե-
լի կը սիրեմ զքեզ, և կ'ուզեմ ապրիլ զքեզ սի-
րելու համար՝ որ արժանիդ ես իմ բոլոր սիրոյս:

4. Կը խորհրդածէ սուրբն Պօղոս նաև ժա-
մանակին վրայ. յորում Յիսուս այս խորհուր-
դըս ընծայեց մեզի. ընծայ՝ որ քան զամեն ըն-
ծայ կը գերազանցէ, զոր միայն ամենակարող
Աստուած մը կրնայ ընել, ինչպէս կ'ըսէն Ս.
Կղեմէս և Ս. Օգոստինոս: Կը նշանակէ առա-
քեալն թէ նոյն գիշերը յորում մարդիկ Յի-
սուսի համար ամրջանք և մահ կը պատրաս-
տէին, սիրելի փրկիչն մտածեց ինքզինքը սուրբ
խորհրդեամբ իրենց թողուլ. իմացընելով մի-
անգամայն իրեն սիրոյն անչափութիւնը, որ
փոխանակ պաղելու այնքան անիրաւութեանց
համար, դեռ ալ աւելի մեզի մօտեցաւ: Ո՛վ ա-
մենասիրելի Տէր, ինչպէս կրցար այնքան սի-
րել զմարդիկ և ուզեցիր իրենց հետ երկրիս վը-
րայ ձեալ և կերակրել զիրենք, մինչդեռ անոնք
այնքան ապերախտութեամբ կը հեռանային
քեզմէ:

Մխիթար նաև այն Յիսուսի բոլոր կենացը
մէջ ունեցած մեծ փափաքն որ հասնի այն գի-
շերը, յորում որոշեր էր թողուլ այս իր սի-
րոյն գրաւը. և մինչդեռ հաստատելու վրայ էր

այս քաղցր խորհուրդը՝ ըսաւ. « Յանկանալով ցանկացայ ուտել զայս պասկը ընդ ձեզ »: Ետաք մը՝ որով մեզի յայտնեց, կ'ըսե Ս. Լաւբենտիոս Յաստինեան, մեզի հետ սուրբ հաղորդութիւնեան մէջ միանալուն վառեալ փափագը՝ իր մեծ սիրոյն համար: Զայն փափագը միշտ կը պահէ Յիսուս ամէն գինքը սիրող հոգիներուն: Ձկայ մեզու մը, ըսաւ ինքն օր մը Ս. Մեգիլէ դեպ, որ այնքան ուժով դիմէ ծաղկանց վրայ մեղը ծծելու համար, որչափ ես իմ սիրոյս բանաւիթեամբը կուգամ առ հոգին որ զիս կը սիրէ: — Ո՛վ մեծապէս սիրող սիրելի, ալ քեզի բան չմնաց զիս սիրելդ հաւատացընելու համար, ընդհակառակ եմ քու բարեմիտնդ: Ո՛հ Յիսուս իմ, զիս բոլորովին քեզի քաշէ, ասոր որ զքեզ սիրեմ այսօրուընէ բոլոր ախորժով և խանդագատանօք: Թող ուրիշներն սիրեն ըզքեզ միայն արժէքի և ինքնապէս սիրով մը. գիտեմ որ դու գոհ ես անով ալ, բայց ես գոհ չեմ ըլլար, ինչուան որ չտեսնեմ թէ կը սիրեմ ըզքեզ բոլոր խանդագատանօք աւելի քան զքաւրեկամ, զեղբայր, զհայր և զիմեսայ: Եւ ուր կրնամ գտնել բարեկամ մը, եղբայր մը, հայր մը, փեսայ մը՝ որ զիս այնքան սիրէն՝ որչափ դու սիրեցիր, ով արարիչ իմ, փրկիչ իմ և Աստուած իմ, որ իմ սիրոյս համար արիւնդ և կեանքդ տուիր. և նոքը ինքզինքդ ալ բոլոր ինծի ընծայեցիր այս սիրոյ խորհուրդովս: Կը սիրեմ զքեզ սուրբ, Յիսուս իմ, բոլոր իմ յոժարութեամս. կը սիրեմ զքեզ ինծի ես աւելի. օգնէ ինծի որ զքեզ սիրեմ. ալ ուրիշ բան չեմ խընդրեր:

3. Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ, թէ Աստուած սիրել բանի համար չսիրեր զմեզ, բայց նէթէ մեզմէ սիրուելու համար: Այսոր համար յայտնի ըսաւ մեզի մեր Փրկիչն, թէ ինքզինքը սիրցընելու համար եկած է յաշխարհ. « Հուր եկի արկանել յերկիր » : Ո՛հ, որպիսի սուրբ սիրոյ լոցեր կը վառէ Յիսուս հոգիներուն մէջ այս երկնային խորհրդով: Յարգելի Հայրն Յրանչիս կոս Ալխարես Թեհամին կ'ըսեր, թէ չկայ բան մը որ այնպան վառէ մեր սիրտը սիրելու մեր վերջին բարին, ինչպէս սուրբ խորհուրդը: Հէսսիրտս երբեմն հոռչ կը կոչէր զՅիսուս՝ հաղորդութեան մէջ: Ս. Կատարինէ անեացի տեսաւ օր մը քահանային ձեռքին մէջ զՅիսուս պատուագակալ՝ սիրոյ փառն նման, և կը զարմանար թէ ինչպես աշխարհքս չէր այրեր անկէց: Պատարագին սեղանն ամենեին հեռանալի անեղկին կը նմանի կ'ըսէին Ռոլեքտս արբայն և Ս. Գրիգոր Նիւսացի, ուր հաւանացնել հոգին կ'արբենայ իր սիրոջը սիրով, այնպէս որ աշխարհքս մոռնալով մեզմով կը վառի կը մնայի սուրբ սիրով:

Ո՛վ սեր արտիս, ով արբազան խորհուրդ. ո՛հ, ուր էր թէ միշտ յիշէի զքեզ, ամեն բան մոռնալու համար. և զքեզ միայն սիրէի առանց դադրելու և առանց ուրիշ բանի սէր պահելու: Ո՛վ Յիսուս իմ, անչափ գարկիր իմ արտիս դրան, որ վերջապէս մնար, ինչպես որ կը յուսամ ես որովհետև մնար, կ'աղաչեմ վճռեսէ անկէ այն ամեն բաներըզ որ քեզի չեն վայլեր. այնպես տիրէ իմ վրաս որ կարենամ ըսել ճշմարտիւ մարգարէին հետ ասկէ վերջը. « Ա-

տուած իմ, քեզմէ զատ ինչ ուզեմ թէ երկրի վրայ և թէ յերկինս »: Դու միայն ես և պիտի ըլլաս մէկ հատիկ տէր իմ սրտիս և կամացս. դու միայն պիտի ըլլաս իմ ժառանգութիւնս, իմ բոլոր հարստութիւնս՝ այս և հանդերձեալ կեանց մէջ:

6. Գացէք, կ'ըսէր Եսայի մարգարէն, դաչէք հռչակեցէք ամեն տեղ մեր աստուծոյն սիրալիր հնարքները՝ որ հնարեց մարդկանցմէ սիրուելուը համար: Ու ինչպէ՞ս գիւտաւ Յիսուսի սէրը՝ ինքզինքը մեզի սիրցընելու համար: Թէպէտ վայ ուզեց բանալ իրեն վէրքերէն այնչափ հնորհաց աղբիւրներ, զոր ընդունելու համար բաւական է վստահութեամբ խնդրելը: Եւ դեռ ասով ալ գոհ չըլլալով ուզեց ընծայել մեզի բոլոր ինքզինք հաղորդութեան մէջ:

Ո՛վ մարդ, կ'ըսէ Ս. Յովհան Ոսկեբերան ինչո՞ւ համար այնչափ ճղճիմ ես և ագահութեամբ կը գործածես սէրդ՝ այն Աստուծոյն համար՝ որ առանց ագահութեան բոլոր ինքզինքը քեզի տուաւ: Այս բանս լուսլի կատարեց Յիսուս, կ'ըսէ Ս. Թովմաս Ագուինացի, պատարագի սեղանոյն վրայ. հոն մեզի տուաւ որչափ էր և որչափ ունէր: Ամէնասիկ, վայ կը բերէ Ս. Բոնաւենդուրա, այն յաւիտենական Աստուածը, զոր աշխարհ չկրնար բովանդակել՝ մեր գերին եղած՝ երբոր սուրբ հաղորդութեամբ մեր ծոցին մէջ կ'ընդունինք զինա: Այնոր համար էր որ Ս. Բեռնարդոս այս սիրով յափըշտակուած, երբ կը մնաձէր՝ կ'ըսէր. « Իմ Յիսուսս ուզեց իմ սրտիս անբաժանելի հիւր ըլ-

լալ. որովհետև իմ Աստուածս կը հեռացըներ, ուզեց վաստնել բոլոր ինքզինքը իմ սիրոյս համար, հարկ է որ ես ալ ըստ կարի՝ ինքզինքս տամ իրեն ծառայելու և զինքը սիրելու »:

Ո՛վ իմ սիրելի Յիսուս. ալ ինչ հնարք կը մնայ քեզի ինքզինքդ սիրցնելու համար: Իսկ ես դեռ պիտի չարունակեմ այսպէս ապերախտարար ապրիլս: Զե, Տէր իմ, թող մի տար այս բանին: Դու ըսիր, թէ ով որ քու մարմինդ ուտէ սուրբ հաղորդութեամբ, պիտի ապրի քու շնորհագդ ուժով. և որովհետև չես անարժան սեպեր որ ընդունիմ գքեզ սուրբ հաղորդութեամբ ուրեմն տուր որ հոգիս միշտ կենդանի ըլլայ քու շնորհագդ ճշմարիտ կենօքը: Կը զղջամ, ով իմ գերագոյն բարիս՝ առաջները գքեզ արհամարհելուս վրայ. բայց շնորհակալ կ'ըլլամ քեզի՝ որ ժամանակ կու տաս ինձի որ լամ քեզի դէմ ըրած նախատինքներուս վրայ, և սիրեմ գքեզ այս երկրիս վրայ: Ամենացած կենացս մէջ կ'ուզեմ իմ սէրս բոլոր քու վրադ գործընել, և կ'ուզեմ որչափ որ կրնամ քեզի հաճոյ ըլլալ: Օգնէ ինձի Յիսուս իմ, մի թողուր զիս. փրկէ զիս քու արգեանցդ համար. և իմ փրկութիւնս ըլլայ գքեզ սիրելը, թէ այս կենացս և թէ յաւիտենական կենաց մէջ: Ամրիամ մայր իմ, դու ալ օգնէ ինձի:

Զ

ՄՏՕԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի արեան փրփնդն և պարփէնի մէջ կրած փաթնոցն:

1. Ա.հաւասիկ ամենասիրելի փրկիչն մեր Գեթսեմանի պարտէզը հասնելուն պէս, ուզեց ինքնին սկիզբն տալ իր դառն չարչարանացը. Թոյլ տալով որ վախի, ձանձրութեան և տրտմութեան կիրքերն գան ըլկնն զինքը՝ բոլոր իրենց տանջանքներովը: Ա կասս ուրեմն նախ և առաջ զգալ մեծ վախ մը՝ ցաւերէն և մահուանէ, որ քիչ առնէն պիտի կրէր: Բայց ինչո՞ւ. ինքն չէր որ կամովին նուիրուած էր տեսակ տեսակ չարչարանաց. ինքն չէր որ այնքան կը փափաքէր այս չարչարանաց վայրկենին: Եւ հիմայ ինչպէս այն աստիճանի կը վախնայ՝ որ կը խնդրէ Հօրմէն որ զինքն ազատէ: « Հայր, եթէ հնար իցէ՝ անցցէ բաժակս այս յինէն»: Կը պատասխանէ յարգելին Պետս. Կ՝աղօթէ Յիսուս որ անցնի բաժակը, ցուցընելու համար Թէ իրօք մարդ է: Սիրելին Յիսուս շատ կը փափագէր մեզի համար մեռնիլ, որպէս զի ցուցընէ մեզի համար ունեցած սէրը. բայց որպէս

զի չկարծեն մարդիկ Թէ առ երեկոյթս մարմին առած է, ինչպէս հերետիկոսներէն ոմանք հայհոյեցին, կամ Թէ Թերևս իրեն երկնային զօրութեամբը մեռած ըլլայ առանց ցաւ քաշելու, անոր համար ըրաւ այս աղօթքը. ոչ Թէ ընդունելի ըլլալու համար, այլ խոցընելու մեզի՝ Թէ ինքն կը մեռնէր ինչպես մարդ մը, և կը մեռնէր տառապելով մահուան և անոր հետ գալու ցաւոց մեծ վախ մը: Ո՛վ ամենասիրելի Յիսուս իմ, կ՝ուզեիր քեզի առնուլ մեր վախկոտութիւնը՝ իբր խրախոյս մը այս կենացս տառապանքները կրելու համար. միշտ օրհնեալ ըլլաս այնքան կարեկցութեան և սիրոյդ համար: Մեր բոլոր սրտերը սիրեն զքեզ որչափ որ դու կը փափագիս և որչափ որ արժանի ես:

2. Ա կասս նաև զգալ մէկ մեծ հոգ մը այն տանջանաց համար՝ որ իրեն պատրաստուեր էին. երբոր հոգ կայ, նաև զուարճութիւնք վըշտալի կ՝ըլլան: Ո՜հ, ինչ տագնապներ միացած այնպիսի հոգոյ մը՝ բերին Յիսուսին այն դըժընդակ տեսարանը, զոր այն ատեն իր մարքին առջև նկարեց, այն ամեն արտաքին տանջանքներուն հետ, որ այն մաշած կենացը վըշտալի թափիէն կսկծացընելու իր մարմինն ալ օրհնեալ հոգին ալ: Ա.յն ատեն որոշ որոշ իր առջևը կու գային բոլոր կրելու ցաւերը, բոլոր ծաղրանքը՝ զոր պիտի ընդունէր Ի Հրեից և Հռովմայեցւոց, բոլոր այն անիրաւութիւնները՝ որ պիտի ընէին իրեն դեմ դատաւորը զինքը դատելու ատեն, և մանաւանդ պատկառելի առաջ կու գար այն տխուր մահը՝ զոր պիտի յանձն առնուր, ամենեն ալ Թաղուելով Թէ Ի մարդկանէ

և թէ յԱստուծոյ, ցաւոց և անարգանաց ծա-
ղոյ մէջ։ Եւ ասկէց պատճառեց իրեն այնպիսի
դառն տրտմութիւն մը՝ որ սոսկաց զինքը իր
յաւիտենական Հօր Աստուածմէն խնդրելու զօ-
րութիւն։ — Ո՛վ Յիսուս իմ՝ վշտակից կ'ըլլամ
քեզի, չնորհակալ եմ, և սիրեմ զքեզ։

5. «Եւ երևեցաւ նմա հրեշտակ յերկնից և
զօրացուցանէր զնա»։ — Հաւաս զօրութիւնը,
բայց ասկայ, կ'ըսէ Պետա, աւելի աճեցուց
քան թէ թեթևցուց նեղութիւնը։ Այո՛, հրեշ-
տակը զօրացուց զանիկայ, որ մարդկան սիրուն
համար և Հօր Աստուծոյ փառացը համար աւե-
լի նեղութիւն կրէ։ Ո՛հ, որչափ վիշտ բերաւ
քեզի, սիրելի Տէր իմ, այս առաջին հրամանը.
քու չարչարանագդ աւուն ձաղկանքն, փուչերն,
գամերն առանձին առանձին եկան տանջելու
զքեզ, բայց պարտիզին մէջ քու բոլոր սուրբ
չարչարանագդ ցաւերը մեկտեղ յարձակեցան
վրադ ևկէլու զքեզ, և դու իմ օգտիս համար
ընդունեցար զանոնք։ Ո՛հ Աստուած իմ որչափ
կը ցաւիմ առաջներդ զքեզ չխրելուս, և քու
կամքդ իմ անիծեալ ախորժակներէս վար դնե-
լուս համար։ Կ'առնեմ զանոնք ամէն չարիքներէ
աւելի, և կը զղջամ բոլոր սրտովս. Յիսուս իմ,
ներէ ինծի։

4. Վախ և հոգի հետ սկսաւ Յիսուս զդալ
նաև մեծ տրտմութիւն և վիշտ մը հոգւոյ։
Բայց, ովՏէր իմ, միթէ դու չէիր որ քու մար-
տիրոսներուդ նեղութեանց մէջ այնչափ ուրա-
խութիւն կու տայիր, որ ինչուան տանջանքնե-
րը և մահը կ'անարգէին և բանի տեղ չէին սե-
պեր։ Ս. Օգոստինոս կ'ըսէ Ս. Վինչենցիոսի

համար, թէ այնպէս ուրախութեամբ կը խօսէր
իր մարտիրոսութեանը առնն՝ որ կարծես թէ
ուրիշ մը կը խօսի։ Ս. Լաւրենտիոս կաճա-
րային վրայ այրելու առնն այնքան միխիթարեալ
էր հոգւովը՝ որ ծաղը կ'ընէր բռնաւորը, ըսե-
լով. Դարձուր ու կեր։ Եւ դու ինչպես, ովՅի-
սուս իմ, որ այնքան մեծ ցնծութիւն պարգևե-
ցիր քու ծառայիդ մեռնելու առնն, դու քեզի
համար մեծ տրտմութեամբ մեռնելը կ'ընտրես։

5. Ո՛վ ցնծութիւն արքայութեան, դու որ
քու զուարթութեամբ երկինք ու երկիրս կը
զուարթացընես, հիմա ինչո՞ւ այնպես տառա-
պեալ և տրտում կը տեսնեմ զքեզ։ ԵՒ կը լսեմ
որ կ'ըսես թէ զքեզ նեղացընող տխրութիւնը
հաւասար է քեզի մահ տալու։ Փրկիչ իմ, ինչո՞ւ։ Ո՛հ, կ'իմանամ ոչ քու չարչարանագդ ցա-
ւերը այնքան մեծ եղան որչափ մարդկան մեղ-
քերը, որ այն առնն կը բերէին քեզի այդ մա-
հուան տագնապը։

6. Բանն յաւիտենական որչափ որ կը սի-
րէր իր Հայրը՝ այնչափ ալ կ'ատէր մեղքը, ո-
րուն չարութիւնը աղէկ կը ճանչնար, ուստի
զայն աշխարհէս վերցընելու համար, և իր Հայ-
րը մէկ մ'ալ նախատուած չտեսնելու համար՝
նկեր յաշխարհ և եղեր եր մարդ, և յանձն ա-
ռեր եր այնպիսի ցաւալի չարչարանք և մահ մը
կրելու. բայց տեսնելով որ և յետ իր առնն նե-
ղութիւններուն՝ դեռ այնքան մեղքեր պիտի
գործուէին, այս ցաւը, կ'ըսէ Ս. Թովմաս, չատ
աւելի ծանր եղաւ իրեն քան՝ որ և իցէ ապաշ-
խարողի զգացածը իր մեղացը համար, և դառ-

նագոյն քան զամէն ցաւ՝ զոր մարդկային սիրտ մը կարենայ կրել: Եւ ասոր պատճառն այն է որ մարդկան վշտաց մէջ միշտ քիչ մը միխիթարութիւնը կը գտուի, բայց Յիսուսի ցաւը՝ զուտ ցաւ եղաւ առանց միխիթարութեան:

Ո՛հ, թէ որ ես գթեզ սիրէի, թէ որ գթեզ սիրէի, ով Յիսուս իմ, մտանելով քուկին ինձի համար կրածդ, ինձի քաղցր պիտի գային աշխարհիս բոլոր ցաւերը, բոլոր նախատինքները և տառապանքները: Հնազան, շնորհէ ինձի քու սէրդ, որպէս զի ախորժով կամ դէթ համբերութեամբ կրեմ այն քիչը՝ զոր ինձի կը խաւրես: Մի թողուր որ այսպէս քու սիրոդ ազնուութեանը դէմ ապերախտաբար մեռնիմ: Կը խոստանամ այն վշտերուն մէջ որ ինձի պիտի պատահին, ըսելու միշտ, Յիսուս իմ, կ'ընդունեմ այս վիշտը՝ քու սիրոդ համար, կ'ուզեմ կրել զայս՝ քեզի հաճոյ ըլլալու համար:

7. Կը պատահի թէ շատ ապաշխարողք լուսաւորելով երկնային լուսով ճանչցան իրենց մեղաց ինչ չար բան ըլլալը, և միայն ցաւէն մեռան: Ուրեմն ինչպիսի՞ ցաւ եղած պիտի ըլլայ Յիսուսի սրտին ցաւը՝ որ կը տեսներ բոլոր աշխարհիս մեղքերը, հայհոյութիւնները, սրբապղծութիւնները, և ամէն մեղքերն ալ զոր պիտի գործէին մարդիկ իր մահուընէն վերջը. և որոց իւրաքանչիւրը մեկմէկ կառապղ գազանի պէս յարձակեցան Յիսուսի սրտին վրայ: Այնոր համար, կ'ըսեր մեր վշտահար և հոգեվարքի հասած Յիսուսն պատիղին մէջ. Ուրեմն ով մարդիկ, այս է ձեր փոխարէնն իմ սիրոյս: Ո՛հ, եթէ տեսնէի որ դուք սիրոյս երախ-

տագէտ ըլլալով թողուիք մեղանչելը և սկսէիք սիրել զիս, ո՛հ, սրբազան ուրախութեամբ պիտի երթայի մեռնելու ձեզի համար. բայց ընդհակառակն տեսնելով յետ իմ այնչափ նեղութիւններուս՝ այնքան մեղքեր, յետ այնչափ սիրոյս՝ այնքան ապերախտութիւններ, սակէ սաստիկ կը տառապիմ և ինչուան ի մահ տրտում եմ, և արեան քրտինքս կու գայ: Եւ աւետարանին ըսածին համեմատ, այնչափ առատ եղաւ այս արիւնախառն քրտինքը, որ նախ բոլոր փրկչին զգեստները թրջեց և նոքը գետինն ալ:

8. Ո՛վ իմ սիրելի Յիսուս, ես ոչ հաւատանեմ, ոչ փուշեր և ոչ դաժեր կը տեսնեմ այն պատրոհին մէջ որ գլեզ վիրաւորեն, բայց ինչպես ատրեդ մինչև ի գլուխ բոլորովին արեամբ թաթաւեր ես: Ո՛հ, իմ մեղքերս եղան այն խիստ մամուխ՝ որ այն տունը տառապանաց և տրտմութեանց զօրութեամբ քաշեցին այնքան արիւն քու ամենաբազդը տրեդ: Ո՛հ, դարձեալ ես եղայ այն տունն քու անպսիմ գահիճներէդ մեկն՝ որ մեղքերովս առաւելապէս տանջեցի զքեզ: Սոսկալի է որ եթէ ես քիչ մեղանչած ըլլայի, այն տունն դուն ալ Յիսուս իմ քիչ կը կրեիր: Որչափ որ հաճոյք իմացայ զքեզ նախատելով այնչափ աւելի միչև աւելցուցի քու պաշտելի տրտիդ: Եւ ինչպէս այս մտածութիւնս զիս ցաւէն չմեռցըներ, գիտնալով որ չարչարանագ միջոց քու ինձի ցուցած սիրոդ փոխարէն հատուցի տրտմութիւն և տառապանք աւելցընելով: Ուրեմն ես այնքան տանջեցի այն սիրելի սիրոյդ՝ որ զիս այնքան սիրեց:

Տէր որովհետև հիմա չունիմ ուրիշ միջոց մխիթարելու զքեզ, բայց եթէ ողբալ զքեզ անարգելուս վասն, այո՛ Յիսուս իմ, կը ցաւիմ և կը տհաճիմ բոլոր սրտովս զքեզ նեղացընելուս վասն: Ո՛վ անբաւ բարիդ, ասոր ինձի սաստիկ ցաւ մը, որ լացընէ զիս միշտ մինչև իմ կենացս վերջին շունչը՝ ապերախտութեանցս վասն՝ որով քեզի հետ վարուեցայ, Աստուած իմ, Տէր իմ, ամենայն ինչ իմ:

9. Յիսուս տեսնելով որ իր վասն դրուած է աշխարհիս բոլոր մեղաց բեռը, ընկաւ երեսի վասն մարդկան համար աղօթելու, իբրև թէ կ'ամչնար իր աչքերը երկինք վերցընելու, տեսնելով ինքզինքը բեռնաւորուած այնքան չարիքով: Ո՛հ փրկիչ իմ, կը տեսնեմ զքեզ բոլորովին տրտում և դեղնած. դու մահուան տագնապի մէջ ես և դեռ կ'աղօթես: « Եւ եր ի տագնապի և մտադիւրեմք ես կայր յաղօթս »: (Ղուկ. ԻԲ. 43.) Ըսե՛ ինձի որո՞ւն համար կ'աղօթեիր: Ո՛հ, այն առն աւելի ինձի համար կ'աղօթեիր քան թէ քեզի համար. և վերադրդ միացընելով զօրաւոր աղօթքներուդ հետ՝ Հօր Աստուծոյ կ'ընծայեիր որպէս զի ինձի թշուառիս համար մեղաց թողութիւն առնուս: Ո՛հ փրկիչ իմ, ինչպէս կրցար այնքան սիրել զանիկայ որ այնչափ անարգեց զքեզ. ինչպէս կրցար քաշել ինձի համար այնչափ վշտեր, առաջուց տեսնելով իմ պատրաստած ապերախտութիւններս քեզի դէմ:

10. Ո՛հ զիս ալ մանակից ըրէ, վշտագնակալ Տէր իմ, այն ցաւոց զոր ունէիր երբեմն իմ մեղացս համար. կը գարշիմ անոնցմէ հիմա և կը

միացընեմ իմ այս գարշելս՝ քու պարտիզին մէջ իմացած զզուելուդ հետ: Ո՛հ Փրկիչ, մի նայիր իմ մեղքերուս որոց համար դժոխքն ալ բաւական չէ ինձի, հապա նայէ ինձի համար քաշած վշտերուդ: Ո՛վ իմ Յիսուսիս սէրը, դու ես իմ ցոյս ու սէրս. կը սիրեմ զքեզ, Տէր, բոլոր հոգւովս, և կ'ուզեմ սիրել միշտ: Տուր ինձի եռանդ ու փափագ գործելու քու փառացդ համար, այն քու պարտիզին մէջ կրած տրտմութեանդդ և ձանձրութեանդդ արդեանցը համար: Դու մահուան տագնապիդ արդեանց համար տուր ինձի այժ՝ մարմնոյ և դժոխոց փորձութեանց դէմ կենալու: Պարգեւե՛ ինձի՝ ինքզինքս միշտ քեզի յանձնելու ընօրհքը, և միշտ ըսելու Յիսուսի հետ. « Ոչ իմ կամք՝ այլ քոյդ լիցին »: Եղիցի:

Ի

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի սէրը իրեն լարելարանաց ոտքն կուգայ աբ-
համարհանաց մէջ։

1. Բեելզեբուղիոս կ'ըսէ, թէ ազնուական մտաց շատ աւելի ծանր են անաբգանքն, քան թէ մարմնոյ ցաւերը. որովհետև աստնք կը նեղէն զմարմինը, անոնք կը վշտացընեն զհոգին, որ որչափ ազնիւ է քան զմարմին՝ այնչափ ալ աւելի վիշտ կը զգայ։ Բայց ով կրնար երևակայել արդեօք՝ որ երկնից և երկրի ազնուագոյն անձն, որդին Աստուծոյ աշխարհ գալով մարդ ըլլալու մարդկան սիրոյն համար, անոնք ալ այն քան անարգանօք և անիրաւութեամբ վարուին, ինչպես թէ ըլլար յետին և նուաստագոյնն բոլոր մարդկան մէջէն։ Ս. Աննսելմոս կը հաստատէ թէ Յիսուս ուզեց այնպիսի և այնչափ նախատինք կրել, ուսկից աւելի անկարելի էր իրեն խոնարհիլ, ինչպես որ եղաւ իր չարչարանաց մէջ։

Ով Տէր երկնի, դու ես ամեն թագաւորաց մեծագոյնը, բայց ուզեցիր ամեն մարդէ աւելի արհամարհուիլ, որպես զի սովրեցընես ինձի ա-

նարգանաց սէրը։ Դու զսկեցիր քու սիրոդ ինձի համար, կ'ուզեմ ես ալ քու սիրոդ համար համբերել ամեն նախատանաց որ ինձի հանդիպին։

2. Եւ ինչ տեսակ նախատանաց չհամբերեց փրկիչն իր չարչարանաց առեն։ Տեսաւ ինքզինքը արհամարհած նաև իրեն բուն ազգակերաներէն ալ. անոնցմէ մէկն մատնեց զինքն և ծախեց երեսուն արծաթի. ուրիշ մը շատ անգամ ուրացաւ՝ յայտնապէս ըսելով, թէ չեմ ճանչնար զանիկայ, և միւսներուն իրրև ամբչնալով զինքը ճանչնալուն վրայ։ Մեկալ ազգակերաներն ալ երբոր տեսան զինքը բռնուած և կապուած՝ թողուցին և փախան։

Ո՜վ իմ թողուած Յիսուս, և ո՞վ քեզի պաշտպանութիւն պիտի ընէ, թէ որ քու բըռնուելուդ սկիզբը՝ ամեն սիրելիներդ քեզի թողուցին ու փախան։ Բայց, ո՜վ Աստուած իմ, այս նախատինքս քու չարչարանացդ հետ չըմեացաւ։ Որչափ հոգիք չկան նուիրուելու քու եուկեդ երթալու համար, և չկան օգնութիւն գտնելու առատ չնորհքներով և մանաւոր սիրոյ նշաններով՝ քանի մը ընդունայն շահու, կամ մարդկային պատկառանաց, կամ անվայել հաճոյից համար՝ ապերախտութեամբ զքեզ կը թողուն։ Ո՜վ որ այս ապերախտից մէջ կը գտնուի թող լայ ու ըսէ՝ Ո՜հ իմ սիրելի Յիսուս, թողութիւն ըրէ ինձի. չեմ ուզեր ալ թողուլ զքեզ աւելի կ'ուզեմ կեանքս կորնցընել, և հազար կեանք, քան թէ կորնցընել քու չնորհքդ, ով Աստուած իմ, սէր իմ, ամենայն ինչ իմ։

3. Ահա Յուդա զինուորներով գալով պար-

կալը կը կապէ, միւսը կը հրէ, ուրիշ մ'ալ կը զարնէ։ Նախ կապած կը տանին մեր քաղցր Փրկիչը Անոթային առջեւը, ետքը Կայիափայի առջեւը. ուր Յիսուս հարցուբլոյով իրեն ալակերտացը եւ վարդապետութիւնը վերացք այն չարաբաւէն, պատասխանեց՝ թէ ինքն ծածուկ խօսած չէ, այլ հրապարակաբար. եւ անոնք իսկ որ իրեն չորս կողմը առեր էին՝ իր տովեցուցածը աղէկ գիտեն։ Բայց այս պատասխանս յանդուգնն սեպելով ծառայից մէկն՝ ուժով ապտակ մը կու տայ Յիսուսի։ Ըսս, կ'աղաղակէ Ս. Հերոնիմոս, ով հրեչտակը ինչպէս կրնաք լսել, ինչու այդչափ զարմացած անշարժ կը կենաք։

Ո՜վ Յիսուս իմ, ինչպէս առանկ արգար եւ համեստ պատասխան մը արժանի կը սեպուէր այնպիսի մեծ հարուածի այնքան մարդկան առջեւ։ Աննարժան քահանայապետին վոխանակ յանդիմանելու այն անլերսին լըռութիւնը, կը գովէ զայն, կամ գոնե նշաններով կը հաւանի կը հաճի։ Եւ դուս, Տէր իմ, այս ամէն բանը կը կրնա հաստատուն ընելու համար այն նախատանաց զոր ես թշուառս ըրի մեղքերով՝ Աստուծոյ մեծվայելչութեանը։ Յիսուս իմ, ընորհակալ եմ քեզի։ Հայր յաւիտենական, Յիսուսի արդեանցը համար թողութիւն տուր ինծի։

5. Այն տանը անիրաւ քահանայապետը հարցուց անոր թէ ինքն է ծնմարիտ որդին Աստուծոյ. « Երդմնեցուցանեմ զքեզ յԱստուած կենդանի՝ զիասացես մեզ, թէ դու ես Քրիստոս որդի Աստուծոյ »։ (Մատթ. ԻԶ. 63.) Յիսուս այս անուան պատուոյն համար՝ հաստա-

տեղը՝ առաջ կ'անցնի, կը գրկէ վարդապետը ու կը պագնէ։ Յիսուս թողուց որ պագնէ, բայց ճանչնալով անոր անիրաւ հոգին՝ չկրցաւ չգանգատիլ անոր անիրաւ մտածութիւնը և ըսել՝ « Յուդա, համբուրելով մատնես զորդի մարդոյ »։ (Գուկ. ԻԲ. 48.) Յետոյ կը դիմեն չորս կողմն Յիսուսին վրայ՝ այն անզգամ ծառաներն, և մէկ եղեռնաւորի մը պէս ձեռքերը կռնակը կը կապեն։

Վայ ինծի, ինչ կը տեսնեմ, Աստուած մը կապուած. և ուսկից. մարդիկներէ. իրեն առեղծած որդերէն։ Աբբայութեան հրեշտակները, դուք ինչ կ'ըսէք. և դուս ով Յիսուս իմ, ինչպէս թոզ տուիր որ կապուին զքեզ։ Ինչ կրնան ընել քեզի, կ'ըսե Ս. Բեռնարդոս, այն գերիներուն և անզգամներուն կապերը՝ որ Թագաւորներու Թագաւորն են, տէրերու տէր։ Բայց թէ որ մարդիկ զքեզ կը կապուին, դուս ինչու չես քակեր և չես ազատեր զքեզ տանջանքներէն և մահուընէ՝ զոր անոնք քեզի կը պատրաստեն։ Գիտեմ ես, ով Տէր, որ չէ թէ այն չլուանները են զքեզ կապկըտողքն, այլ քու սէրդ է միայն որ զքեզ կապած կը բռնէ և կը տոհմէ զքեզ կրկնու և մեռնելու մեզի համար։ Ո՜վ սէր երկնային, կ'աղաղակէ Ս. Լաբերնարդոս Յուսահատնեան, դուս միայն կրցար կապել Աստուած մը, և մարդկան սիրոյն համար մեշհաւան առաջնորդել։

6. Տես, կ'ըսե Ս. Բեռնարդոս, այն չուները, ինչպես կը քաշեն զՅիսուս. և ինչն անոնք կապեցին զՅիսուս. և ինչն անոնք կապեցին զՅիսուս. և ինչն անոնք կապեցին

տեց թէ ճշմարիտ է ըսածը: Այն տեղն կայնա-
փա պատռեց իր զգեստը ըսելով, թէ հայհոյեց·
և ամէնքն ալ այն տեղն մահուան արժանի սե-
պեցին զանիկայ: Այս իրաւամբ, Յիսուս իմ,
զքեզ պարտաւոր մահուան կը վճռեին, մինչ-
դեռ զոյ ուզեցիր յանձն առնուլ իմ տեղս հա-
տուցանելու, որ արժանի էի յաւիտենական
մահուան: Բայց թէ որ քու մահտամիդ կը
ստանաս ինձի կեանքս, արդար է որ ես ալ ծա-
խեմ իմ կեանքս. և եթէ հարկ ըլլայ՝ կրպնցը-
նեմ ալ քեզի համար: Յիսուս իմ, ալ ինձի հա-
մար ապրիլ չեմ ուզեր, հապա միայն քեզի հա-
մար և քու սիրոյդ համար: Օգնե ինձի քու
ընորհքովդ:

6. Ինչպէս արժանի տանջանաց մարդ մը,
զՅիսուս մահուան դատապարտելէն և վատա-
համբաւ վճռելէն վերջը, կը սկսի ժողովուրդը
բոլոր գիշերը չարչարել զանիկայ, հարուածա-
ներով, ապտակներով, նիզակի կոթերով, մա-
րուքը քաշելով, և նաև երեսը թքնելով, և ծա-
ղրը ընելով իբր սուտ մարգարէ, ու ըսելով՝
Մարգարեաց մեզ քրիստոզ, ովՔ է որ եՀարն
զքեզ: Այս ամէնն ալ առաջուց ըսեր էր մեր
Փրկիչն նոյնպէս ձեռքով. « ՉԹիխուններ իմ ե-
սու՝ի հարուածս և զնինաս իմ յապտակս, և
զերեսս իմ ոչ դարձուցի յամօթոյ ընդ երեսս
Թքանելոյ »: Չերմեռանդն Պաւլեր կը պատմէ,
թէ Ս. Հերոնիմոս իբրև վճիռ ըսեր էր, թէ
այն գիշերուան մէջ Յիսուսին քաշած բոլոր
վշաներն և նախատինքներն՝ միայն վերջին ար-
դարութեան օրը պիտի յայտնուին: Ս. Օգոս-
տինոս Յիսուսին կրած նախատանացը վրայ խո-

սելով կ'ըսէ. Եթէ այս դեղը չբժշկէ մեր ամ-
բարտաւանութիւնը՝ չեմ գիտեր ինչ բան կըր-
նայ բժշկել: Ո՛հ Յիսուս իմ, ինչպէս դուն այս-
պէս խոնարհ, ես այսպէս հպարտ եմ: Տէր իմ,
լոյս տուր ինձի, ճանչցուր ինձի թէ դուն ով
ես, և ես ով եմ:

7. « Յայնժամ Թիքին յերեսս նորա »: Ո՛վ
Աստուած, թուքերով թշնամանելէն ուրիշ ինչ
մեծ նախատինք կրնայ ըլլալ: Ո՛ւր պաշտօ՛ն
Թքնել բայց եթէ աղտեղի տեղւոյնէ: Ես դու,
Յիսուս իմ, թող կու տաս որ երեսդ Թքնեն:
Ո՛հ, ինչպէս այն ամպարիշտներն կը չարչարեն
զքեզ ապտակներով և ոտնահարութեամբ, կը-
Թշնամանեն և երեսդ կը Թքնեն, և ինչ որ կ'ու-
զեն կ'ընեն քեզի և դու չես պատասխան և չես
բարկանար անոնց: Չէ, այլ ինչպէս մկ անմեղ
հեզ և խոնարհ գառնուկ մը ամէն բանի կը
համբերես առանց իսկ մնդնչելու. ամէն բան կը
նուիրես Հօրդ՝ մեր մեղացը Թողութիւն խընդ-
րելու համար: Պատանելով օր մը Ս. Գեր-
սրուգա, Յիսուսին չարչարանաց առեն եղած
նախատանաց վրայ, սկսաւ օրհնել և գովել
զնա. Տէրն մեր այնպէս հաճեցաւ ասոր, որ սի-
րով շնորհակալ եղաւ իրեն:

Ո՛վ իմ նախատանէից Տէրս, դու երկնքին
Թագաւորն ես և որդի բարձրելոյն և անոր հա-
մար ոչ Թէ Թշնամանաց և նախատանաց, այլ
սիրելու և երկրպագուելու արժանի ես քու ա-
մէն արարածներէդ: Ուստի կ'երկրպագեմ քե-
զի, կ'օրհնեմ զքեզ ու շնորհակալ կ'ըլլամ. կը
սիրեմ զքեզ բոլոր սրտովս, կը զղջամ զքեզ
Թշնամանելուս վրայ: Օգնէ ինձի և գթա իմ
վրաս:

8. Ա.առաւօտն լուսնցաձին պէս, կը Հանէն Հրեայք զՅիսուս Պիղատոսին առջև՝ մահուան դատապարտելու համար. բայց Պիղատոս արդար կը վճռէ գնա, և Հրէից նախատինքներէն ազատելու համար, որոնք եկեր էին խնդրելու Փրկչին մահը, կը զրկէ Հերովդեսի: Շատ հաճեցաւ Հերովդես, երբոր տեսաւ զՅիսուս իր առջևը. վասն զի լսեր էր անոր ըրած հրաշքները և կը յուսար որ մահուընէն ազատելու համար այն հրաշքներէն մէկ քանին իր առջևն ալ ընէ. ուստի սկսաւ շատ հարցմտնքներ ընել: Բայց Յիսուս չէր ուզեր մահուընէն ազատիլ. լռեց և պատասխան չտուաւ, վասն զի այն անզգամն և ոչ իր պատասխաններուն արժանի էր: Այն առնելը Հպարտ Թագաւորն՝ բոլոր իրեն պատասխաններովը արհամարհեց զանիկայ, և ձերմակ զգեստ մը հագցընել տուաւ անոր, ու իբրև տգէտ և յիմար վճռեցուվ նորէն Պիղատոսի զրկեց:

Ո՛վ յաւիտենական իմաստութիւն, ով Բան երկնային, քեզի խնդ և անմիտ սեպուելու նախատինքն ալ կը պակսեր: Այնչափ ուրեմն կը տիպէ զքեզ մեր փրկութիւնը, որ կ'ուզես մեր սիրոյն համար՝ չէ թէ միայն ծաղրուիլ, այլ կշտանալ նախատինքներով, ինչպես որ երեմիա մարգարեացեր էր առաջուց: Ինչպես կըրցար ունենալ այնչափ սէր մարդկան վրայ, որոնցմէ անարգանքէ և ապերախտութենէ զատ ուրիշ բան չես ընդունիր: Վայ ինձի, որ անոնցմէ մէկն եմ՝ որ Հերովդեսէն աւելի թըշնամանեցի զքեզ: Ո՛հ Յիսուս, մի պատժեր զիս Հերովդեսին պէս՝ քու ձայներէդ զրկելով

զիս: Հերովդես քուկին մվ ըլլալ չէր ճանչնար, բայց ես իմ Աստուածս կը խոստովանիմ զքեզ: Հերովդես զքեզ չէր սիրեր, բայց ես իմ անձէս աւելի կը սիրեմ զքեզ: Մի զլանար ինծի քու աստուածային ազդեցութեանդ ձայնը, ինչպես որ ես արժանի էի իմ քեզի ըրած թշնամանացս համար: Ըսէ ինծի ինչ որ կ'ուզես, վասն զի քու շնորհքովդ կ'ուզեմ ամէնն ալ ընել:

9. Յիսուս երբոր նորէն Պիղատոսի տարուեցաւ, դատաւորը առաջարկեց զինքը ժողովրդեան որպէս զի իմանայ թէ զով կ'ուզէին ազատել այն տարուան զատկին, զՅիսուս թէ զՄարդասպանն Բարաբբա: Բայց ժողովուրդը աղաղակեց. « Մի զդա, այլ զԲարաբբա »: Այն ատեն ըսաւ Պիղատոս. « Իսկ զի արարից զՅիսուսոս », պատասխան տուին, « Խաչեացի »: — Զինչ չար արար » վրայ բերաւ Պիղատոս. ասոնք դարձեալ կրկնեցին. « Խաչեացի »: Ո՛վ Աստուած իմ, նաև հիմա մարդկան մեծ մասը կը շարունակեն ըսել. « Մի զդա այլ զԲարաբբա » մեծագոյն Համարելով քան զՅիսուս՝ մէկ զգայական Հաճոյք մը, պատիւ մը և վերէժինդրութիւն մը:

Ո՛վ Աստուած իմ, դու աղէկ գիտես, որ երբեմն ես ալ նոյն անիրաւութիւնը ըրի քեզի դէմ, զքեզ իմ անիծեալ Հաճոյքներէս աւելի նուաստ սեպելով: Ցիսուս իմ, թողութիւն տուր ինծի, որ անցեալին վրայ զղջամ, այսօրուընէ կ'ուզեմ ամէն բանէն աւելի զերագոյն Համարել զքեզ, կ'ուզեմ նաև Հազար անգամ մեռնիլ քան թէ թողուլ զքեզ: Տուր ինծի սուրբ յարատևութիւն և միանգամայն քու սէրդ:

10. Նախ քան զնօսիլը ուրիշ նախատանաց վրայ՝ զոր Յիսուս ինչուան խաչին վրայ մեռնելու առնէր ընդունելցաւ, հիմա մոռանինք թէ ինչպէս աղէկ պատրաստեցաւ մեր Փրկչին վրայ Դաւթի այն նախասացութիւնը, թէ ինքը իր չարչարանաց առեն պիտի ըլլար նախատինք մարդկան և արհամարհանք ամբոխին, ինչուան ի մեռնիլ անարգօրէն դատապարտութեամբ դահճի ձեռքով կախաղանի մը վրայ, երբև չարագործ մը երկու չարագործաց մէջ։

Ո՛վ Տէր, կը հառաչէ Ս. Բեռնարդոս, ամենէն բարձրագոյնն մարդկան մէջ ամենէն ցածագոյնը եղած. ով գերագոյն՝ յետին եղած. ով փառքդ հրեշտակաց՝ մարդկան նախատինք եղած։

11. Ո՛վ ընորհք, ով զօրութիւն աստուածային սիրոյ, որ ըսել կու տայ սրբոյն Բեռնարդոսի. « Այսպէս ուրեմն ամենուն գերագոյն Տէրն՝ ամենէն անարգ սեպուեցաւ։ Եւ ով արդեօք, կ'աւելցնէ սուրբն, ըրաւ այս բանս։ — Ամէն բան ըրաւ այն սէրը՝ զոր ունէր Աստուած մարդկան վրայ, կ'ըսէ առաքեալն Պետրոս, ցուցընելու համար թէ զմեզ որչափ կը սիրէ, և իր օրինակովը՝ մեզի սովորցընելու համար՝ սիրով համբերել նախատանաց և անիրաւութեանց։ Երբոր սրբոյն Ղեղազարի կինը կը հարցընէր իրեն, թէ ինչպէս անանկ հանդարտ կը համբերէր իրեն դէմ եղած անիրաւութեանց, պատասխանեց. կը նայիմ առ անարգեալն Յիսուս, և կ'ըսեմ թէ իմ նախատինքներս ոչ ինչ են համեմատելով անոնց՝ զոր ինքն իմ Աստուածս ընդունեց կրեց ինձի համար։

Իսկ ես, ով Յիսուս իմ, ես մեղաւորս և հպարտս, ինչպէս տեսնելով Աստուած մը այսպէս անարգեալ իմ սիրոյս համար, չեմ կրնար համբերել պզտիկ նախատինքի մ՚ալ քու սիրոյդ համար։ Ինչէն ուրեմն Աստուած իմ, կու գայ ինձի այս հպարտութիւնս։ Հապա, քու ինձի համար կրած նախատանացդ արդեամբը, տուր ինձի ընորհք՝ սիրով, համբերութեամբ և ուրախութեամբ տանելու նախատանաց և անիրաւութեանց։ Կը խոստանամ որ ասկէ ետև քու օգնութեամբդ չդանգտիմ, և ուրախութեամբ ընդունիմ ամէն ինձի հանդիպելիք նախատինք։ Վեռ ուրիշ անարգանաց ալ արժանի էի ես, վասն զի անարգեցի քու աստուածային մեծութիւնդ և զիս գժոխոց արժանի ըրի։ Ո՛հ սիրելի Փրկիչ իմ, շատ քաղցրացուցիր և սիրելի ըրիր ինձի նախատինքը, քու սիրովդ ընդունելովդ ինձի համար այնչափ անարգանք։ Դարձեալ կը խոստանամ որ քեզի հաճոյ ըլլալու համար՝ ձեռքէս եկածին չափ բարիք ընեմ զիս նախատողին, գոնե աղէկ խօսելով վրան և աղօթելով։ Չխմակուընեմ կը խընդրեմ որ լեցընես ընորհքովդ զանոնք ամէնքը, որ ինձի նախատինք մ՚ըրած ըլլան։ Կը սիրեմ զքեզ բարութիւն անբաւ, և կ'ուզեմ միշտ սիրել որչափ որ կրնամ. Եղիցի։

Բ

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի յաղկանչը։

1. Մանենք Պիղատոսի դատաստանարանը, որ օր մը զարհուրելի տեսարան մ'եղաւ Յիսուսի ցաւոց և նախատանաց. և տեսանենք թէ որչափ անիրաւ նախատալից և խիտ եղաւ այն տանջանքը՝ զոր հան ազնիւն Փրկչին պատրաստեցին։ Տեսնելով Պիղատոս որ Հրէայք Յիսուսի համար խռովութիւն հանելէն չէին դադրիր, ինքն խիտ անիրաւ դատաւորի պէս դատապարտեց զՅիսուս որ ձաղկուի։ Մտածելց չար դատաւորն այս բարբարոսական կերպովս Թըշնամեաց սիրտը չարժել, և անանկով մահուընէ ազատել զՅիսուս։ « Խրատեցից զնա և արձակեցից »(Ղկ. ԻԳ. 22.) կ'ըսէ. բայց ձաղկանքը միայն գերեւաց պատիժ էր։ Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ. Մեր սիրելի Փրկիչն ուզեց առնուլ ոչ միայն ծառայի կերպարանք՝ ուրիշի կամացը հպատակելու համար, այլ և անարգ ծառայի մը՝ արժանի ձաղկանքով պատժուելու, և այնպէսով հատուցանել մարդկան արժանաւոր եղած պատիժն տեղ, որ գերի եղած էին մեզաց։

Ո՛վ որդի Աստուծոյ, ով սիրոյդ հոգւոյ իմոյ. ինչպէս, ով Տէր անբաւ մեծվայելչութեան, կրցար սիրել այնչափ՝ ինձի պէս անպիտան և ապերախտ արարած մը. այնչափ աշխատութիւն յանձն առիր վասն իմ արժանաւորապատժէս ազատելու համար։ Աստուած մը ձաղկեալ։ Աւելի զարմանալու բան է որ Աստուած մ, պզտիկ հարուած մ'առնու, քան թէ բոլոր մարդիկ և հրեշտակք միաձայնին։ Ո՛հ, Յիսուս իմ, ներէ ինձի քեզի դէմ ըրած մեղացս համար. և պատժէ զիս ինչպէս որ կ'ուզես։ Բաւական է որ ես զքեզ սիրեմ, դու ալ զիս սիրես. անկէ զատ գոհութեամբ կ'ընդունիմ ինչ որ կ'ուզես։

2. Երբոր սիրելի Փրկիչն մեր մտաւ դատաստանարանը, ինչպէս որ յայտնուեցաւ սրբաւէիկ Պրիճիտայեին, ապաստարուներն հրամայեցին և ինքն իրեն մերկացաւ իր զգեստները, գրկեց սիւնը, յետոյ մօտեցուց ձեռքերը որ կապեն։ Ո՛վ Աստուած, ահա կը սկսի դառն տանջանքը։ Ո՛վ հրեշտակք երկնից, եկէք տեսնելու այս ցաւալից տեսարանը, եթէ թող տրուած չէ ձեղի ազատել ձեր Թագաւորը այն տանջանքներէն՝ որ իրեն համար կը պատրաստեն մարդիկ, գոնէ եկէք ցաւակցութեամբ լալու։ Դուռ ալ, Հոգի իմ, երբեմն թէ ներկայ գտնուէիր քու սիրելի Փրկչիդ զարհուրելի տանջանքներուն. տես թէ ինչպես քու վշտագնեալ Յիսուսդ խոնարհ գլխով՝ գետին նայելով, և բոլոր բովին ամբչնալով կը սպասէ այն զարհուրելի վայրկենին։ Ա՛հ, ասաւիկ այն անգութները՝ կատաղած շանց պէս անմեղ գառնուկին վրայ կը յարձակին խարազաններով։ Տես, մեկը կուրծքը կը ծեծէ, մեկը սրունքները. և ոչ իր սուրբ

գլուխը և չնորհալի երեսներն կ'ազատին հա-
րուածներէն: Եղբ՛ւկ ինձի, կ'ըսե Ս. Պետրոս
Դամիանոս. ասոտուածային արիւնը ահա կը վա-
զէ ամէն կողմէն, ահա արեամբ թրջած են խա-
րազաններըը, դահճաց ձեռքերը, սիւնը և գե-
ոմինը:

Ո՛վ անգութք, զո՞վ կը կարծէք զանիկայ:
Կեցէք, կեցէք, և գիտցէք որ սխալէր էք: Ա՛յն
մարդը որ կը տանջէք՝ անմեղ և սուրբ է. ես
եմ յանցաւորը. թող ինձի, ինձի՛ որ մեղայ,
գան այն խարազաններն և տանջանքները: Բայց
մինկ չէք ըներ: Ո՛վ Հայր յաւիտենական,
ինչպէս կրնաս համբերել այս մեծ անիրաւու-
թեանս. ինչպէս կրնաս տեսնել քու սիրելի որ-
դիդ այսպէս տանջուած և իրեն օգնութեան
չես հասներ: Ի՞նչ յանցանք ըրաւ՝ որ այսպիսի
ամօթալի և խիստ տանջանաց արժանի ըլլայ:

Ե. «Յանօրէնութեանց ժողովրդեան իմոյ՝ ի
մահ վարեցաւ»: (Ես. ԾԳ. 8.) Աղէկ գիտեմ
ես, կ'ըսէ Հայրն յաւիտենական, որ իմ որդիս
անմեղ է. բայց որովհետև ինքզինքը տուաւ իմ
արդարութիւնս լեցնելու համար բոլոր մարդ-
կան մեղաց տեղ, պէտք է որ ինքը այսպէս ձը-
գեմ իր թշնամանաց ձեռքը: — Ուրեմն ծվ. եր-
կըրպագելի Փրկիչ իմ, դու մեր յանցանաց հա-
տուցումն ընելու համար, մանաւանդ անմաքրու-
թեան մեղաց, որ մարդկան աւելի սովորական
մեղքն է, ուզեցիր որ պատառատուի քու ամենա-
մաքուր մարմինդ: Եւ ո՛վ պիտի չկանչէ Ս. Բեռ-
նարդոսի հետ. Ո՛վ անբաւ ողորմութեան Որդ-
ւոյն Աստուծոյ առ մեզ աւորս:

Ո՛վ Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, դու հանա՛ր զքէն վասն

անչափ սիրոյդ, և կը ցաւիմ որ ես ալ իմ մեղ-
քերովս զքեզ ձեռնղներուն մէջ մատյ: Ո՛հ,
որչափ տարի առաջ գժոխոց մէջ պրելու ար-
ժանի էի: Բայց դու ինչո՞ւ ինձի սպասեցիր մին-
չև հիմա այնչափ համբերութեամբ: Համբե-
րեցիր ինձի, որպէս զի վերջապէս ես յաղթուիմ
քու սիրոյդ ասստկութենէն, և զքեզ սիրելու
յորդորես զիս՝ մեղքերս թողուվ: Սիրելի Փըր-
կիչ իմ, չէ, չեմ ուզեր ալ դէմ կենալ քու սի-
րոյդ. կ'ուզեմ ասկե ետև զքեզ սիրել որչափ որ
կրնամ: Բայց դու գիտես արդէն իմ տկարու-
թիւնս, գիտես քեզի դէմ ըրած չարութիննե-
րըս: Հեռացու ինձ ամէն աշխարհային փափագ-
ներէ, որ չարգիլեն զիս բոլորովին քեզի ըլ-
լալէն: Պատեպ յիշեցու ինձի քու իմ վրաս ցու-
ցած սէրդ, և զքեզ սիրելու պարտքս: Ետու վը-
րադ կը դնեմ բոլոր իմ յոյսս: Աստուած իմ,
սէր իմ, ամենայն ինչ իմ:

4. Կու լար Ս. Բոնավենտուրա ըսելով. Թա-
գաւորական արիւնը կը վազէ, խոց խոցի վրայ,
հարուած հարուածի վրայ: Կը վազէր արդէն
այն աստուածային արիւնը, արդէն այն սուրբ
մարմինը բոլոր մէկ վերք մը ձևացած էր. բայց
այն կատղած շուներն դեռ չէին դադրեր վերք
վերքի վրայ աւելցնելէն, ինչպես առաջուց ը-
սաւ մարգարէն. «Եւ՛ի վերս ցաւոց իմոց յա-
ւելին»: (Սաղմ. ԿՀ. 27.) Այնպես որ խարա-
զանները ոչ միայն կը վիրաւորեին բոլոր մար-
մինը, հապա կատրուանք ալ կը փրցնեին. ա-
նանկ որ բացուեցան մեռը, ոսկրները կը հա-
մրուէին: Կոռնելիոս Ալաբիտէ կ'ըսէ, որ այս
տանջանաց տակ՝ պէտք էր որ մեռնէր Յիսուս

բնական կերպով. բայց ինքը իր աստուածային զօրութեամբը ուզեց ողջ մնալ, որպէս զի մեր սիրոյն համար աւելի մեծ ցաւեր քաշէ. այս բանս կ'ըսեր աւելի առաջ և Ս. Լաբրենտիոս Յուստինեան։

Ո՛վ ամենասիրելի Տէր իմ, արժանի ամբաւ սիրոյ. դու այնչափ տանջուեցար՝ որ ես զքեզ սիրեմ։ Մի թողուր որ փոխանակ զքեզ սիրելու՝ քեզի ցաւոց և տհաճութեան պատճառ ըլլամ։ Ո՛հ, ինչ գժոխք կը վայելէ ինծի, եթէ յետ ճանչնալուս ինծի ցուցած սէրդ՝ խեղճաբար դատապարտուիմ, անարգելով՝ ինծի համար անարգեալ, ապտակեալ և ձաղկեալ Աստուած մը. մանաւանդ որ յետ այնքան զինքը վշտացընելուս, թողութիւն ընդունեցայ իրմէ այնչափ գիւրութեամբ։ Ո՛հ Յիսուս իմ, մի թողուր այս բանս, մի թողուր. այլապ թէ ոչ, Աստուած իմ, քու սէրդ և քու համբերութիւնդ որ ինծի համար ունեցար, հոն գժոխքին մէջ ինծի աւելի սաստիկ գժոխք մը պիտի դառնան։

5. Շատ խիստ եղաւ մեր փրկչին այս ձաղանաց տանջանքը. վասն զի զինքը տանջողները խիստ շատ էին, և բացեայ Ս. Մարիամու Մագդաղենացւոյ եղած յայտնութեան համեմատ, վաթսունէն պակաս չէին։ Այդ աս տանջանքներէն մանաւանդ թէ քահանայիցմէ գըբդըռնահարները, վախնալով որ Պիղատոս պատժէն վերջը ազատ զՅիսուս, ինչպէս առաջուց առաջարկեր էր ըսելով, « Խրատեցից զդա և արձակեցից », մոքերնին դրին որ ձաղանաց տակ սպաննեն։ Նը միաբանին ամէն վարդապետք Ս. Բոնավենդուրայի հետ, որ այս բանիս համար

ամենէն անգութ դործիքներն ընտրեր էին, այնպէս որ ամէն հարուած վերք մը ձգէ վրան. ինչպէս կ'ըսե նաև Ս. Անսելմոս. և թէ հարուածներուն թիւն ալ հազարները անցան։ Զաղկեցին զՅիսուս, կ'ըսե Հայրն Կրասեդ, ոչ ըստ Հրէից կանոնին, որոնց պատուիրեր էր Աստուած՝ որ հարուածները չանցնին քան ըզքառասուն, այլ ըստ Հռովմայեցւոց՝ որոնք չափ չունէին։

Յովսեպոս երբայեցին, որ Քրիստոսէ քիչ վերջն է, կը պատմէ որ Յիսուսի մարմինը այնպէս պատառոտուցաւ հարուածներով, որ մինչև կողերուն ոսկրները կ'երևէին։ Ո՛հ Յիսուս իմ սիրելի և երկրպագելի, որչափ կրեցիր իմ սիրոյս համար։ Ո՛հ, պարապը չերթան ինծի համար այնչափ ցաւ և այնչափ արիւն։

6. Նաև սուրբ գրքին ալ կը տեսնուի՝ թէ ինչչափ անողորմ եղաւ Յիսուսի ձաղկանքը։ Վասն զի ինչո՞ւ Պիղատոս յետ այնքան հարուածոց ցըցուց զՅիսուս ժողովրդեան՝ ըսելով « Ահա այրդ ցձեզ ». բայց եթէ անոր համար՝ որ փրկիչն մեր այնպիսի խղճալի վիճակի մը հասեր էր, որ Պիղատոս կարծեց՝ թէ միայն ցուցընելով զանիկա՝ ի գութ շարժէ ինչուան անոր թշնամիներն ալ, և ալ չուզեն որ սպանուի։ Ինչո՞ւ համար Յիսուս ի Գողգոթա ելլելու առին Հրէից կանչէ եւ կ'երթային լալով և ողբալով։ Արդեօք անոր համար որ այն կանչէ զինքը կը սիրէին և անմեղ կը համարէին։ Չէ. ընդհակառակս կանչէ իրենց էրկանց կարծեաց միաբան կ'երթան, և իրենք ալ յանցաւոր կը համարէին զՅիսուս. բայց

Յիսուս ծեծուելէն վերջը այնպիսի քաոսնելի և գթաշարժ կերպ մը կը ցուցընէր, որ ինչուան ի լաց կը շարժէր զանոնք ալ՝ որ զինքը կ՝ատէին, ասոր համար այն կանայքն ալ կու լային և կը հառաչէին։ Ինչու համար դարձեալ այն ճամբուն մէջ Հրեայք խաչը ուսէն առին, և կիւրենացւոյն տուին որ տանի. արդեօք գիմաշնուն համար՝ որ նեղութիւնը թեթևցընէն։ Զէ. հապա մանաւանդ թէ այն անզգաններն կ՝ատէին զինքը, և կրցածնուն չափ աւելի տանջելու կ՝աշխատէին. բայց ինչպէս կ՝ըսէ Եւթանելին Դիոնեսիոս Կարթուսեան, տեսնելով որ Տէրն մեր յետ ձաղանացը գրեթէ անարիւն մնացեր էր՝ և բոլորովին ուժէ ինկած, այնպէս որ գրեթէ չէր կրնար ոտքն վրայ կենալ, և ճամբան երթալուն առն խաչին տակը կ՝ընկնէր ամէն քանի մը քայլ առնելուն, և գրեթէ հոգին տալու պէս կ՝ըլլար. ասոր համար, որպէս զի ողջ հասցընեն ի Golgotha և խաչին վրայ մեռած տեսնեն, ինչպէս մարբերնին զրեր էին. որպէս զի յաւիտեանս անարգեալ մնայ իր անունը, « Ջնչելացուք զնա, ըսելով, յերկրէն կենդանեաց, և անուն նորա մի ևս յիշեսցի »։ (Երեմ. ԺԱ, 19.) Ասոր համար էր որ ստիպեցին զկիւրենացին անոր խաչը տանելու։

Ո՛վ Տէր, մեծ է իմ ուրախութիւնս, երբ կ՝իմանամ թէ որչափ սիրեր ես զիս, և թէ՝ նոյն սէրը զոր ունէիր սուրբ չարչարանացդ ատեն իմ վրաս՝ դեռ հիմայ ալ ունիս։ Բայց երբ կը մտածեմ որ այսպիսի բարի Աստուած մը նախատեր եմ, մեծապէս կը ցաւիմ։ Ո՛վ Յիսուս, քու ձաղանացդ արդեանց համար, քեզ-

մէ թողութիւն կը խնդրեմ։ Այնչ բանէն աւելի զքեզ արհամարհելուս վրայ կը ցաւիմ, և կը խոստանամ մեռնիլ քան թէ նորէն զքեզ թշնամանել։ Ներէ քեզի գէմ գործած բոլոր յանցանքներուս, և տուր ընդհէ ասկէ ետև միշտ զքեզ սիրելու։

7. Եսայի մարգարէն ամենէն աւելի յստակ ներկայացուց մեզի մեր Փրկչին խաչհանի վճռաւ կը զոր նախատեսաւ։ Ինչն ըսաւ որ Յիսուսի ամենասուրբ մարմինը ոչ միայն պիտի խոցոտուէր չարչարանաց առեն, այլ և պիտի պատառէր և արտորէր. վասն զի կը շարունակէ մարգարէն, իր յաւիտենական Հայրը՝ որպէս զի մեծ ևս հատուցումն ընէ իր արդարութեան, և մարդկան հասկըցնէ մեղաց այլանդակութիւնը, գոհ չեղաւ՝ մինչև որ տեսաւ իր Որդին ծեծուած և մաշուած հարուածներով, այնպէս որ Յիսուսի օրհնեալ մարմինը ոտքէն մինչև ի գլուխ լի վէրքերով։

« Ահա, ո՛վ Տէր իմ, այս վիճակի հասուցին զքեզ մեր անօրէնութիւնները. կ՝ըսէ Ս. Բեռնարդոս։ Ո՛վ բարի Յիսուս, մենք մեղանչեցինք, դո՛ւ կը հատուցանես և կը կրես վրէժը »։ Մ՛իշտ օրհնեալ ըլլայ քու ողորմութիւնդ, և սիրեն զքեզ ամէն մեղաւորք. ինչպէս որ արժանի ես, և մանաւանդ ես սիրեմ, որ ուրիշներէն աւելի արհամարհեցի զքեզ։

8. Օր մը երեցաւ Յիսուս ձաղկեալ կերպարանքով առ քոյրն Վիկտորիա Անճելինի, և ցուցնելով իր վերաւորեալ մարմինը, ըսաւ. « Այս ամէն վէրքերս, Վիկտորիա, քեզմէ սէր կը խնդրեն »։ Այո՛, քաղցր Փրկիչ իմ, լսուան-

դակ վերալից կը տեսնեմ գքեզ, կը նայիմ գեղեցիկ երեսացդ. բայց, ով Տէր, շնորհալի չեն երեսիդ, այլ ահաւոր, սեւացած արիւնով, հարուածներով և թքով։ Բայց որչափ աւելի տգեղցած կը տեսնեմ գքեզ, կ'ըսէր սիրահարեալ Ս. Օգոստինոս, այնչափ աւելի գեղեցիկ և սիրելի կ'երեւիս ինծի։ Ես ինչ են ասոնք, եթէ ոչ նշանք սիրոյ և խանդաղատանաց՝ զոր ունիս իմ վրաս։

Կը սիրեմ գքեզ Յիսուս, որ ինծի համար վիրաւորեցար և պատառատեցար։ Կ'ուզէի միս ալ տեսնել պատառած քեզի համար, ինչպէս այնքան սուրբեր ունեցան այս բաղդը։ Բայց եթէ չեմ կրնար վէրք և արիւն նուիրել քեզի, գոնե կը նուիրեմ այն ամէն նեղութիւնները՝ զոր պիտի քաշեմ. կը նուիրեմ սիրտս և ասով կ'ուզեմ կրցածիս չափ սաստիկ սիրել գքեզ։ Ես զմ՚ արդեօք պարտական է սիրելու հոգիս՝ աւելի գուրգուրալով. քան թէ զայն Աստուածը՝ որ ծնեցուեցաւ և արիւնոտեցաւ իրեն համար։ Կը սիրեմ գքեզ, ով Աստուած սիրոյ, կը սիրեմ գքեզ բարութիւն անքաւ. կը սիրեմ ըզքեզ սէր իմ՝ ամենայն ինչ իմ, կը սիրեմ ըզքեզ. և չեմ ուզեր դադրիլ թէ այս և թէ այն աշխարհի մէջ բանէն, կը սիրեմ գքեզ, կը սիրեմ գքեզ Ամէն։

Թ

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Փաղ պսակուելէն։

1. Երբ անգթութեամբ կը ձաղէին զինուորներն զամէզ գառնուկը, կ'ըսուի թէ հոն գտնուողներէն մէկն ըսաւ զինուորաց. «Զնզի հրաման չտրուեցաւ այս մարդը սպանելու, ինչպէս որ կը կարծէք». և այս ըսելով կտրեց լուսանները՝ որոնցմով սեւեր մեր կապուած էր։ Այս բանս յայտնուեցաւ սբբոց Հայրերուս։ Բայց հազիւ թէ ձաղկելը գադրեցաւ, բարբարոս պալտոնեպէսն՝ արծաթով կաշառուած և գրգռուած՝ ի՛ Հրէից, ինչպէս կը հասատէ Ս. Յովհան Ոսկիբերան, նոր տեսակ չարչարանք մը տուին փրկչին։ Եւ ահա նորէն կը մերկացնեն զՅիսուս, և ձաղելով, իբրև թագաւորի մը հետ վարուելով, կը ձգեն վրան կարմիր հագուստ մը, (այսինքն հնուտի գըրգռեակ մը՝ զոր հռովմայեցի զինուորները կը գործածէին և քղամիդ կը կոչուէր.) գաւազանի տեղ՝ կու տան ձեռքը եղէգ մը, և պսակի տեղ փշերու խուրձ մը։

Ո՜հ Յիսուս, միթէ դու չես տիեզերաց Ճըշմարիտ Թագաւորը։ Իսկ հիմա ինչպէս ցաւոց

եւ արհամարհանոց թափառական եղար : Ահա մին-
չեւ ո՞ր տարաւ զքեզ սէրը, ով ամենասիրելի
Աստուած իմ. երբ պիտի դայ այն օրը, յորում
այնպէս միանամ քեզի հետ, որ բան մ՚ալ չկա-
րենայ զիս քեզմէ զատել, եւ ես ալ չկարենամ
դադրիլ զքեզ սիրելէն : Ո՛հ Տէր, քանի որ
կ՚ապրիմ այս աշխարհիս վրայ, քեզմէ ետ կե-
նալու եւ զքեզ չսիրելու վտանգին մէջն եմ, ինչ-
պէս ըրի գժբաղդաբար անցեալ կենացս մէջ :
Ո՛հ Յիսուս իմ, եթէ կը տեսնես որ ապրելովս
նորէն այս ամենամեծ դժբաղդութեան մէջ պի-
տի ընկնեմ, այս վայրկենիս մէջ թող որ մեռ-
նեմ, յորում կը յուսամ որ շնորհագէտ մէջ եմ.
կը խնդրեմ զայս քեզմէ քու սուրբ չարչարա-
նացդ շնորհքով, մի թողուր զիս այս մեծ չա-
րեացս մէջ ընկնիլ : Ես արժանի էի անոր իմ
մեղացս համար, բայց դու ոչ : Ընաբէ եւ տուր
ինծի ամէն պատիժ, բայց ո՛չ զայս : Ձէ, Յիսուս
իմ, Յիսուս իմ, ալ չեմ ուզեր զիս քեզմէ բաժ-
նուած տեսնել :

2. « Եւ բոլորեալ պսակ՝ ի փղոց եդին՝ ի գլուխ նորա » : (Մատ. ԻԶ. 29.) Լաւ կը խոր-
հըրդածէ Ջերմեանդն Լասէրկիոս, որ այս փղ-
ոց տանջանքը չատ ցաւագին եղաւ, որովհե-
տեւ Տէառն մերոյ սրբազան գլուխը անով բոլո-
րովին խոցուեցաւ. յայտնի է որ գլխէն կը բաժ-
նուին մարմնոյն ամէն ջղերը եւ զգայութիւն-
ները. և զարձեալ չարչարանաց ամենէն երկա-
րատեւ տանջանքն եղաւ, որովհետեւ ինչուան՝ի
մահ կրնց այն փուշերը՝ որոնք գամուած գըլ-
խոյն վրայ մնացին : Ամէն անգամ որ փշերուն եւ
կամ գլխին կը դպչէին, միշտ կը նորոգուէր

կսկիծը : Դարձեալ ըստ Հաստարակաց կարծեաց
գրողաց եւ Ս. Վիւինցիոսի Ֆերրերեան՝ շատ
փուշերու ճիւղերէ հիւսուած էր պսակը, և սա-
ղաւարտի և կամ գլխանոցի ձեւով չինուած, որ
բոլոր գլուխը կը ծածկէր, և կ՚իջնէր մինչև ճա-
կատին մէջտեղուանքը, ըստ յայտնութեանն
որ եղաւ առ Ս. Պրիճիտա :

Եւ ինչպես կ՚ըսեն Ս. Լաւրենտիոս Ցուստի-
նեան և Ս. Պետրոս Դամիանոս, այնքան եր-
կայն էին փուշերը՝ որ մինչև ուղեղը կը հաս-
նէին : Իսկ հեզ գառնուկն կը թողուր ինքզին-
քը որ ուզածնուն պէս տանջեն, անմռունչ կե-
նալով. բայց կսկիծէն աչքերը կը գոցեր ու
դառն հառաչանքներ կ՚արձակէր. մահուան
դառը հանոյղի նման, ինչպէս որ յայտնուե-
ցաւ Խաչեան երանուհի Ագաթային : Եւ այն-
քան յորդ էր իր սուրբ գլխէն վազած արիւնն,
որ երեսին վրայ արեան գոնէն զատ ուրիշ գոյն
չէր երեւեր, ըստ Ս. Պրիճիտայ եղած յայտնու-
թեան : Իսկ Ս. Բոնավենտուրա կը յաւելու և
կ՚ըսէ, թէ Յիսուսի գեղեցիկ երեսը չէր տես-
նուեր, այլ մորթուած մարդու մը երես :

Ո՛վ սէր աստուածային, կ՚աղաղակէ Ալ-
վիանոս, չեմ գիտեր ինչպես կոչել զքեզ, ան-
գո՛ւթ թէ քաղցր. վասն զի կարծեմ որ միան-
գամայն երկուքն ալ եղար, քաղցր և անգութ :
Ո՛հ Աստուած իմ, սէրն չատ քաղցր կ՚ընէ ըզ-
քեզ առ մեզ, և մեր հոգիներուն սէրտ սիրող.
իսկ առ քեզ՝ անողորմ, այսպիսի դառն ցաւոց
տակ ձգելով զքեզ : Ուզեցիր փշով պսակուիլ
կ՚ըսէ երանելին Դիոնեսիոս Կարդուսեան, որ-
պէս զի փառաց պսակը ընդունիս ՚ի յերկինս ;

Ամենաքաղցր Յիսուս իմ, կը յուսամ ես ալ քու պատկդ ըլլալու արքայութեան մէջ, փըրկուելով քու ցաւոդ արդիւնքով. հոն պիտի օրհնեմ միշտ քու սէրդ և քու ողորմութիւնդ։

3. Ով անգութ փուշեր, ապերախտ ստեղծուածք, ինչո՞ւ այդպէս կը տանջէք ձեր ստեղծողը։ Բայց ինչ օգուտ, կ'ըսէ Ս. Օգոստինոս, փուշերը յանդիմանել. անոնք անմեղ գործիք եղան. ընդհակառակն մեր մեղքերը, մեր չար խորհուրդներն էին անօրէն փուշեր՝ որոնք խոցեցին Յիսուսի սրբազան մարմինը։ Օր մը երեսնալով Յիսուս Ս. Թերեզային փշով պսակեալ, սրբուհւոյն գուխը շարժեցաւ, բայց Յիսուս ըսաւ. « Թերեզա, մի ցաւիր այն վէրքերուն վրայ զոր Հրեից փուշերն բացին՝ այլ գիտա այն վէրքերուս՝ զորս կը բանան քրիստոնէից մեղքերն »։

Ով անձն իմ, դու ալ տանջեցիր քու փըրկիչդ յարգելի գլուխը, քու այնքան գարշելի հաճութիւններովդ։ Արդ բաց աչուըներդ, տես և արտասուէ դառնապէս բոլոր կենացդ մէջ ըրած ամէն չարիքներդ, զոր քու տիրոջդ և Աստուածդդ երես դարձընելով գործած ես ամենամեծ ապերախտութեամբ։ Ո՜հ Յիսուս իմ, չէ, պէտք չէր որ այնպէս վարուէի հետդ ինչպէս որ վարուեցայ։ Դէշ ըրի, սխալեցայ, սրտանց կը ցաւիմ իմ ըրածիս վրայ. ներէ ինծի, և տուր ցաւ որով լամ բովանդակ կենացս մէջ քեզի դէմ ըրած չանցանքներս. Յիսուս իմ, ներէ ինծի, վասն զի կ'ուզեմ ասկէ վերջը սիրել զքեզ։

4. Մէկ մ'որ դրին բարբարոսքն այն տանջողական պսակը Յիսուսի գլուխը, բաւական չսեպեցին սխմել զայն ձեռքի բովանդակ ուժովը, այլ և եղեգնեղով զարկին անոնց որպէս զի աւելի խոր մտնեն փուշերն։ Յետոյ սկսան ծաղրել զինքը իբրև թագաւոր կատականաց. նախ ծնրադրութեամբ կ'ողջունէին զինքը իբր թագաւոր Հրէից, և յետոյ ոտք ելած կը թքնէին երեսը, և աղաղակներով և արհամարհական անշնորհք ձիճաղներով կ'ապտակէին։ Ո՜հ, Յիսուս, ինչ վիճակի հասար։ Ո՜հ եթէ այն ատեն մէկն անցնելու ըլլար անկէց դիպուածով, և տեսներ այսպէս զՅիսուս արիւնլուայ, ծածկուած այն հնուտի կարմիր զգեստով, այն գաւազանը իր ձեռքը, այն պսակը գլուխը և այսպէս ռամկէն անարգուած և չարչարուած, զովկը կարծէր, եթէ ոչ աշխարհիս ամենէն անարգ և չարագործ մարդը։ Ահաւասիկ Աստուծոյ որդին՝ երուսաղէմի արհամարհանքն է եղեր։ « Ով մարդիկ կ'աղաղակէ հոս երանելին Դիոնեսիոս Կարդուսեան, եթէ չենք ուզեր սիրել զՅիսուս՝ վասն զի բարի է և վասն զի Աստուած է, դոնէ սիրենք իր այնքան վշտերուն համար զոր մեզի համար կրեց »։

Ով սիրելի փրկիչ իմ, ընդունէ զիս ապըստամբ ծառադ ալ՝որ զքեզ թողուցի, բայց հիմայ դղջացեալ կը դառնամ։ Երբ կը փախչէի քեզմէ՝ արհամարհելով քու սէրդ, դու ինծի մտածեցար զիս առ քեզ քաշելու. անոր համար հիմայ, որ ես զքեզ կը փնտռեմ, չեմ վախեր թէ զիս վռնտես, կը յարձեմ զքեզ և կը սիրեմ ամէն բանէ աւելի. սովրեցու ինծի ինչ որ պէտք է ընել քեզի հաճոյ ըլլալու համար, վասն զի ամէն բան յանձն կ'առնում։ Ով Աստուած ա-

մենասիրելի, ճշմարտապէս կ'ուզեմ սիրել զքեզ, և ալ չեմ ուզեր քեզի դէմ ընել։ Օգնէ ինձի քու շնորհքովդ, և մի թողուր որ մեկմ՝ալ զքեզ թողում։ — Մարիամ յոյս իմ. աղաչէ զՅիսուս ինձի համար. Ամէն։

—

Ի

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

1. Պիղատոս տեսնելով զփրկիչն մեր, որ այնպէս խղճալու վիճակի մը հասեր է, կարծեց որ միայն անոր տեսքն կը բաւէր ի ցաւակցութիւն շարժելու զՀրեայս. անոր համար տարաւ զինքը պատշգամբին վրայ, մեկզի առաւ վրայէն ծիրանին, և ցուցընելով ժողովրդեան Յիսուսի վիրալից և պատառոտեալ մարմինը, ըսաւ անոնց. « Ահա այրդ ցձեզ ». որպէս թէ ուզէր ըսել. Ահաւասիկ այն մարդը, զոր ինձի ամբաստանեցիք, և որ կ'ուզեր թագաւոր ըլլալ. ես ձեր հաճոյքը կատարելու համար, թէպէտ և ինքն անմեղ էր՝ ձաղկանաց դատապարտեցի։ Ահաւասիկ նա. այնպիսի վիճակի մը հասած է՝ որ մարթուած մարդու կը նմանի, և հազիւ քիչ մը կենաց ոյժ մնացած է վրան։ Իսկ եթէ դուք դարձեալ կ'ուզէք որ ես զինքն ի մահ դատապարտեմ, կ'սեմ որ չեմ կրնար, մինչդեռ դատապարտելու պատճառ մը չեմ գտնար։ Բայց Հրեայք երբ տեսան զՅիսուս ասանկ չարչարեալ, աւելի զայրացան, և կ'աղաղակէին ըսելով. « Ի խաչ հան զդա, ի խաչ հան զդա »։ Տեսնելով Պիղատոս որ չէին հանդարտեր, լուաց ձեռուընները ժողովրդեան առջև և ըսաւ. « Պատեալ եմ ես

յարենէ արդարոյդ այդորիկ, դուք գիտասջիք »: Պատասխանի եւս ամենայն ժողովուրդն և ասէ. « Արիւն դորա՝ ի վերայ մեր և՝ ի վերայ որդւոց մերոց »:

Ո՛վ սիրելի փրկիչ իմ, Թագաւորաց մէջ մեծագոյնը դու ես, բայց հիմա կը տեսնեմ զքեզ անարգուած քան զամէն մարդ. եթէ այս ապերախտ ժողովուրդս զքեզ չճանչնար, ես կը ճանչնամ զքեզ և իբրև իմ Թագաւորիս և տիրոջս՝ երկրպագութիւն կ'ընեմ: Շնորհակալութիւն կը մատուցանեմ քեզի, ով փրկիչ իմ, ինձի համար կրած այնչափ նախատանացդ համար, և կը խնդրեմ քեզմէ՝ տուր որ սիրեմ նախատինք և վիշտ, որովհետև դու այնպիսի սիրով պլլուեցար անոնց հետ: Կ'ամբչնամ որ երբեմն այնպես սառուցիկ սիրեցի զպատիւ և զհանճոյս, և անոնց համար շատ անգամ քու ընդհդքդդ և սէրդ արհամարհեցի. քան զամէն չարիք՝ ասոր վրայ կը զղջամ: Կ'ընդունիմ, Տէր, ամէն ցաւ և նախատինք, որոնք պիտի գան ինձի քու ձեռքէդ: Տուր ինձի այն համակամութիւնը, որուն պէտք ունիմ: Կը սիրեմ զքեզ, Ցիսուս իմ, իմ սէրս և իմ ամէն բանս:

2. Ան առեւ յորում Պիղատոս պատրաստամբէն կը ցուցընէր զՅիսուս ժողովրդեան, Հայրն յաւիտենական մեր առջևը կը դնէր իր սիրելի որդին, ըսելով նոյնպես. « Ահա այդր »: Ահաւասիկ այս մարդը, որ է իմ միակ որդիս, և զոր անձիս պէս կը սիրեմ: Ահաւասիկ այն մարդը, զոր ձեզի փրկիչ խոստացեր էի և որուն այնչափ սպասեցիք: Ահաւասիկ այն մարդը, որ մարդկան մէջէն ամենաանագնին էր և եղաւ

մարդ ցաւոց: Ահաւասիկ ինքը, տեսէք, ինչ խեղճ վիճակի հասեր է ձեզի ունեցած սիրոյն համար, և գոնե ցաւակցութեամբ ձեզմէ սիրուելու համար: Ո՛հ նայեցէք իրեն և սիրեցէք զինքը. եթէ իր մեծամեծ արժանաւորութիւններն չեն շարժեր զձեզ՝ ի սէր Նորա, գոնե այս ցաւերը և նախատինքները շարժեն զձեզ՝ ըզր ձեզի համար կրեց:

Ո՛վ Աստուած իմ և Հայր Փրկչին իմոյ, կը սիրեմ որդիդ որ չարչարեցաւ իմ սիրոյս համար, և զքեզ ալ կը սիրեմ որ այնքան սիրով այնպիսի վշտաց մատնեցիր զանիկայ ինձի համար: Ո՛հ մի նայիր իմ մեղացս, որոցմով այնչափ անգամ նախատեցի զքեզ և քու աստուածային որդիդ: Նայէ քու վիրաւից և նախատանքներուն վրայ՝ իմ յանցանքներս հատուցանելու համար, և իր արեամբը ներէ ինձի, և մի թողուր որ մեկմալ զքեզ անարգեմ: Այս մարդուս քեզի այնքան սիրելի արիւնը, որ մեզի համար կ'աղաչէ և գթութիւն կը պաղատի իմէնէ մեր հոգւոց վրայ, և մեզի համար շնորհք ընդունի: Ո՛վ Աստուած իմ և Տէր, կ'անիծանեմ ես այն բոլոր քեզի տուած ուխտազանութիւնները, և կը սիրեմ զքեզ ամբաւ բարութիւն՝ ինձմէ աւելի: Այս օրէնդիր սիրոյն համար տուր ինձի քու սէրդ, որով յաղթեմ ամէն կրից և համբերեմ ամէն նեղութիւններուն՝ քեզի հաճոյ ըլլալու համար:

3. Եկէք, ով փրկեալ հոգիներ, դասերդ շնորհաց, եկէք տեսնելու ձեր խնարհ Թագաւորը՝ իր մահուան օրը, (որ է իրեն ուրախութեանը) վասն զի այն օրը զձեզ իրեն հարս-

նացուց, ձեզի համար տալով խաչին վրայ իր կեանքը. տեսէք դուք պատկառել Հրէից ապերախտ սինակոկայէն իր մօրմէն, ոչ փառաց պատկով, այլ ցաւոց և անարգանաց: (Երգ երգոց. Գ.) « Ելէք, կ'ըսէ Ս, Բեռնարգոս, և տեսէք ձեր Թագաւորը աղքատութեամբ և Թըշուառութեամբ պսակեալ: — Ո՛վ գեղ'ցիկդ քան զամէն մարդ, չարչարանաց մէջ ամենէն մեծը, փնտռից մէջ ամենէն սիրելին, ի՞նչպէս սասկ վիրալից և նախատակոծ եղեր ես: Փեսայ ես, բայց փեսայ արեան, վասն զի արեամբդ և մահուամբդ ուզեցիր փեսայանալ մեր Հոգիներուն հետ: Թագաւոր ես, բայց Թագաւոր ցաւոց և Թագաւոր սիրոյ. վասն զի չարչարանացդ զօրութեամբդ ուզեցիր ստանալ մեր սէրը:

Ո՛վ իմ Հոգւոյս ամենասիրելի փեսայ, ո՜հ, ո՞ւր է Թէ յիշեի միշտ Թէ օրշափ կրած ես ինձի համար, որ գքեզ սիրելէն և կամքդ ընելէն չդադրիմ: Գիթա վասս որ այնքան ծանրագին եղայ քեզի. փոխանակ այնչափ ինձի համար ցաւերուդ՝ գոհ կ'ըլլաս եթէ գքեզ սիրեմ. այո՛, կը սիրեմ գքեզ, յանչափս սիրելի. ամէն բանե առելի կը սիրեմ գքեզ, և դուռ քիչ կը սիրեմ: Սիրելի Ցիսուս, աւելցու սէրս, եթէ կ'ուզես որ աւելի սիրեմ գքեզ. ես կը վախաբիմ շատ սիրել գքեզ: Ես Թշուառ մեղաւորս, այն վայրկեանէն որ չարաչար անարգեցի գքեզ՝ պէտք եր որ այրէի գժոխքին մէջ. բայց դուռ մինչև այս ժամս համբերեցիր ինձի, վասն զի չես ուզեր որ այն աղետալի կրակին մէջ այրիմ, այլ այրիմ քուռ սիրոյդ օրհնեալ կրակովը: Այս մտածմունքս, ով Այտուած Հոգւոյ իմոյ, կը վա-

ռէ զիս բովանդակ փափագովս կրցածս ընելուռ գքեզ հաճելընելու համար: Օգնէ ինձի, Ցիսուս, և որովհետև այսչափս ըրիր, կատարէ գործդ, և ըրէ զիս բոլորովին քուկդ:

Կ. Մինչդեռ Հրեայք կը նախատէին զԳաւտաւորն և կ'աղաղակէին, « Բարձ զԳա, և Հանի խաչ », Պիղատոս ըսաւ անոնց. « Ես զթագաւորդ ձեր ի խաչ Հանիցեմ»: Իսկ անոնք պատասխանեցին. « Չէք մեր Թագաւոր բայ ի կայսերէ »: Աչքարհայինք որ կը սիրեն հարստութիւնները, պատիւները և վայելքները՝ չեն ուզեր զՅիսուս Քրիստոս իրենց Թագաւոր. վասն զի Ցիսուս այս աշխարհիս վրայ միայն Թըշուառութեանց, անարգանաց և ցաւոց Թագաւոր եղաւ: Բայց, ով Ցիսուս իմ, Թէ և ասոնք մերժեն զքեզ, ես կ'ընտրեմ զքեզ ինձի միակ Թագաւոր: Այո՛, սիրելի Փրկիչ, դուռ ես և ալի ըլլաս միշտ իմ միակ Տէրս:

Յիրաւի իմ Հոգւոյս Ճշմարիտ Թագաւորն ես դուռ, վասն զի ստեղծեցիր զիս և փրկեցիր սատանային գերութենէն: Իշխէ ուրիշ, և Թագաւորէ միշտ իմ աղքատիկ սրտիս վրայ, որ միշտ քեզի ծառայէ և Հնազանդի: Թող ծառայեն ուրիշներն երկրաւոր Թագաւորաց, աշխարհիս բարութեանց վրայ գնելով յոյսերնին. ես կ'ուզեմ միայն ծառայել քեզի, ով իմ վշտացեալ և անարգեալ Թագաւորս, միայն այն յոյսով որ Հաճելընեմ գքեզ առանց երկրաւոր միխիթարութիւն վայելուռ: — Այսկե ետև պիտի սիրեմ ցաւ և նախատինք, որովհետև դուռ իմ սիրոյս Համար շատ քաշեցիր զասոնք: Ո՜հ, տուր ինձի ընորհք քեզի Հաւատարիմ

ձեալոյս, և ասոր համար տուր ինձի զքեզ սիրելու մեծ պարգևը։ Եթէ զքեզ սիրեմ, պիտի սիրեմ նաև քու սիրած արհամարհանքդ և նեղութիւններդ. և ուրիշ բան պիտի չխնդրեմ քեզմէ, բայց զայն զոր կը խնդրեր ասեկլքու հաւատարիմ և սիրելի ծառայդ Ս. Յովհաննէս Խաչեան. « Տէր, կրեմ և արհամարհուիլ քեզի համար »։ Տէր իմ, կրեմ և արհամարհուիլ քեզի համար։ — Մարիամ մայր իմ, բարեխօս եղիր ինձի համար։

Ժ.Ա.

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսի դատապարտութիւն և ի Գողգոթա երթալը։

1. Պիղատոս կը ջանար արդարացընել ինքզինքը Հրեից առջև, ըսելով թէ չեմ կրնար դատապարտել ի մահ զանմեղը. իսկ Հրեայք կը վախցընէին զՊիղատոս ըսելով. « Եթէ արձակես զդա, չես բարեկամ կայսեր։ (Յովհ. ԺԹ. 12.) Թշուառական դատաւորը կ'ուզեր բարեկամութիւնը կորսընցնելու վախով կուրացած, թէ և կը ճանչնար և այնչափ անգամ վկայեր էր Յիսուսի անմեղութեանը, վերջապէս վճռեց որ ի խաչ հանելով մեռցընեն։ Ո՛վ սիրելի փրկիչ իմ, կ'արտասուէ հոս Ս. Բեռնարդոս, ինչ յանցանք ըրիր՝ որուն համար դատապարտուիս ի մահ, և ի մահ խաչի։ Բայց աղէկ կ'իմանամ, կը պատասխանէ դարձեալ, մահուանդ պատճառը, կ'իմանամ ըրած յանցանքդ. յանցանքդ է զմարդիկ չատ սիրելդ. ասիկայ՝ և ոչ թէ Պիղատոս զքեզ ի մահ դատապարտեց։ Ձէ, չեմ տեսներ, կը յաւելու Ս. Բոնավենտուրա, ուրիշ իրաւացի պատճառ մը մա-

Հուանդ, ով Յիսուս, բայց միայն մեր վրայ ուշնեցած անչափ սէրդ։ Ո՛հ, Թող այսպիսի անչափական սէր մը, կ'ըսէ դարձեալ Ս. Բոնաւենտուս, սաստիկ սաիպէ զմեզ, ով սէնչալիդ Յիսուս, քեզի նուիրելու սրտերնուս ամէն բերմունքները։ Ո՛վ սիրելի Յիսուս, խմանալը միայն Թէ դու զիս կը սիրես, պէտք էր ինձի մոռցընել տալ ամէնայն ինչ, որպէս զի միայն քու սիրոդ պարապէի, և յամէնայնի կամքդ ընէի։ Եթէ սէրը մաՀուան պէս զօրաւոր է, ասւր, ով սիրելի Յիսուս, քու արդեանդդ Համար, այնպիսի սէր մը առ քեզ, որով գարշիմ ամէն երկրասւոր սէրերէ։ Բայց միաքս՝ որ ճանչնամ Թէ իմ բովանդակ բարիքս՝ միայն քեզի Հաճոյանալուս մէջ է։ Աստուած իմ, բովանդակ բարուքիւն և բովանդակ սէր։ Ա՛նձիճանեմ այն ժամը՝ յորում չսիրեցի զքեզ։ Շնորհակալութիւն քեզի, որ ինձի ժամանակ կու տաս զքեզ սիրելու։ Ա՛յո, կը սիրեմ զքեզ, Յիսուս իմ, յանՀուն սիրելի և յանՀուն սիրող։ բոլոր անձամբս կը սիրեմ զքեզ, և կը խոստանամ քեզ՝ որ կ'ուզեմ առաջուց բիւր անգամ մեռնիլ. քան Եթէ զքեզ սիրելէն դադրիլ։

2. ՄաՀուան անօրէն վՀաբը կը կարդան դատապարտեալ Յիսուսին. կը լսէ խոնարՀաբար կ'ընդունի։ Չի տրանչար դատաւորին անիրաւութիւնը վրայ, այլ բոլորովին Հեզ և Համակամ կը Հպատակի իր յաւիտենական Հօրը վՀռոյն ալ որ կը դատապարտէ զինքն ի մահ մեր մեղաց Համար։ «ԽոնարՀեցոյց զանձն, լեալ Հնազանդ մաՀու չափ և մաՀու խաչի»։ (Փիլիպ. Բ. 2.) Մարդկան վրայ ունեցած սիրովը

յանձն կ'առնու մեռնիլ անոնց Համար։ «Սիրեաց զմեզ, և եաս զանձն իւր վասն մեր»։ (Եփես. Ե. 5.)

Ո՛վ դիմած Փրկիչ իմ, արչաւի պէտք է շնորՀակալ ըլլամ քեզի. արչաւի պարտական եմ քեզի։ Կը փափաքիմ Յիսուս իմ, մեռնիլ քեզի Համար, երբ դու այնպիսի սիրով ընդունեցար ըզմաՀ ինձի Համար։ Բայց Եթէ չեմ կրնար տալ քեզի արիւնս և կեանքս դաՀճի ձեռքով, ինչպէս ըրին մարտիրոսները, գոնե Համակամութեամբ կ'ընդունիմ այն մաՀը՝ որ ինձի կը ըսպասէ, և կ'ընդունիմ այն կերպով և այն ժամանակին՝ որ քեզի Հաճոյ է։ Այս վայրկեանէս քեզի կը նուիրեմ զիս՝ ի պատիւ մեծ վայելչութեանդ և ի Հատուցումն մեղաց, և քու շնորՀացդ արդեամբը կ'աղաչեմ որ շնորՀես այն տեսակ մաՀ՝ որով զքեզ սիրեմ և քու շնորՀացդ մէջ ըլլամ։

3. Պիղատոս կը յանձնէ անմեղ գառնուկը գայլերուն ձեռքը, որ ընեն ինչ որ կ'ուզեն։ Ըսպասաւորք կատաղութեամբ չղթայի կը զարնեն զգառնուկը, կը վիրցընեն վրայէն ծիրանւոյն կտորը, ինչպէս որ թարատ կու տային Հընութեան, և գարձեալ կը Հագուեցնեն իր զգեստը։ Այս բանս ըրին, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, որպէս զի գոնե զգեստներէն ճանչցուի Յիսուս, որովՀետև արիւնն և վէրքերը այնպէս փոխեր էին իր գեղեցիկ երեսը՝ որ առանց իր զգեստներուն դժուարաւ կրնար ճանչցուիլ ով ըլլալը։ Յետոյ կ'առնուն երկու կոշտ գերաններ, կը շինեն անոնցմով 15 ոտք երկայնութեամբ խաչ մը, ինչպէս կը պատմեն Ս. Բոնաւենտուրա, և

Ս. Անհնարին, կը չարկեն անոր ուսոց վրայ։

Բայց Յիսուս չսպասեց, կ'ըսէ Ս. Թովմաս Վիլլանովացի, որ դահիճը դնէ վրան խաչը, այլ ինքն բացաւ գիրկը, առաւ փափաքանօք և դրաւ վիրաւորեալ ուսերուն վրայ։ Եւ կ, ըսաւ այն առենն, եկ իմ սիրելի խաչս. այս երեսուն նուիրեք տարի է որ քեզի համար կը հառաչէի և զքեզ կը փնտռէի, կը գրկեմ զքեզ ու սըրտիս վրայ կը պնդեմ. վասն զի դու ես այն սեղանն՝ որուն վրայ կ'ուզեմ զոհել կեանքս՝ իմ դառանցս սիրոյն համար։

Ո՛վ Տէր իմ ի՛նչպես կրցար այնքան բարիք ընել անոր՝ որ քեզի այնչափ չարիք հասուցք։ Ո՛վ Աստուած իմ, երբ կը մտածեմ որ դու չարչարանքով մեռնելու վճռակին հասար, որպէս զի ինձի համար աստուածային բարեկամութիւնը ստանաս, և եսքը ես կորնծուցի զայն՝ կամաւ մեղանչելով, ցաւէս կ'ուզեմ մեռնիլ։ Քանի՛ անգամ դու ներեցիր ինձի, և ես դարձեալ արհամարհեցի զքեզ։ Ի՞նչպես կըրնայի թողութիւն յուսալ, եթէ չգիտնայի թէ դու մեռար որպէս զի ինձի թողութիւն տաս։ Այս մահուամբդ կը յուսամ թողութեան հանդիպելու, և անդադար զքեզ սիրելու։ Կը զըղջամ, ով Փրկիչ իմ, զքեզ նախատելուս վրայ։ Փու արդեօնցդ համար ներէ ինձի, ես ալ կը խոստանամ ասկէ ետև չտհաճեցնել զքեզ։ Աւելի կը յարգեմ և կը սիրեմ քու բարեկամութիւնդ՝ քան թէ աշխարհիս ամէն բարիքները։ Ո՜հ, մի թողուր որ նորէն մեռքս վոխեմ և կորսընցնեմ զայն, տուր ինձի, ով Տէր, ամէն պատիժ, բաց ի այս պատժէն։ Յիսուս իմ, ալ

չեմ ուզեր զքեզ կորսընցնել. միշտ կ'ուզեմ զքեզ սիրել։

4. Դուրս կ'ելլայ Աբդարաթիւնն՝ գառապարտելոց հետ. ասոնց հետ ի մահ կ'երթայ երկնից թագաւորն, միածինն Աստուծոյ, իր խաչին տակ բեռնաւորած։ Ելէք դուք ալ արքայութենէն, երանեալ սերովբէներ, ելէք եւ կէք ուղեկից ըլլալու ձեր Տիրոջը, որ կ'երթայ ի Golgotha՝ իրրև մահապարտ, չարագործաց հետ սպանուելու՝ անարգ խաչի մը վրայ։

Ո՜վ զարհուրելի տեսարան. Աստուած մը կը գառապարտուի։ Այն Մեսիան, զոր քիչ օր առաջ փրկիչ աշխարհի հռչակեցին, և զոր մեծամեծ ծափաձայնութեամբ ընդունեցաւ ժողովուրդը. « Օրհնութիւն որդւոյ Դաւթի, օրհնեալ որ գայ յանուն Տեառն (Մատ. ԻԱ. 21.) կապուած, այլանուած, մեռնելն անիծուած, և ուսը խաչ մը՝ իրրև եղեռնաւոր կը գառապարտի ի մահ։ Ո՜վ անչափութիւն աստուածային սիրոյն։ Աստուած մը գառապարտեալ մարդկան համար։ Արդեօք սիտի գտնուի՞ մէկ մը՝ որ չսիրե այս Աստուածը։ Ո՜վ իմ յաւիտենական սիրոդս, ուշ ակսայ սիրել զքեզ, բայց տուր որ ինացած կեանքովս կորուսած ժամանակիս փոխարինեմ, վասն զի օրչափ ալ աշխատիմ, քու իմ վրաս ունեցած սիրոդդ առջև ոչ ինչ է. գոնե կ'ուզեմ սիրել զքեզ բոլոր սրտովս. մեծապէս կ'անհրաժեշտի քեզի, եթէ քու յետ այսչափ գթութեանդդ՝ հեռացընեմ քեզմէ սիրտս և ուրիշ բանի տեսնէ երթամ։ Այս օրէս սկսեալ քեզի կը նուիրեմ բովանդակ կեանքս, կամքս և ազատութիւնս.

ինչպէս որ հաճոյ է քեզի կարգադրել իմ վերաբաժանութիւնը կը խնդրեմ քեզմէ, որպէս զի բոլոր ուժովս սիրեմ զքեզ հոն: Շատ կ'ուզեմ սիրել զքեզ այս կենացս մէջ, որպէս զի յաւիտենականութեան մէջ ալ շատ սիրեմ: Օգնէ ինծի քու ընորհքովդ. զայս կը խնդրեմ քեզմէ և կը յուսամ ընդունիլ քու արդեամնդ:ձեռքով:

5. Մարդիկ առջև բերի մէկ մը, ով անձն իմ, դիւթուած, որ կ'անցնի ու կը կարէ այն դժուարին ու ցաւալից ճամբան. « Իբրև ոչխար ի ըսպանդ վարեցաւ, և իբրև որոջ առաջի կոտրէ անմռունչ կայ՝ այնպես ոչ բանայ զբերան իւր »: (Ես. ԾԳ. 7.) Բոլոր մարմինն արիւնով լցուցեր է, և այնպէս ուժէ ընկած է տանջանքներէն, որ հազիւ կրնայ ոտքի վրայ կենալու: Ես՝ մէկ մ'իրեն, թէև ինչպէս կ'ըսէն վար բոլոր վիրաւորուած է, փչէ պակսը գլուխն անցուցած, ծանր խաչափայտը կռնակը չոչկած, դահիճներէն մէկն ալ չուանով կը քաշէ զանիկայ: Տես թէ ինչ դժուարաթեամբ կ'երթայ մէջքով ծռած, դողդոջուն և արիւնակոխ ծնկոցներով կ'երթայ, որ կարծես թէ ամէն մէկ քայլ առնելուն՝ հոգին պիտի աւանդէ:

Հարցուր մէկ մ'իրեն. Ով աստուածային դառնուկ, դեռ չես կշտացած այսչափ ցաւերով եթէ կը կարծես որ այդպէսով իմ սէրս քեզի պիտի քաշէ, ոչ, դարձեալ աւելի չես. կ'ուզեմ, ահա կ'ուզեմ սիրել զքեզ ինչպէս որ դու կը փափաքիս: — Չէ. կը պատասխանէ ինքը չէ. դեռ բաւական գոհ չեմ. ան աւելն գոհ պիտի ըլլամ, երբ ինքզինքս քու սիրոյդ

համար խաչին վրայ մեռած տեսնեմ: — Հապա հիմա մեր կ'երթաս, սիրելիդ իմ Յիսուս: — կ'երթամ, կը պատասխանէ, քեզի համար մեռնելու. մ'ըլլար ինծի արդելք. միայն այս բանս քեզմէ կ'ուզեմ և կը յանձնեմ, որ երբ զիս խաչին վրայ մեռած տեսնես քեզի համար, յիշես այն սէրը՝ որ քու վրադ ունեցայ, յիշես զայն՝ ու սիրես զիս:

Ո՜վ Տէր իմ տառապեալ, սրբուած ծանր եղած քեզի՝ ինծի հասկըցնելդ այն սէրը՝ զոր իմ վրաս ունէիր: Բայց ինչ օգուտ կրնար բերել քեզի իմ սէրս, զոր շահելու համար ուզեցիր թափել արիւնդ և ծախել անգին կեանքդ: Իակ ես ինչպէս աչխարհիս սիրովը կապուած, ու քու սէրդ բոլորովին մոռցած՝ կրցայ ապրիլ այսչափ ժամանակ առանց զքեզ սիրելու:

Շնորհակալ եմ դիս հիմա լուսաւորելուդ և ճանչցընելուդ՝ թէ որչափ զիս սիրեր ես: Կը սիրեմ զքեզ, անհուն բարութիւն, ամէն բանէն աւելի: Կը փափագէի նեթէ կարելի ըլլայ զոհել քեզի համար հազար կեանք, որովհետև դուն ինծի համար քու աստուածային կեանքդ զոհեցիր: Ուրեմն օգնէ ինծի որ զքեզ սիրեմ, զքեզ՝ որ ինծի համար այնչափ նեղութիւն քաշեցիր: Տուր ինծի այն սուրբ կրակը՝ որով ուզեցիր վառել երկիրս՝ մեր սիրոյն համար մեռնելով: Միշտ ինծի յիշեցուր քու մահդ, որպէս զի չմոռնամ ամենևին զքեզ սիրելու:

6. « Իշխանութիւն իւր եղև ի վերայ ուսոց իւրոց »: (Ես. Թ. 6.) Խաչը միայն, կ'ըսէ Տէրտուղիանոս, խաչն եղաւ այն ազնուագոյն գործիքը՝ որով Յիսուս այնչափ հոգի շահե-

ցաւ. վասն զի անոր վրայ մեռնելով հատուց մեր մեղաց պատիժը. և այսպէս ազատելով զմեզ դժոխոց ձեռքէն՝ իրենը ըրաւ զմեզ։ « Որ զմեր մեղսն, կ'ըսէ Ս. Պետրոս, իւրով մարմնովն վերացոյց ի խաչափայտն »։ (Ա. Պետր. Բ. 24.) Ուրեմն, Ցիսուս իմ, եթէ Հայրն Աստուած բոլոր մարդկան մեղքերը քու վրադ բեռնաւորեց, ես ալ իմ մեղքերովս ալ աւելի ծանրացուցի քու խաչդ՝ զոր տարիր ի Գողգոթա։

Ա՜հ իմ ամենաքաղցր Փրկիչս, այն ժամանակէն ի վեր դու կը տեսնէիր այն ամէն նախատինքները՝ որ քեզի պիտի ընեի. այլ այսու ամենայնիւ՝ չդադրեցար ինծ սիրելէն և այնչափ վրաս գթալէն։ Եթէ ես քեզի այսչափ սիրելի եղայ, ես անարգս և ապերախտ մեղաւորս, որ այնչափ զքեզ բարկացուցի, պէտք է ուրեմն որ դուն ալ հիմա սիրելի ըլլաս ինծի ամէն բանէ աւելի. դուն իմ Աստուածս, դու անհուն գեղեցկութիւն, բարութիւն, որ ինծ այնչափ սիրեցիր։ Ա՜հ, ուր էր թէ ամենևին զքեզ վշտացուցած չըլլայի։ Կը ճանչնամ հիմա, Ցիսուս իմ, այն նախատինքներն՝ որ քեզի ըրի։ Ա՜յ ապիծեալ մեղքեր, տեսէք ինչ ըրիք. դուք դառնացուցիք իմ Փրկիչս կաթոգին սիրտը, այն սիրտը՝ որով այնչափ ինծ սիրեց։ Ա՜հ Ցիսուս իմ, թողութիւն տուր, ահա կը զղջամ զքեզ արհամարհելուս վրայ։ Ասկէ վերջը դու միայն պիտի ըլլաս իմ միակ հատիկ սիրելիս։ Կը սիրեմ զքեզ, անբաւ սիրելիդ, բոլոր սրտովս, և կ'առաջադրեմ քեզմէ զատ ուրիշ բան չսիրելու։ Տէր իմ, կ'ըսեմ Ս. Իգնատիոսի հետ,

տուր ինձի միայն քու սէրդ, ուրիշ բան չեմ ուզեր։

7. « Եթէ ոք կամի զկնի իմ գալ՝ ուրասցի զանձն, և առցէ զխաչ իւր և կեսցէ զկնի իմ »։ (Մտթ. ԺԶ. 24.) Որովհետև, Փրկիչ իմ, դու անմեղդ՝ խաչդ շալկած առջևէս կ'երթաս, և կը հրաւիրես զիս ալ ետևէդ գալու իմ խաչովս, քալէ ուրեմն, վասն զի չեմ ուզեր մինակ թողուլ գքեզ։ Եթէ ասկէց առաջ թողուցի, ահա կը խոստովանիմ որ դէշ ըրի. տուր հիմա ինչ խաչ որ կ'ուզես, որ գրկեմ զայն. անով կ'ուզեմ քու հետդ երթալ ինչուան ի մահ։ « Արդ եկայք ելցուք առ նա արտաքոյ բանակին, առեալ յանձն զնախատինս նորա »։ (Եբր. ԺԳ. 13.) Եւ ինչպես կրնամ, Տէր իմ, չսիրել քու սիրոյդ համար ամէն ցաւ և անարգանք, երբ դու իմ փրկութեանս համար այնչափ սիրեցիր և յանձն առիր զանոնք։

Բայց որովհետև կը հրաւիրես զիս ետևէդ գալու, այո, կ'ուզեմ գալ և մեռնիլ քեզի հետ, տուր ուրեմն զօրութիւն քեզի հետևելու. կը խնդրեմ քեզմէ այս զօրութիւնս՝ քու արդեանցդ համար, և կը յուսամ ընդունելու։ Կը սիրեմ զքեզ, ամենասիրելիդ իմ Ցիսուս, կը սիրեմ զքեզ բոլոր հոգւովս, և չեմ ուզեր ամենևին թողուլ զքեզ։ Ա՜լ բաւական է այնչափ ժամանակը՝ որ քեզմէ հեռացայ։ Կապէ հիմա զիս քու խաչիդ հետ։ Եթէ արհամարհեցի քու սէրդ, կը զղջամ բոլոր սրտովս, և ամէն բանէ վեր կը դնեմ զանիկայ։

8. Բայց, ո՜հ Ցիսուս իմ, ով եմ ես՝ որ կ'ուզես որ ետևէդ գամ, և կը հրամայես որ սիրեմ

զքեզ, և եթէ չուզենամ սիրել՝ ինձի գժոխք
կը սպառնաս ։ Ինչո՞ւ, կ՚ըսեմ Ս · Օգոստինոսի
հետ, ինչո՞ւ կը սպառնաս ինձի անվախճան
թշուառութիւն. զքեզ չսիրելէն աւելի մեծ
թշուառութիւն կրնայ ըլլալ ինձի. զքեզ, զԱ-
ստուածդ ամենասիրելի, ստեղծողդ իմ, Փրկիչդ
իմ, արքայութիւնդ իմ և իմ ամէն բանս ։ Կը
տեսնեմ որ միակ արդար պատիժ այն անարգա-
նացս համար որ քեզի ըրի, դատապարտութիւնն
էր ալ չկարենալու զքեզ սիրելու. բայց դու, ո-
րովհետև դեռ զիս կը սիրես, շարունակ հրա-
մայէ որ զքեզ սիրեմ. միշտ յիշեցընելով սըր-
տիս, թէ « Սիրեսցես զտէր Աստուած քո՝ յա-
մենայն սրտէ քումմէ, և յամենայն անձնէ քումմ-
մէ, և յամենայն զօրութենէ քումմէ, և յա-
մենայն մտաց քոց »։ (Ղկ . ժ . 27.) Շնորհակալ
եմ քեզի, սիրելիդ իմ Յիսուս, այս քուկին ա-
նուշ պատուիրանիդ համար, և քեզի հնազան-
դելու համար կը սիրեմ զքեզ իմ ամէն սրտո-
վըս, բոլոր հոգւովս և բոլոր մտքովս ։ Կը զղջ-
ամ ասկէ առաջ զքեզ չսիրելուս վրայ. իսկ
ասկէ ետքը աւելի կ՚ընտրեմ ամէն նեղութիւն
քաշել, քան ապրիլ առանց զքեզ սիրելու, և
կը խոստանամ միշտ քու սէրդ փնտռելու ամէն
բանի մէջ ։ Օգնէ ինձի, Յիսուս իմ, որպէս զի
կարենամ միշտ սիրոյ գործեր ընելու, և ելլելու
այս կեանքէս սիրոյ ներգործութեամբ. որպէս
զի գամ սիրելու զքեզ երես առ երես արքա-
յութեան մէջ, ուր միշտ զքեզ պիտի սիրեմ
անպակաս և անդադար, բոլոր իմ կարողու-
թեամբս յաւիտեանս յաւիտենից ։ — Ո՛վ մայր
Աստուծոյ, աղաչէ ինձի համար քու Յիսուս
որդւոյդ. ամէն ։

ԺԲ

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Բրիսդոսի խաչելութիւնը ։

1. Ա՛հա հասանք խաչելութեան, ահա յե-
տին տանջանքն՝ որ մեռուց զփրկիչն մեր. ահա
Golgotha լեռն՝ տեսարան եղած աստուա-
ծային սիրոյն, ուր Աստուած մը կը թողու
կեանքը ցաւոց ծովու մը մէջ։ Երբոր մեծ գըժ-
ադարութենէ ոջղ հասաւ Տէրն մեր լերան վրայ,
մկկէն քաշելին բանութեամբ (այս երրորդ ան-
գամն) իրեն զգեստները, որ սաստիկ փակեր
էին մարմնոյն պատրաստած վէրքերուն վրայ, և
հրեցին ձգելու զինքը խաչին վրայ ։ Ա՛հա կը
տարածուի աստուածային գառնուկն այն՝ չար-
չարանաց անկողնոյն վրայ, ձեռնոտներն ու
ոտուընները գահճաց կու տայ որ գամեն. և աչ-
քերն երկինք վերցընելով կ՚ընծայէ Հօր Ա-
ստուծոյ իր կենաց մեծ գոհը մարդկան փրկու-
թեանը համար. հազիւ թէ մէկ ձեռքը կը գա-
մեն, մէկէն ջիղերը կը քաշուին ու կը կծկին՝
անանկ որ հարկ կ՚ըլլայ, ինչպէս որ սրբուհւոյն
Ջրնեֆիւայի յայտնուեցաւ, չուաններով քա-

չել ու երկընցընել մեկալ ձեռքն և ոտուընե-
րը ինչուան գամուելու տեղը. որով սասակիկ
ցաւով կ'երկընանայ ու կը կտրատին ջլիկերն ու
երակները, այնպես որ կրնային ալ համրուիլ
մեկիկ մեկիկ իրեն ոսկորները, ինչպես որ Դա-
ւիթ մարգարէն առաջուց ըսեր էր. «Ծակեցին
զձեռս իմ և զոտս իմ, և թիւեցին զամենայն ոս-
կերս իմ. և նոքա հայեցան և տեսին զիս»:
(Սղմ. ԻԱ. 18.):

Ա՛հ Յիսուս իմ, ով գամեց ձեռուըներդ ու
ոտուըներդ այն փայտին վրայ, եթէ ոչ այն
սէրն՝ որով զմարդիկ սիրեցիր: Քուկին խոցեալ
ձեռքերուդ ցաւովը՝ ուզեցիր հատուցանել փո-
խանակ այն ամէն մեղաց՝ որ մարդիկ չօշափ-
մամբ գործեր էին. և ոտուըներուդ ցաւովն ալ
ուզեցիր փոխարինել մարդկան ամէն մէկ քայ-
լը որ գրեզ վշտացընելու համար շարժած են:
Ո՛հ սէր իմ խաչեալ, օրհնէ մէկ մը զիս այդ
բևեռեալ ձեռքերովդ: Ո՛հ, ա՛ռ, գամէ քու
ոտուըներուդ՝ այս իմ ապերախտ սիրտս ալ,
որպէս զի մէկ մ'ալ քեզմէ չզատուի, և միշտ
զքեզ սիրելու համար բևեռուած մնայ այս իմ
կամքս՝ որ բիւր անգամ քեզմէ ապստամբեցաւ:
Այնպէս ըրէ որ յօժարութիւնս զքեզ սիրելէն
և քեզի հաճոյանալէն զատ՝ ամենևին ուրիշ
բանի մ'եռանդն չերթայ: Թէպէտ և կը տես-
նեմ զքեզ այս փայտէս կախուած, կը հաւատամ
թէ դուն ես Տէր աշխարհի, Ճշմարիտ Որդի
Աստուծոյ և փրկիչ մարդկան: Կ'աղաչեմ, Յի-
սուս իմ, մի թողուր զիս երբեկէ բոլորը կենացս
մէջ, և մանաւանդ մահուանս ատեն. այն յե-
տին հոգեվարութեանս և գժոխոց հետ կռուե-

լու ժամանակը. օգնէ ինծի, և զօրացուր զիս՝
որպէս զի մեռնիմ քու սուրբ սիրոդ մէջ: Կը
սիրեմ զքեզ, սէր իմ խաչելեալ, կը սիրեմ զք-
քեզ բոլոր իմ սրտովս:

2. Սուրբն Օգոստինոս կ'ըսէ, թէ խաչով
մեռնելն աւելի դառն մահ չկայ. վասն զի, ինչ-
պէս կը խորհրդածէ Ս. Թովմաս, խաչուողնե-
րուն ձեռքերն ու ոտքերն ծակուած են, որք
բաղկացած ըլլալով ջլերով, մկանունքով և ե-
րակներով, սաստիկ ենթակայ են ցաւ զգալու.
և նոյն իսկ մարմնոյն ծանրութիւնն՝ որ այնպէս
կախուած կը կենայ, միշտ զցաւը կը շարունա-
կէ և կ'ածեցընէ ինչուան ի մահ: Բայց Փրիս-
տոսի ցաւերը քան զամէն ցաւ աւելի եղան, ո-
րովհետև, ինչպէս որ կ'ըսէ նոյն Ս. Թովմաս
Ագուինացին, Յիսուսի մարմինը փափուկ կազ-
մուած ըլլալով աւելի զգայուն էր ցաւոց. այն
մարմինը, որ Հոգին սուրբ յարմարցուց անոր
չարչարուելու համար, ինչպէս ինքնին առա-
ջուց ըսաւ, ինչպէս որ կը վկայէ առաքեալն ալ.
«Զգեցար և զպատարագս ոչ կամեցար, բայց
մարմին հատուտեցեր ինձ»: (Եբր. ժ. 5.)
Դարձեալ կ'ըսէ Ս. Թովմաս, Յիսուս յանձն
առաւ այնպիսի մեծ ցաւ մը, որ բաւական ըլլայ
հատուցանելու այն ամէն ցաւերը՝ զորս արժա-
նի էին մարդիկ կրել՝ ի ժամանակի իրենց մե-
ղաց համար: Փիլոզոփ կ'ասանդէ, թէ Քրիստո-
սի խաչելութեան ժամանակ՝ քանևուէմ հա-
րուած ձեռուըներուն, երեսունևվեց ալ ոտուը-
ներուն ուսեր են:

Տես ուրեմն, ով անձն իմ, քու Աստուածդ,
տես քու կեանքդ որ այդ փայտէն կախուած է,

Տես թէ ինչպէս ցաւերով լեցուն խաչին վրայ կախուած այն անգութ բևեռներով ոչ տեղ մը կը գտնէ և ոչ հանգիստ։ Ներքեւի ձեռուըներուն վրայ կը կռթընի, երբեմն ալ ոտուըներուն վրայ. բայց ուր ալ որ կռթընի ցաւն ալ աւելի կը սաստկանայ։ Իրեն երկրպագելի գլուխը մէկ մ՚ասդիս մէկ մ՚անդին կը դարձընէ. և երբ կուրծքին վրայ կախ, ձեռքերն՝ ծանրութենէն ալ աւելի կը պատըռտին, իսկ երբ ուսերուն վրայ ծռէ, ուսերը փշերին կը խոցոտին՝ իսկ երբ խաչին վրայ կռթընցնէ, փուշերն ալ աւելի խորունկ կը խրին գլխուն մէջ։ Ո՛հ Յիսուս իմ, այս ինչ դառն մահ է։

Փրկիչ իմ խաչելեալ, կ՚երկրպագեմ քեզի այս նախատանաց և վշտաց աթոռիդ վրայ։ Կը կարդամ ալ այս խաչիս վրայի գրուածը, թէ Թագաւոր ես դու. «Յիսուս Նազովրեցի Թագաւոր Հրէից»։ (Յովհ. ԺԹ. 19.) Բայց այս ծաղրական պատուոյ անունէն ուրիշ ինչ Թագաւորի նշան կը ցուցընես։ Ո՛հ, այդ բևեռեալ ձեռուըներդ, այդ փշով պսակուած գլուխդ, այդ ցաւալից իրանդ և այդ բզքտած մեերդ շատ լաւ կը ցուցընեն թէ Թագաւոր ես, բայց Թագաւոր սիրոյ։ Ահա գամ ահա ուրեմն խոնարհած և սիրտս ելած՝ պագնելու այդ սուրբ ոտուըներդ՝ որ իմ սիրոյս համար գամուեր են. կը գրկեմ այդ խաչդ որուն վրայ սիրոյ ողջակէզ եղած՝ ուզեցիր իմ տեղս զոհել զքեզ՝ աստուածային արդարութիւնը լեցընելու համար. «Վասն հնազանդ մահու չարի և մահու խաչի»։ (Փիլ. Բ. 8.) Ո՛վ երջանիկ հնազանդութիւն, որ մեր ձեռքից Թողութիւնն ընդունեցար։ Ես ինչ պիտի ըլլայի, ով Փրկիչ իմ, եթէ դու իմ տեղս փոխարինած չըլլայիր։ Շնորհակալ եմ քեզի, սէր իմ. և այս քու գերահրաշ հնազանդութեանդ արդեանցը համար կ՚աղաչեմ քեզի որ տաս ինձի հնորհք հնազանդելու ամէն բանի մէջ քու աստուածային կամացդ։ Միայն արքայութեան կը փափաքիմ զքեզ միշտ սիրելու համար բոլոր իմ կարողութեամբս։

3. Աչքաւսիկ արքայն երկինից խաչէն կախուած՝ մեռնելու վրայ է։ Հարցընենք մէկ մ՚իրեն մարգարէին հետ։ «Ըսէ ինձի, Յիսուս իմ, ինչ են այդ ձեռացդ մէջի վերքերն»։ Որոնց արքայն կը պատասխանէ փոխանակ Յիսուսի. «Այս վերքերս նշան են այն մեծ սիրոյն՝ զոր քեզի համար ունիմ, և գին են՝ որով կ՚ազատիմ զձեզ Թշնամւոյն ձեռքէն յաւիտենական մահուանէն»։ — Սիրէ ուրեմն, ով անձն իմ, սիրէ քու Աստուածդ՝ որ այդչափ զքեզ սիրեց. և եթէ երբեք տարակուսիս իրեն զքեզ սիրելուն վրայ, նայէ, կ՚ըսէ Ս. Թովմաս Վկլլանովացի, նայէ այն խաչին, տես այն ցաւերը և այն դառն մահը որ քեզի համար կրեց. և ասոնք շատ լաւ կը հաւկըցունեն քեզի Թէ որչափ զքեզ կը սիրէ քու Փրկիչդ։ Կ՚աւելցունէ Ս. Բեռնարդոս, Թէ խաչը կը դոչէ, կ՚աղաղակէն Յիսուսին ամէն մէկ վերքերը՝ Թէ ինքը զմեզ կը սիրէ ճշմարիտ սիրով։

Ո՛վ Յիսուս իմ, ինչպէս ցաւագին և սըրտաւմ կը տեսնեմ զքեզ։ Ո՛հ, արդարև իրաւունք դնիս արտմլու, մտածելով որ դուն այդչափ կը չարչարուիս՝ մինչև կը մեռնիս ցաւէն այդ փայտին վրայ, և վերջը այդչափ քիչ հոգի

կը գտնէս գքեզ սիրող։ Ո՛վ Աստուած, որչափ հիմա ալ քեզի նուիրուած սրտեր կան՝ որ կամ գքեզ չեն սիրեր, և կամ շատ քիչ կը սիրեն։ Ո՛հ գեղեցիկ բոց սիրոյ, գուն՝ որ մարեցիր Աստուծոյ մը կեանքը խաչին վրայ, հապա, մարէ այն ամէն անկարգ ախորժակները և գէշ յօժարութիւնները որ կը վառին անգադար ու կը բորբոքին. և այնպէս ըրէ որ ապրիմ վառուած այն զոհ սիրոյ Յիսուսիս սիրովը, որ չարչարանքներէն մաշած՝ իմ սիրոյս համար ուզեց լմնցընել իր ամենասուրբ կեանքը՝ անարդ փայտի մը վրայ։ Սիրելիդ իմ Յիսուս, կ'ուզեմ միշտ սիրել գքեզ, և գքեզ միայն, միայն, միայն կ'ուզեմ սիրել։ Աստուած իմ և ամենայն ինչ իմ։

4. « Աչք քո տեսցին զուսուցիչն քո [1] »։ (Ես. Լ. 20.) Աստուած մարգարէին բերնով խոստացաւ մարդկան որ տեսնէ իրեն աչքով իրեն աստուածային վարդապետը։ Յիսուսի բոլոր կեանքը շարունակ օրինակ մ'եղաւ կատարելութեան. բայց ամէն տեղէ աւելի խաչի աթոռոյն վրայ սովրեցուց մեզի իրեն ամենագեղեցիկ առաքինութիւնները։ Ո՛հ, ինչպես լաւ կերպով հոն սովրեցուց մեզի համբերել մանաւանդ հիւանդութեան ժամանակ, երբ ինքն գերագոյն համբերութեամբ այն ամենագառն մահուան ցաւերը կրեց։ Հոն՝ իրեն օրինակաւը սովրեցուց մեզի ծիլ հնազանդութիւն մը աստուածային պատուիրանաց, կատարեալ համակամութիւն մը Աստուծոյ հետ, և ամենէն աւելի ցըցուց թէ ինչպէս պէտք է սիրել Հայրն Ա. Անձնէ-

1 Կամ լսանին։

րի իր մէկ ապաշխարողին գրեց, որ իրեն խաչելութեան պատկերին առջեւ տակ այս խօսքը գրէ. Տէս ինչ ինչու պէտ է մէրիս։

Տէս ինչ ինչու պէտ է մէրիս կարծես թէ նոյն ինքն փրկիչն մեզի ամենուս կ'ըսէ խաչին վրայէն, այն աստեն, երբ մենք որ և է նեղութիւն մը չկրելու համար կը թողունք ու զանց կ'առնունք իրեն ուզածը և երբեմն նաև իրեն ընորհքն ալ, սերն ալ կ'արհամարհենք։ Ինքը զմեզ մինչև իր մահը սիրեց, և խաչէն վար չիջաւ՝ մինչև որ կեանքը լմնցուց մեր սիրոյն համար։ Ո՛հ Յիսուս իմ, գու զիս ինչուան մահդ սիրեցիր, ես ալ մինչև իմ մահս կ'ուզեմ սիրել գքեզ։ Մինչև հիմա շատ անգամ արհամարհեցի ու մատնեցի գքեզ։ Տէր իմ, աւա, հաւնէ ինծմէ վրեժդ, բայց վրէժ մը գթութեան և սիրոյ. տուր ինծի այնպիսի ցաւ մը իմ մեղքերուս վրայ՝ որ լացընէ զիս միշտ և վշտացընէ իմ գքեզ անարգելուս համար։ Կը խոստանամ որ ասկէց ետքը յանձն առնեմ և կրեմ ամէն տեսակ նեղութիւն, քան թէ գքեզ նորէն վշտացընեմ։ Ես գքեզ բարկացընելէն աւելի ինչ մեծ չարիք կրնայ ինծի հանդիպիլ գքեզ՝ որ ես իմ Աստուածս, Փրկիչս, յոյսս, գանձս և իմ ամէն բանս։

5. Յիսուս ըսաւ, թէ « Ես ես յորժամ բարձրացայց յերկրէ, զամենեսեան ձգեցից առ իս ». (Յովհ. ԺԲ. 32.) Կուռնելիոս Ալաբիտէ կը մէկնէ, թէ Յիսուս ի խաչ ելլելով իր չարչարանաց արդեամբքը, իրեն օրինակաւը և սիրոյն սաստկութեամբը՝ ամենուն սերը իրեն պիտի ձգէր։ Ես ով, կ'ըսէ, պիտի չսիրէ զՅիսուս որ

մեր սիրոյն համար կը մեռնի։ Տեսէք, ով փըր-
կեալ Հոգիք, ահա կը ցուցընէ մեզի սուրբ եկե-
ղեցին, տեսէք, ձեր փրկիչը այն խաչին վրայ,
ուր բոլոր իր կերպարանքը սեր կը շնչէ, և կը
հրաւիրէ զինքը սիրելու. գլուխը խոնարհած է,
մեզի խաղաղութեան համբոյր տալու համար.
բազուկները տարածած՝ զմեզ գրկելու համար,
և սիրտը բացած զմեզ սիրելու համար։

Ո՜հ սիրեցեալդ իմ Յիսուս, ինչպէս այս իմ
հոգիս աչքիդ դիմաց կրնար այնպէս սիրելի և-
բևիլ, տեսնելով առաջուընէ այն նախատինք-
ները՝ որ դուն ինծմէ պիտի ընդունէիր։ Դու իմ՝
սէրս քեզի քաշելու համար՝ ուզեցիր տալ ինձի
սիրոյ ամէնէն մեծ նշանները։ Եկէք ուրեմն
դուք խարազանք, փուշ, բևեռք և խաչափայտ,
դուք՝ որ չարչարեցիք իմ տիրոջս սուրբ մարմի-
նը, եկէք խոցեցէք իմ սիրտս ալ։ Ցիշեցուցէք
ինձի՝ որ այն ամէն բարիքը՝ որ ընդունեցայ, և
որ դեռ կը յուսամ ընդունելու՝ բոլորն ալ ի-
րեն սուրբ չարչարանաց արդեամբքն ինձի շնոր-
հուած են։ Ո՜վ վարդապետ սիրոյ, ուրիշները
ձայնով կը սովրեցուներն, իսկ դուն՝ այդ մա-
հուանդ անկողնոյն վրայ տանջուելով կը սովրե-
ցընես. ուրիշները չահու համար, իսկ դուն
պարզ սիրոյ համար. իմ փրկութենէս զատ ա-
մենևին ուրիշ փոխարէն մը չուզելով։ Փրկե ու-
րեմն զիս, ով սէր իմ, և քու այս զիս փրկելդ
ըլլայ՝ տալով ինձի շնորհք՝ միշտ զքեզ սիրելու
և զքեզ գոհ ընելու։ Քու զիս սիրելդ՝ իմ փըր-
կութիւնս է։

6. Յիսուս խաչին վրայ մեռնելու մօտ էր. մարդիկ դեռ չէին դադրեր զինքը չարչարելէն՝

կերպ կերպ նախատինքներով և ծաղրածու-
թեամբ։ Ոմանք կ՝ըսէին. «Զայլը ապրեցոյց,
ապրեցուցած և զանձն՝ եթէ դա է Քրիստոս որ-
դի Աստուծոյ ընտրեալն»։ (Ղկ. ԻԳ. 35.) Ու-
րիշներն կը կանչէին. «Եթէ թագաւոր է Իս-
րայելի՝ իջցէ այժմ ի խաչէդ և հաւատասցուք
դմա»։ (Մ՝տթ. ԻԷ. 42.) Իսկ Յիսուս, երբ այս
ապերախտները զինքը կը նախատէին, ինչ կ՝ը-
նէ խաչին վրայ. արդեօք կ՝աղաչէ՞ զՀայրն Աս-
տուած որ պատժէ զանոնք։ Չէ. այլ մանաւանդ
կը խնդրէ ՅԱստուծոյ՝ որ ներէ անոնց, ըսելով.
«Հայր, թողդոցա՝ զի ոչ գիտեն զինչ գործեն»։
(Ղկ. ԻԳ. 34.) Աւյ՜, կ՝ըսե Ս. Թովմաս, իր
մարդկան վրայ ունեցած անհուն սէրը ցուցը-
նելու համար, խնդրեց ՅԱստուծոյ թողութիւն
նոցին իսկ զինքը խաչ հանողներուն համար,
խնդրեց և ընդունեցաւ. վասն զի անոնցմէ շա-
տերը իրեն մեռնելէն ետքը՝ դղջացին իրենց մե-
ղացը վրայ, թողութիւն գտան և սուրբ եղան։

Ո՜հ սիրելիդ իմ Փրկիչ, ահա ուրդ ընկած,
կը խոստովանիմ որ ես ալ զքեզ հալածողաց
ամէնէն ապերախտներէն մէկն եմ. աղաչէ ու-
րեմն ինձի համար ալ քու աստուածային Հայրդ՝
որպէս զի ինձի ալ թողութիւն տայ։ Երեսաք և
դահիճները զՅիսուս խաչ հանելով չէրան
չէին գիտեր ըրածնին, ինչպէս Յիսուս ալ ըսաւ
առ Հայրն Աստուած. իսկ ես լաւ գիտեմ որ մե-
ղանչելովս կը վշտացընեմ զԱստուածն իմ խա-
չելեալ և իմ սիրոյս համար մեռած. բայց քու
արիւնդ և մահդ նաև ինձի համար ալ ընդուս-
նեցան աստուածային ողորմութիւնը։ Ես չեմ
կրնար տարակուսիլ թէ թողութիւն տրուած

չըլլայ ինձի, երբ կը տեսնեմ քու մեռնիլդ ինձի թողութիւն ընդունելու համար: Ա՜հ քաղցր Փրկիչ իմ, դարէ մէկ մը վրաս այն սիրոյ նայուածքներովդ՝ որով նայեցար ինձի խաչին վրայ՝ հոգիդ աւանդելուդ ժամանակ. նայէ ինձի, և ծաղրութիւն տուր այն ամէն ապերախտութիւններուն՝ որոնցմով քու սէրդ արհամարհելու կը դրդեմ ու կը ցաւիմ, Յիսուս իմ, զքեզ անարգելուս վրայ: կը սիրեմ զքեզ բոլոր սրտովս. և որովհետև զքեզ կը սիրեմ, կը սիրեմ նաև քու ինձի տուած օրինակիդ հետևելով զայն ամէնքն ալ որ զիս նախատած են. և կը փափաքիմ սրտանց անոնց ամէնուն բարիքը, և կը խոստանամ ալ ծառայելու և ազնիւ անոնց՝ որչափ որ ձեռքէս կու գայ. և այս ամէնը՝ միայն քու սիրոյդ համար պիտի ընեմ, Տէր իմ, որ ուզեցիր մեռնիլ ինձի համար՝ որ զքեզ այնչափ անգամ նախատեցի:

7. « Յիշէա զիս », ըսաւ քեզի, ով Յիսուս իմ, բարի աւազակն. և մխիթարուեցաւ լսելով քեզմէ ալ, Թէ « Ամէն ըսեմ ես ձեզ՝ ի դրախտին »: (Ղկ. ԻԳ. 43.) Ես ալ կ'ըսեմ քեզի. Տէր իմ, յիշէ զիս ալ որ այն ոչխարներէն մէկն եմ՝ որոնց համար քու կեանքդ զոհեցիր՝ մխիթարէ զիս խնայելովդ ինձի որ կը ներկա ինձի՝ տալով մէծ ցաւ մը իմ մեղքերուս վրայ: Ո՜վ քահանայապետ մէծ, որ կը զոհես ինքզինքդ՝ քու լոր արարածոց սիրոյն համար. զիս ալ զոհեմ ինձի: Ամօթուընէ սկսեալ ես ալ կը զոհեմ ահա քեզի բոլոր իմ կամքս, զգայարանքներս, զուարճութիւններս ու ամէն փափաքներս: Կը հաւատամ, Յիսուս իմ, որ ինձի համար խաչ չունեցար ու մեռար: Ծփափե, կ'աղաչեմ նահիմ վրաս աստուածային արիւնդ, որ լուայ և մաքրէ զիս իմ մեղքերէս, վասն զի սուրբ սիրով, և բոլոր ինքզինքս քու կամքդ ըրէ: կը սիրեմ զքեզ, ով Յիսուս իմ, և կը փափաքիմ որ ինչպես դու խաչին վրայ մեռար ինձի համար, ես ալ նոյնպէս խաչ տանելով մեռնիմ քեզի համար:

Հայր յաւիտենական, մեզայ քեզի դէմ, բայց ահա Որդիդ միածին այս փայտէս կախուած, կը փոխարինէ քեզի իմ տեղս՝ այս իր աստուածային մարմնոյն ողջակիզմամբը՝ զոր քեզի կը նուիրէ: Կ'ընծայեմ քեզի իրեն արդիւնքը, որ բոլոր իմս են, վասն զի ինձի ինձի տուաւ. և այս աստուածարժէք սիրոյն համար՝ կ'աղաչեմ զիս ալ ողորմած ինձի: Եւ ամէնէն մեծ ողորմութիւնը՝ որ քեզմէ կը պաղատիմ՝ այս ըլլայ, որ պարգեւես ինձի քու շնորհքդ, զոր ես ապերախտս շատ անգամ կամաւորապէս արհամարհեր եմ: կը զղջամ զքեզ նախատելուս համար, և կը սիրեմ զքեզ. այո, կը սիրեմ զքեզ, ով Աստուած իմ, ամենայն ինչ իմ. և քեզի հաճոյ ըլլալու համար, ահա պատրաստ եմ կրելու ամենայն նախատինք, ամէն ցաւ, ամէն թշուառութիւն և ամէն մահ:

ԺԹ.

ՄԵԱԾՈՒԹԻՒՆ

Վերի՛ւթեան խաչին վրայ ըսածը չէ՛ պէտք խոչընդոտ
և հոգին ապականէ՛։

1. Ս. Լաւբենտիոս Յունաստանեան կ՚ըսէ, թէ Յիսուսի մահը՝ քան զամէն մարդկան մահ դառնագոյն և ցաւալի եղաւ. վասն զի մեռաւ Փրկիչն խաչին վրայ առանց միխիթարութեան մը։ Կը նմանուենք ուրիշ վշտակիրներ, կ՚ըսէ հրեշտակային վարդապետը (Ս. Թովմաս), որ դուն պղտոր միխիթարական մտածութեամբ մը քիչ մը կը ամոքին. բայց Յիսուսի ցաւն և տրտմութիւնը՝ կատարեալ ցաւ և կատարեալ տրտմութիւն եղաւ, առանց մէկ պզտիկ միխիթարութեան մ՚ալ։ Ասոր համար Ս. Բեռնարդոս, նկատելով զՅիսուս ի խաչին մեռնելու վրայ կսւ լար ու կ՚ըսէր. « Սիրելիդ իմ Յիսուս, տեսնելով դքեզ այս վիճակին վրայէն կախուած՝ զլմեզդ մինչև ոտքդ ուրիշ բանչեմ գըտնէր՝ բայց ցաւ և տրտմութիւն »։

Ո՛վ փրկիչ իմ ամենաբաղդ, ով մեր հոգւոյ խնդ, ինչո՛ւ ուրնին ուզեցիր ինծանիլ քոլոր քու ամենատրտ արիւնդ։ Ինչո՛ւ ապերախտ

որդան մը համար՝ ինչպէս որ եւ եմ, զոհեցիր աստուածային կեանքդ։ Ո՛վ Յիսուս իմ, երբ պիտի ըլլայ որ այնպէս քեզի հետ սերտ միացնամ՝ որ չկարենամ մէկ մ՚ալ բաժնուիլ քեզմէ և դադրիլ զքեզ սիրելէն։ Ա՛հ Տէր իմ, քանի որ կ՚ապրիմ այս աշխարհիս վրայ, միշտ վտանգի մէջ եմ քու սէրդ թողլու և կորընչցուցնելու բարեկամութիւնդ, ինչպէս որ ըրի առաջ։ Հապա, ամենաբերելի իմ Փրկիչ, եթէ դարձեալ այս մեծ չարեացս պիտի հանդիպիմ՝ այս երկրիս վրայ ապրելովս, կ՚աղաչեմ սուրբ չարչարանացդ համար, թող որ մեռնիմ հիմա՝ որ կը յուսամ ընորհացդ մէջ ըլլալու։ Ես կը սիրեմ զքեզ, և միշտ կ՚ուզեմ սիրել։

2. Կը գանգատի Յիսուս Դատիթ մարգարէին բերնով, թէ խաչին վրայ մեռնելու ժամանակ՝ միխիթարիչ մը կը փնտռէր, բայց չէր գտներ. « Ակն ունէի՝ թէ ո՛րտեղացի ընդ խս, և ոչ ոք էր. և միխիթարիչ ինձ ոք էր. և միխիթարիչ ինձ ոք ոչ գտաւ »։ (Սգմ. ԿԸ-21.) Հրեայք և Հռովմայեցիք՝ ինչուան իրեն մեռնելու ժամանակն ալ՝ կ՚անհնչեն ու կը հայհոյեն զինքը։ Այո՛, սուրբ Աստուածածինը կար խաչին տակը, որ եթէ կարենար՝ քիչ մը կը միխիթարէր զՅիսուս. բայց այն վշտագնեալ և սիրելի մայրը, այն ալ իրեն կրած ցաւովը Յիսուսի վշտացը համար ալ աւելի կը տրտմեցնէր իր որդին՝ զոր այնչափ կը սիրէր։ Ս. Բեռնարդոս կ՚ըսէ, թէ Աստուածածնայ վշտերը ալ աւելի Յիսուսի սիրտը կը խոցեին. այնպէս՝ որ Յիսուս տեսնելով իրեն մայրը այսպէս ցաւերով լեցուն՝ սիրտն աւելի անոր ցաւերուն պատ-

ճառաւը կը խոցուէր՝ քան թէ իրենները-ուն, ինչպէս որ նոյն ինքն օրհնեալ կոյսն յայտնեց այս բանս սրբուհւոյն Պրիճիտայ։ Ուստի կը գոչէ Ս. Բեռնարդոս. « Ո՛վ ազնուագոյնթ Ցի-սուս, դուն արդէն իսկ կը տանջուես մարմնովդ, բայց ես առաւել սրտովդ կը չարչարուիմ՝ ցաւագին մօրդ կարեկցութենէն »։

Հապա օրչափ աւելի մեծ կսկիծ և ցաւ պատճառեց այս երկու սիկմկու սիրով զարնուած և վառուած սրտերուն, այսինքն Յիսուսի և Մարիամու, երբոր հասաւ այն վայրկեանը՝ յորում իր որդին մեռնելէն առաջ պիտի բաժանուէր մօրմէն։ Այդ այն վերջի խօսքն որով բաժնուեցաւ Յիսուս երկրիս վայ սուրբ Աստուածածնէն. « Կին դուռ, ահա որդի քո »։ (Յովհ. ԺԹ. 26.) ցուցընելով զՅովհաննէս՝ զոր իր տեղը անոր որդի կը թողուր։

Ո՛վ Թագուհի ցաւոց, սիրելի որդւոյ մը յիշատակները մեռնելունատեն շատ սիրելի են, և քնաւ չեն եղեր մոր մը մոքէն. յիշէ ուրեմն որ քու միածին որդիդ, որ այնչափ զքեզ սիրեց, Յովհաննէսի անուամբ՝ զիս մեղաւորս քեզի թողուց իբրև որդի։ Այն քու Յիսուսիդ վերայ ունեցած սիրոյդ համար ինձի ալ ողորմէ։ Ես քեզմէ երկպային բարիք չեմ ուզեր. կը տեսնեմ աստուածորդիդ որ ի ցաւօք կը մեռնի խաչին վրայ ինձի համար. կը տեսնեմ զքեզ, իմ անմեղ մայրս, որ դուն կը կրես ինձի համար այդչափ ցաւեր, և կը տեսնեմ որ ես խեղճ մեղապարտս և արժանիս դժոխոց՝ իմ անթիւ մեղացս համար, ամենևին քու սիրոյդ համար նեղութիւն մը չեմ կրած. մեռնելէս առաջ կ'ուզեմ քիչ մը նեղութիւն քաշել քեզի համար։ Այս ընորհքս կը խնդրեմ քեզմէ, և կ'ըսեմ Ս. Բոնաւենտուրայի հետ, որ եթէ վշտացուցի զքեզ, իրաւունք է որ պատժոյ համար ալ չարչարուիմ. և եթէ ծառայեցի քեզի, նոյնպես պէտք է որ չարչարուիմ արդարութիւնը լեցնելու համար։ Տուր սրտիս, մայր իմ Մարիամ, մեծ ջերմեռանդութիւն մը և չարունակ յիշատակ մը քու աստուածորդւոյդ չարչարանացը։ Եւ փոխանակ այն վշտին՝ զոր կրեցիր երբ տեսար իրեն մեռնիլը խաչին վրայ, ընորհէ ինձի բարի մահ մը։ Օգնէ ինձի, Թագուհի իմ, այն յետին վայրկենին մէջ, որպէս զի մեռնիմ ձեր սուրբ սիրոյն մէջ, անդադար կրկնելով ձեր ամենասուրբ անուններըՅիսուս, Մարիամ։

5. Յիսուս տեսնելով որ չկայ մէկը երկրիս վրայ որ զինքը մխիթարէ, աչքերն ու սիրտն առ Հայր վերցուց օգնութիւն խնդրելով. բայց Հայրն յաւիտենական տեսնելով զՈրդին ծածկուած մեղաւորի կերպարանքով, Ձե, որդեակ, ըսաւ, չեմ կրնար զքեզ միխիթարել։ Որովհետև հիմա իմ արդարութեանս դուռ կը փոխարինես մարդկան բոլոր մեղաց համար, կը վայլէ որ ես ալ Թողութիւնդ զքեզ նեղութեանդ մէջ անմխիթար մեռնելու։ Եւ ահա այն ատեն փըրկիչն բարձրաձայն աղաղակելով ըսաւ. « Աստուած իմ, Աստուած իմ, ընդէր թողեր զիս »։ (Մատթ. ԻԷ. 46.) Երանելին Դիոնեսիոս Կարթուսեան աւետարանին այս խօսքը մեկնելու ատեն կը զրուցէ, թէ Յիսուս այս խօսքերս բարձրաձայն աղաղակելով ուզեց իմացընել ամենուն իր մեռնելու ժամանակ կրած մեծ ցաւն

ու տեքստ թիւնը : կը յաւելու Ս . Կիպրիանոս . Մեր սիրելի Փրկիչն ուզեց մեռնիլ զուրկ յա-մենայն միխիթարութենէ , ցուցընելու համար մեզի իր սէրը ու մեր բոլոր սէրը իրեն քաշելու համար :

Ո՛վ սիրելիդ իմ Յիսուս , ի զուր կը դանգա-տիս ըսելով « Աստուած իմ Աստուած իմ ընդէր թողեր զիս » : Ընդէր կ'ըսես . ես ալ քեզի կը հարցընեմ . ինչո՞ւ համար մեր մեղքերը քաւելու պարտքը վը-րադ առիր : Մի՞թէ չէիր գիտեր , որ մենք ար-ժանի էինք թողուելու Աստուծոյ երեսէն մեր մեղացը համար : Ուրեմն իրաւամբ կը թողու որ մեռնիս ցաւոց և դառնութեան ծովու մէջ : Ո՛վ ամենասիրելի Փրկիչ իմ , քու կին այսպէս թողուիլդ զիս կը վշտացընէ և միանգամայն կը վշտանամ՝ տեսնելով մեռնիլդ այդչափ ցաւոց մէջ . կը միխիթարուիմ՝ սիրտ առնելով որ քու արդեամբդ երեսի վրայ չեմ մնար աստուա-ծային ողորմութեան առջև . ինչպէս որ արժա-նի էի այնչափ անգամ զքեզ թողով՝ իմ յա-ժարութեանց եւաւէն երթալուս համար . Հաս-կըցու ընծի՞ որ եթէ քեզի այնչափ ծանր եկաւ քիչ մը ժամանակ զոկուիլն աստուածային յայտ-նի տեսութենէն , քանի՞ դառն պիտի ըլլայ ի-մին պատիժս , եթէ յաւիտեան զոկուած մնա-լու ըլլամ զԱստուած տեսնելէն : Ուրեմն , քու այս ցաւոդդ համար՝ զոր կրեցիր թողուելով՝ ի Հօրէդ , մի՛ թողուր զիս , ով Յիսուս իմ , մաս-նաւորապէս մահուանս ատեն . այն ատեն որ զիս ամենքը պիտի թողուն , փրկիչ , դու զիս մի՛ թողուր : — Ո՛վ Տէր իմ անմխիթար , հասիր ընծի օգնութիւն անմխիթարութեանս ատեն :

Կ'իմանամ՝ որ եթէ առանց միխիթարութիւն մ'ալ զգալու սիրեմ զքեզ , քեզի հաճոյ կ'անց-նի : Բայց դու ալ գիտես իմին տկարութիւնս , օգնէ ընծի քու շնորհքդ , տուր ինձ յարատև-ութիւն , համբերութիւն և համակամութիւն :

Ա . Յիսուս մահուան մտանելով ըսաւ , « Ծարաւի եմ » : Տէր , կ'ըսէ Լևոն Աստիացի , զրուցէ ինչ բանի կը ծարաւիս : Անչափ ցա-ւոդդ վրայ զոր կը կրես ի խաչին , բերանդ չես բանար , ու եղբը միայն ծարաւդդ վրայ կը գանգատիս : Հոգիը , կ'ըսե Յիսուս , իմ ծարաւս ուրիշ բան չէ , բայց եթէ ձեր փրկութեան հա-մար ունեցած մեծ փափագս : Մեր սիրելի Փըր-կիչն խիստ կը փափաքի մեր հոգւոց , անոր հա-մար՝ իր մահուամբն կը ցանկար բոլորովին զին-քը մեզի տալու : Այս էր , կ'ըսե Ս . Լաւրեն-տիոս Յուստինեան , Յիսուսի ծարաւը : Իսկ Ս , Բարսեղ Սելևկիացին յայտնապէս կը զրուցե : Թէ Յիսուս Քրիստոս ծարաւի եմ ըսաւ , մեզի իմացընելու թէ ինքը մեր սիրոյն համար ալ ա-ւելին քաշելու փափաքովը կը մեռնէր :

Ո՛վ Աստուած ամենասիրելի , որովհետև կը սիրես զմեզ , կը փափաքիս որ մենք ալ քեզի փափաքինք . կը ծարաւիս , կ'ըսե Ս . Գրիգոր (Պապ) որպէս զի մենք ալ քեզի ծարաւինք : Ո՛վ Տէր , դու ընծի կը ծարաւիս , որ չընչին որդն եմ , և ես չծարաւիմ քեզի , Աստուածդ իմ ամ-բաւելի : Ուրեմն վասն արդանդ ծարաւդդ զոր կրեցիր ի խաչին , տուր ինձ սաստիկ ծարաւ-մը սիրելու զքեզ , և ամէն բանի մէջ քեզի հա-ճոյ ըլլալու : Դու խոստացար որ լսես մեզի երբ որ զքեզ փնտռենք . « խնդրեցէք և առնու-

ցուք »։ Ա յս մէկ տուրքը միայն քեզմէ կը խնդրեմ, տուրք քու սիրոյդ։ Թէպէտ ես անարժան եմ, սակայն այս ալ վառք պիտի ըլլայ քու արեւանդ, եթէ այն սիրոն՝ որ երբեմն գքեզ շատ արհամարհեց՝ ընես քեզի մեծ սիրող մը, և տղմուտ և լի մեղօք մեղաւորը՝ վառես բոլորովին գԹուխեան կրակովդ։ այլ դու ասկէ աւելին ալ ըրիր, ինծի համար մեռնելով։ Ո՛վ Տէր իմ, անվախճան բարի, կ՛ուզէի սիրել գքեզ, ըստ արժանւոյդ։ Ձքեզ սիրող հոգւոց սիրոյն վայ մտածելով կը զուարճանամ, և աւելի այն սիրոյն վայ՝ որով դու զմեզ կը սիրես, այն սիրոյն հետ կը միացընեմ իմ քչիկ մը սէրս. կը սիրեմ գքեզ Աստուած յաւիտենական, կը սիրեմ գքեզ ով անվախճան սիրելի։ Տուր ինծի որ օր օրուան վայ առաջ երթեմ քու սիրոյդ մէջ միշտ սիրոյ ներգործութիւններ ընելով և ամէն բանի մէջ առանց զանցառութեան քոյ կամքդ ընել ջանալով։ Տուր, Տէր, որ ես թէև խեղճ ու ողորմելի՝ բայց քուկդ ըլլամ։

Ց. Յիսուս մահուան դուռը հասած հոգւավարքի ձայնով մ՚ըսաւ. « Ամէնայն ինչ կատարեալ է »։ Յիսուս այս խօսքս ըսելու առեն, բոլոր կենաց ընթացքը միտքը բերաւ, այն ամէն աշխատութիւնները զոր կրեց, աղքատութիւնը, ցաւերը, անարգանքներն, և նորէն ամէնքն ալ Հօրն յաւիտենականի նուիրեց աշխարհիս փրկութեան համար։ Յետոյ մեզի դառնալով ըսաւ. « Ամէնայն ինչ կատարեալ է ». ինչպէս, թէ զոյգեր. մարդիկ, ամէն բան լմընցած է ամէնայն ինչ կատարուեցաւ, եղաւ ձեր փրկութիւնն, լեցուեցաւ աստուածային արդարու-

թիւնն, բաց է արքայութիւնն. վերջապէս հասած է ժամանակն որ ալ դուք սկսիք սիրել զիս։ Սիրեցէք զիս ուրեմն, սիրեցէք, վասն զի չմնաց ալ ուրիշ բան որ ընեմ ձեզմէ սիրուելու համար։ Նայեցէք ինչքեր չըրի ձեր սէրը շահելու համար. վշտալից կեանք մ՚անցուցի, մահընկէս առաջ չանձն առի թաւիլ արիւնս. Թողուցի որ թքնեն երեսս, մարմինս պատառեն, փշերով պսակեն, և ինչուան հոգւավարքը ալ քաշել ուզեցի այս վայրս վասն, ինչպէս որ կը տեսնէք։ Ա՛ւ ինչ կը մնայ.— Մահ մը. այո, կ՚ուզեմ մեռնիլ։ Եկ ով մահ, հրաման է քեզի, եկ վերջապէս ինծմէ կեանքս, իմին գաղնուկներուս փրկութեան համար։ Եւ դուք գառներս, սիրեցէք զիս, սիրեցէք, վասն զի չմնաց ալ բան մը որ ընեմ ձեզմէ սիրուելու համար։ « Կատարուեցաւ, կ՚ըսէ երանելին Դաւիթ, արդարութեան պահանջածը՝ գիմոյ խնդրածը, և այլ ամէն բան՝ որով կրնար յայտնուիլ աստուածային սէրը մեր վրայ »։

Սիրելի Յիսուս, մեր էր թէ ես ալ կարենայի զքեզ մահուանս առեն, Տէր, ամէնայն ինչ կատարեալ է. ձեռքես եկածն ըրի, համբերութեամբ տարի իմ խաչս, յամենայնի քու կամքդ կատարեցի։ Ահ Աստուած իմ, եթէ հիմա մեռնելու ըլլայի, շատ ուժգոհ պիտի մեռնէի, վասն զի այս ըսածներէս ե ոչ մէկն պիտի կրնայի ըսել ճշմարտապէս։ Այլ մինչև երբ այսպէս ապերախտ պիտի ապրիմ ես քու սիրոյդ դէմ։ Տուր ինծի շնորհք որպէս զի մնացեալ կենացս մէջ գոհ ընեմ գքեզ, ու՚ի ժամ մահուս կարենամ զքեզ, թէ գոնե այս առե-

Նէս սկսեալ կատարեր Իմ քու սուրբ կամքդ։ Անցեալ կենացս մէջ զքեզ վշտացնելուս համար՝ քու մահուանդ կ'ապաւինիմ. ասկէ վերջը ալ չեմ ուզեր մատնել զքեզ. քեզմէ կը յուսամ իմ յարատեւութիւնս, քու արդեանցդ համար, ով Յիսուս իմ, կը խնդրեմ քեզմէ զայն և կը յուսամ որ ընդունիմ։

6. Վերջապէս կը մեռնի Յիսուս։ Մէկ մ'իրեն նայէ, ով անձն իմ, ինչպէս հոգեվարքը է, ու կենաց վերջին շունչը կու տայ։ Նայէ մարմնը բան աչքերուն և դեղձած երեսին վրայ. սիրտը թունդ թունդ կը զարնէ, մարմինը մահուան ուժին տակ կ'ընկճայ, ու գեղեցիկ հոգին սըրբազան մարմինը թողլու վրայ է։ Երկինք կը դողայ, գերեզմանք կը բացուին, ո՜հ, ինչ աՀաւոր նշաններ են սոսկք, — նշաններ՝ որ կ'իմացընեն թէ աշխարհիս ստեղծողն մեռնելու վրայ է։

Այսպէս ահա մեր Փրկիչն յանձնելով իր օրհնեալ հոգին յաջախնական հօրը ձեռքը՝ ցաւած սրտով վերջին անգամ՝ մեծ շնորհ մը կը հառաչէ. և երբը խոնարհեցնելով գլուխը, ի նշան հնազանդութեան, կը նուիրէ իր մահը մարդկան փրկութեան համար։ Վերջապէս ցաւին սաստկութենէն կու տայ երեք շունչն ալ, և կ'աւանդէ հոգին՝ սիրեցեալ Հօրը ձեռք, ըսելով բարձրաձայն. « Հայր՝ ի ձեռս քո յանձն առնեմ զոգի իմ »։ Այս ըսելով կը մեռնի։

Մտածեցիր, ով անձն իմ, այն սուրբ սեղանին՝ ուր մեռաւ գառնն Աստուծոյ պատարագեալ քու փրկութեանդ համար, մտա՛ցիր ու մտածէ որ քու վրադ ունեցած սիրոյն համար

մեռաւ նա։ Խնդրէ ինչ որ կ'ուզես մեռեալ սիրոյմէդ, և ամէն բանի յուսա։ Ո՜վ Փրկիչ իմ, ով Յիսուս իմ, ինչուան ո՛ր տարաբաղդ մարդկան վրայ ունեցած սէրդ։ Շնորհակալ եմ քեզմէ, որ յանձն առիր կեանքդ կորնցընել, որպէս զի մեր հոգիները չկորսուին. ընդհակառակ կ'ըլլամ ամէնուն համար. բայց մանաւորապէս ինծի համար. և ով ինծմէ աւելի վայելեր է մահուանդ պտուղը։ Ես քու անգին արդեամբդ, առանց անգամ իմ գիանալուս, եկեղեցւոյ որդի եղայ միրտութեամբ. քու սիրոյդ պատճառաւ՝ չատ անգամ թողութիւն գտայ, և այնչափ մանաւոր ընծորհքներ ընդունեցայ. քեզմով կը յուսամ ալ որ Աստուծոյ ընծորհագ մէջ մեռնիմ, ու գամ սիրելու զքեզ աբքայութեան մէջ։

Սիրեցեալ Փրկիչ, որչափ պարտական եմ ես քեզի. վերաբերեալ ձեռքերուդ կը յանձնեմ իմ խեղճ հոգիս՝ Հակառակ ինծի լաւ մը՝ թէ ինչ սէր էր այն, որ ինչուան Աստուած մը յանձն առաւ մեռնիլ ինծի համար։ Կ'ուզեի, Տէր, մեռնիլ քեզի համար. բայց ինչ փոխարէն կրնայ ընել անարդար գերեզ մը մահն՝ իր տիրոջին և Աստուծոյ մահուան։ Կ'ուզեմ գոնէ կրցածիս չափ սիրել զքեզ, բայց առանց քու օգնութեանդ, Յիսուս, բան մը չեմ կրնար ընել։ Օգնէ ինծի, և քու սուրբ սիրոյդ արդեանցն համար մեռցուր իմ սրտիս մէջ ամէն աշխարհական սէր, որպէս զի միայն զքեզ սիրեմ՝ որ արժանի ես իմ բովանդակ սիրոյս։ Կը սիրեմ զքեզ քեզ անբաւ բարութիւն. կը սիրեմ զքեզ իմ գերագոյն բարիս ու կ'աղօթեմ Ս. Ֆրանչիս-

կոսի հետ. « Մեռնիմ ամէն բանի, գոնէ վասն երախտագիտութեան քու մեծ սիրոյդ, որով արժանի սեպեցիր մեռնիլ իմ սիրոյս համար. ու ինծմէ սիրուելու համար »:

Մարիամ, մայր իմ, միշնորդ եղիր ինծի համար. Ամէն:

Ժ.Դ

ՄՏՍ.ԾՈՒԹԻՒՆ

Ցիսուսի Քրիստոսի Մահուան վրայ ուսենալու յորդորներ:

1. Յիսուս է մեր փրկութեան մի միայն յոյսն. « Եւ չէք այլով իւիք փրկութիւն »: Գործք. Դ. 11.) Յիսուս կ'ըսէ Թէ « Ես եմ)դուռն, ընդ իս եթէ ոք մտանիցէ, կեցցէ »: (Յոհ. ժ. 2.) Եւ որ մեղաւոր կրնար արդեօք իւրեն մեղայ Թողութեան յոյս ունենալ՝ եթէ չլեցնէր Յիսուս մեր տեղ Աստուծոյ արդարութիւնը իր արեամբ ու մահուամբը: Անոր համար կը քաջալերէ զմեզ Առաքեալն ըսելով. « Զի եթէ արիւն ցլուցն և նոխազաց, և մոխիր երինջոյն ցանեալ՝ զպղծեալսն սրբէր առ ի մարմնոյ սրբութենէն, որչափ և առաւել արիւնն Քրիստոսի, որ ի ձեռն Հոգւոյն յաւիտենական՝ նի մատոյց զանձն անարատ պատարագ Աստուծոյ, սրբեսցէ զխիղճ մտաց ձերոց ի մեռելոտի գործոց անտի՝ պաշտել զԱստուած կենդանի »: (Եբր. թ. 13.) Նոյն Առաքեալն ուրիշ տեղ մ'ալ կը գրուցէ. « Մեր սիրելի Փրկիչն աշխարհք գալով զմեղաւորները փրկելու դիտ-

մամբ, ու տեսանելով որ արդէն իսկ կատարած է մեր մեղաւորացս վրայ մահուան վճիռն, իր մահուամբ մեր պարտքը վճարեց, իր արեամբը ազատելով մեր դատապարտութեան գրուածքը. և որպէս զի առաւելագոյնն արդարութիւնն ալ մեզմէ հատուցումն չպահանջէ գամեց զայն խաչին վրայ ուր ինքը մեռաւ »: (կող. Բ.) Ո՛վ Յիսուս եթէ դու չգտնայիր այս կերպը մեզի թողութիւն ձեռնտու համար, ուրիշ մի պիտի կարենար գտնել. ուրնմէն իրաւունք ուներ Դատաւորի դատելու. « Ո՛վ երանելեալք, հրաժարակեցէք Աստուծոյ մեր փրկութեան համար բանեցուցած սիրոյ հնարքներէը »: Եւ որովհետև քաղցր Փրկիչ իմ, դու այնչափ սէր ցուցիր իմ վրաս, մի թողուր որ ես ալ քեզի դանուիմ իմ անձիս վրայ: Դու մահուամբ ազատեցիր զիս աստուածային ձեռքէն, ես ալ քու ձեռքդ կը յանձնեմ իմ հոգիս. դու զիս պիտի փրկես:

2. « Որդեակք իմ, կ'ըսէ Ս. Յովհաննէս, զայս գրեմ ձեզ՝ զի մի մեղիցէք, և եթէ մեղիցէ ոք, ունիմք բարեխօս առ Աստուած զՅիսուս Քրիստոս՝ զարդարն և զանարատ. և նա է քաւութիւն մեղաց մերոց »: (Ա. Յովհ. Ա. 1.) Յիսուս՝ մահուընէն վերջն ալ և մինչև ցայժմ անդադար միջնորդութիւն կ'ընէ և կը բարեխօսէ մեզի համար՝ յաւիտենական Հօրն առջև. և ինչպես կը գրէ առաքեալն Պօղոս, այնպես կ'երևի՝ որ յերկինս ալ գյաւիտենական հայրը մեր վրայ գութ չարժէնէն զատ ուրիշ բան չընէր. « Զանգի միշտ կենդանի է լինել բարեխօս »: (Եբր. է. 25) կամ թէ նոյն վախճանաւ վերացած ըլլայ յերկինս, « յանդիման լինել երևասցի Աստուծոյ վասն մեր »: (Նոյն թ. 24.)

Ինչպես որ ապաստանէ մարդիկ կը մերժուին Թագաւորին առջևէն, այնպես ալ մենք մեզաւորքս չենինք արժանի երևելու Աստուծոյ առջև, և ոչ թողութիւն անդամ խնդրելու. բայց Յիսուս մեր փրկիչն երևա մեր տեղ Աստուծոյ առջև, ու մեր կորսընցուցած շնորհքն իր արդեամբը նորէն ստացաւ մեզի համար: Ո՜հ, քանի՛ աւելի ուժով փրկչին արիւնն՝ Աստուծոյ ողորմութիւնը կը կանչէ մեր վրայ, քան թէ Աբէլինը որ վրէժ կը կանչէր կայենի դէմ. « Իմ արդարութիւնս, ըսաւ Աստուած, Ս. Մագդաղինէի բացատրեն, ի գիտութիւն փոխուեցաւ, Յիսուսի Բրիստոսի անմեղ մարմնոյն վրայէն վրէժ առնելով: Որդւոյս արիւնն վրէժ չպահանջեր, ինչպես Աբէլինը, այլ ողորմութիւն և գիտութիւն. և այս ձայնին չկրնար իմ արդարութիւնս չհնազանդիլ. այս արիւնս այնպէս կը կապէ արդարութեան ձեռքերը՝ որ չեն կրնար չարժիլ մեղաց դէմ վրէժ խնդրելու համար:

Ո՜վ իմ Յիսուս, մեղանչելէս ետեւ ես չեմ կրնար յաջողցնել աստուածային արդարութիւնդ, այլ դու քու մահուամբդ ուզեցիր ընել իմ պակասութիւնս: Չիմա եթէ մոռնալու բլլամ քու այս մեծ ողորմութիւնդ, ինչ աստուածնի պիտի ըլլայ իմ ապերախտութիւնս: Չէ, փրկիչ իմ, չէ, չեմ ուզեր մոռնալ բնաւ. կ'ուզեմ միշտ շնորհակալ ըլլալ, ու գքեզ սիրելով հաճոյ ըլլալ քեզի, ու ձեռքես նկածն ընդ. ընդքեզ հաճելցնելու համար: Օգնէ ինծի այն շնորհքով զոր առիր ինծի համար այնչափ չարչարանքդ: Կը սիրեմ գքեզ, Յիսուս իմ, սէր իմ, յոյս իմ։

3. Ո՛հ, ինչ ապահով ապաստանարան մը պատրաստ է միշտ մեզի՝ ի վերս Յիսուսի, կ'ըսէ Ս. Պետրոս Դամիանոս։ Հոն առաջ գործած մեղքերնուս վրայ նայելով չենք յուսահատիր. հոն կը գտնենք զենք զմեզ պաշտպանելու՝ երբ նորէն մեղանչելու փորձութեան մէջ ընկնինք։ Որդեակը, վատած եղիք, կ'ըսէ Փրկիչը մեր Ս. Յովհաննու լեռնով. եթէ դուք չունիք բաւական ոյժ աշխարհիս յարձակմանց դէմ դնելու՝ որ ձեզի դէմ կը գինի իր հաճոյքներովն, իմ վրաս վատած եղիք, վասն զի ես յաղթեցի անոր, ու այսպէսով դուք ալ կը յաղթէք։ Աղաչեցէք զՀայրն յաւիտենական՝ որ իմ արժանաւորութեանցս համար ձեզի կարողութիւն տայ. և ես կը խոստանամ որ ինչ ալ խնդրէք իմ անուամբս՝ ամէնն ալ տրուի ձեզի։ (Յոհ. ԺԶ.) Ուրիշ տեղ մ՛ալ կը հաստատէ իր խոստումնէն, ըսելով. Թէ ինչ ընորհք որ խնդրենք յԱստուծոյ՝ իր սիրոյն համար, ինքն որ մեզ ընդ Հօր, մեզի կու տայ։ (Յոհ. ԺԴ.)

Ո՛վ Հայր յաւիտենական, Յիսուսի Քրիստոսի արդեանց և խոստմանցը վրայ վստահանալով, ես երկրաւոր բարիք չեմ խնդրեր քեզմէ, այլ միայն քու ընորհքդ։ Յիրաւի՝ ես քեզի դէմ ըրած նախատանացս համար՝ չեմ արժանի ոչ թողութեան և ոչ ընծորհաց, բայց քու Որդիդ՝ արիւնը և կեանքն տալով ինծի համար, արժանի եղայ. ուրմէն աստուածորդւոյդ սիրոյն համար՝ թող ինծի։ Տուր ինծի մեծ ցաւ իմ մեղքերուս վրայ. և մեծ սէր՝ քու վրադ։ Լուսաւորէ զիս որ ճանչնամ քու բարութիւնդ, ոչնչութիւն ըլլալը, և սիրոյդ մեծութիւնը՝

որով՝ ի յաւիտենից սիրեցիր զիս։ Տուր ինծի ճանչնալ կամքդ, և պէտք եղածին պէս կատարել։ Կը սիրեմ զքեզ, Տէր, և կ'ուզեմ ընել ինչ որ դուն կ'ուզես։

4. Ո՛վ ինչ մեծ յոյս փրկութեան կու տայ մեզի Յիսուսի Քրիստոսի մահն։ «Ո՛վ կրնայ զիս դատապարտել», կը հարցընէ Աւաքեալը։ «Նոյն Փրկիչն է՝ որ զմեզ չդատապարտելու համար ինքզինքը դառն մահուան դատապարտեց խաչին վրայ»։ Ա՛նոր համար մեզի սիրտ կու տայ Ս. Թովմաս Վիլլանովացին, ըսելով. Ա՛ն ինչ բանէ կը վախես, ով մեղաւոր, թէ կ'ուզես մեղքէ ետ կենալ։ Մխիթ կը դատապարտէ զքեզ այն Տէրն՝ որ զքեզ չդատապարտելու համար մեռաւ. Մխիթ կը մերժէ երբ իրեն ուղերուն դիմես, նա՝ որ զքեզ փնտռելու համար՝ յերկնից եկաւ, մինչ դուն իրմէ կը փախչիր։ Բայց աւելի սիրտ կու տայ մեզի Փրկիչն մեր ըսելով նայեցէք լեռնով. «Ա՛հաւասիկ ի վերայ ձեռաց իմոց նկարեցի զպարիսպս քո». կ'ուզէ ըսել. Մի՛ վհատիր գառնուկս, տես թէ ինչ կ'արժես իմ առջեւս. ես զքեզ իմ ձեռացս մէջ գրուած կը պահեմ. այս վէրքերուս մէջ զորոնք քու սիրոյդ համար առի. ատոնք միշտ միտքս կը ձգեն որ ոչնեմ զքեզ և պաշտպանեմ զքեզ թշնամիներէդ. սիրէ զիս և վստահ եղիր։ Ա՜յ, Յիսուս, կը սիրեմ զքեզ և վստահ եմ քու վրադ։ Ձիս սատանային գերութենէն ազատելդ՝ քեզի շատ ծանր նստաւ, բայց հիմա զիս փրկելը քեզի բան մ՛ըսել չէ. դուն կ'ուզես որ ամէնքն ալ փրկուին և ոչ օր կորսուի։ Եթէ իմ մեղքերս զիս վախցընեն՝ քու բարութիւնդ

զիս կը քաջալերէ, որ աւելի կը փափագի ինձի բարիք ընելու քան ես զայն ընդունելու: Ա՛հ սիրելի Փրկիչ, կը զուսցեմ Ս. Յոբայ հետ. « Սէր իմ, եթէ զիս մերժելու ալ ըլլաս, ես պիտի չյուսահատիմ քեզմէ որ Փրկիչս ես »: Այդ քու վէրքերդ ու արիւնդ՝ ինձի սիրտ կու տան; յուսալու քու գթութենէդ ամէն բարիք. կը սիրեմ զքեզ սիրելիդ իմ Յիսուս, և ամէն բան կը յուսամ քեզմէ:

5. Ս. Բեռնարդոս հեղ մը հիւանդանալով, ինքզինքը Աստուծոյ առնէին առջև տեսաւ, ուր սատանան մեղքերը յիշեցնելով կ'ամբաստաներ ու կ'ըսէր, թէ արքայութեան արժանի չէ: Սուրբը պատասխանեց. Ցիրաւի՝ ես արժանի չեմ, բայց Յիսուս երկու արժանաւորութիւն ունի արքայութիւնը ժառանգելու. մէկ մը որ բուն որդի է Աստուծոյ. մէկ մ'ալ որ իր մահուամբը զայն վաստկեցաւ. առջինը իրեն պահելով, երկրորդը ինձի կը շնորհէ, որով ես կը յոյսամ որ ձեռք բերեմ: Նոյն բանը կրնանք մենք ալ զուսցնել Պօղոս առաքեալին հետ, թէ Յիսուս Փրիստոս ապաշնորհ և ուղղութիւն սիրող մեղաւորները արքայութեան արժանաւորելու համար՝ հաւատ մաշած ցաւերու տակ մեռաւ: Ուստի դարձեալ կը յաւելու նոյն առաքեալն. « Երթանք պատեհապէս արիութեամբ մեր թշնամեաց դէմ. Յիսուսի Փրիստոսի վրայ նայինք, որ իր չարչարանացն արդեամբը կու տայ մեզի յաղթութիւն և պակ »: (Եբր. ԺԲ.)

Ինքն Յիսուս որ ըսաւ՝ թէ կ'երթամ և ձեզի տեղ կը պատրաստեմ, զուսցնց և կը զուսցնէ ալ Հօր, թէ որովհետև Հայր իրեն յանձներ է զմեզ ինքն ալ կ'ուզէ որ իրեն հետ մէկ տեղ ըլլանք արքայութեան մէջ. « Մի խռովեսցին սիրտք ձեր: . . երթամ և պատրաստեմ ձեզ տեղի »: (Յովհ. ԺԴ. 15.) Ս. Անաստասիոս կ'ըսէ, թէ ասկէ աւելի ինչ մեծ գթութիւն կրնայինք յուսալ Աստուծոյ: Արդէն գժողքի դատապարտուած մեղաւորի մը ըրած անօրէնութեանց համար՝ որ չէր ալ գիտեր թէ ինչ կերպով արդեօք կրնար ազատիլ՝ պատժոց, կ'ըսէ Հայրն յաւիտենական. Ա՛ռ իմ որդիս, ու քու մեղացդ համար նորէն ինձի նուիրէ. և որդին ալ կը զուսցե. Ա՛ռ զիս և ազատ զքեզ՝ի գժոխոց:

Ո՛վ Հայր սիրելի, շնորհակալեմ քեզմէ՝ որդիդ ինձի փրկիչ տալուդ համար. կը նուիրեմ քեզի իր մահը՝ ու անոր արդեանցը համար գըթութիւնդ կը խնդրեմ: Միշտ շնորհակալ կ'ըլլամ քեզմէ ալ Փրկիչ իմ, որ զիս յաւիտենական մահէ ըրիւ ազատելու համար կեանքդ ու արիւնդ տուիր:

Օգնութիւն հասիր մեզի՝ ապստամբ ծառանեբուդ՝ զոր այնչափ ծանր գնով գնեցիր: Ո՛վ Յիսուս, դու կը սիրես զիս, ամենակարող ես դու. սուրբ ըրէ զիս: Եթէ տկար եմ զօրութիւն տուր. եթէ հիւանդոտ՝ մեղքերովս, կաթեցուր քու կին թանկագին արեանդ մէկ կաթիլը հոգւոյս վրայ և առողջացու զիս: Տուր ինձի սէրդ և անդադար յարատեւութիւն, որ շնորհացդ մէջ եղած տեսն մեռնիմ: Տուր ինձի արքայութիւն. քու արդեանդդ համար կը խընդրեմ և կը յուսամ որ կու տաս: Կը սիրեմ զը-

քեզ, ով Աստուած իմ ամենասիրելի, բոլորով սրտիւ, և կը յուսամ որ միշտ սիրեմ զքեզ: Օգնէ ողորմելի մեզաւորիս՝ որ կ'ուզէ սիրել զքեզ:

6. Որովհետև ունինք, կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ, այս փրկիչս, որ մեղքը գոցուած արքայութեան դուռը բացաւ մեզի, վստահ ըլլանք իրեն արդեանց վրայ. վասն զի ուզելով իր բարեմեծութեան ինքնին կրել մեր թշուառութիւնները, լաւ գիտէ կարեկիցիլ մեզի: (Եբր. Դ.) Աստուածային ուրիշ վստահութեամբ աստուածային ողորմութեանց աթոռին, որպ համարձակեցուց զմեզ Յիսուս Քրիստոս. վասն զի հոն կը գանենք ամէն պէտք եղած շնորհքները: » Եթէ Աստուած ի մեր կողմն է, ով իցէ մեր հակառակ. որ յիւր Որդին ոչ խնայեաց, այլ վասն մեր ամենեցուն մատնեաց զնա, զի՞րդ ոչ նոյնպէս հանդերձ զամենայն շնորհիցէ մեզ»: (Հռոմ. Ը. 32.) Այսպէս կը մեկնէ կարդինալն Հուգոն այս խօսքը. « Մի թէ պիտի չտայ քէյը՝ որ է յաւիտենական փառքն, այն աեղը՝ որ յանձն առաւ աւելի մեծը տալ, այսինքն է իր Որդին »:

Ով իմ կատարեալ բարիս, ինչ պիտի կարենամ ընել փոխան քու այս մեծ պարգեւիդ, որ ըրիր ինձի աստուածօրդիդ տալով: կը զղջամ՝ վասնի հետ. Չեմ պիտեր ինչ փոխարէն տամ քեզի. միայն քու Որդիդ կրնայ արժանապէս շնորհակալ ըլլալ քեզմէ. ինքը շնորհակալ ըլլայ ինձի համար. Չայր ամենագութ, Յիսուսի վերայ կ'աղաչեմ զքեզ՝ փրկէ զիս: Կը սիրեմ զքեզ, բարեթիւն անվախճան. և ո-

րովհետև կը սիրեմ զքեզ՝ կը ցաւիմ ալ զքեզ վշտացընելուս վերայ: Աստուած իմ, Աստուած իմ, ասկէ վերջը կ'ուզեմ բոլորովին քեզի ըլլալ ընդունէ զիս Յիսուսի Քրիստոսի սիրոյն համար: Ով քաղցր արարիչ, կարելի բան է որ Որդիդ ինձի տալէդ վերջը՝ չտաս քու բարիքդ ալ, քու շնորհքդ, քու սէրդ և քու արքայութիւնդ:

7. Ս. Լևոն կը հաստատե՝ թէ Յիսուս իր մահուամբ՝ մեզի աւելի բարիք ըրած է, քան թէ աստանան չարիք՝ Ադամայ մեղքը: Այս բանս Առաքեալն ալ յայտնի կը զրուցե. « Ոչ որպէս յանցանքն՝ նոյնպէս և շնորհքն... զի որ առաւել եղեւն մեզքն, առաւել ևս յաւելան շնորհքն »: (Հռոմ. Ե. 15.) Համեմատութիւն չկայ, կ'ըսէ նոյն Առաքեալն, մարդուս գործած մեղայ և Աստուծոյ պարգեւաց մէջը՝ որ է տալն Յիսուս Քրիստոս. Ես էր Ադամայ յանցանքն, բայց շատ աւելի գերազանց եղաւ շնորհքն՝ որուամ արժանաւորեցաւ Յիսուս չարչարանքովը: « Եւ եկայ աչխարհք, կը զրուցե յայտնապէս Քրիստոս, որպէս զի մեզք մեռանայ մարդիկ՝ ոչ միայն շնորհաց կեանք մ'ընդունին, այլ մանաւանդ կորսուածներն ալ աւելի գերազանց կեանք մը »: (Յովհ. ժ. 10.) Եկեղեցին ալ ահա այս պատճառաւ երանելի կը կոչէ զանգն՝ որ մեզի այսպիսի փրկիչ մ'ունենալու պատճառ եղաւ. « Ով երանելի յանցանք՝ որ արժանաւորեցաւ այնպիսւոյ և այնքան փրկչի»: Ըսենք ուրեմն Ս. Բռնաւենտուրայի հետ. Երբ դու ամենակարող ըլլալով եղար իմ Փրկիչս, ես ինչո՞ վախեմ դատապարտուելէն:

Անցեալ կենացս մէջ զբեզ վշտացընելուս վըայ բոլոր սրտովս կը ցաւիմ. ասկէ վերջը կ'ուզեմ քեզի ծառայել, հնազանդիլ ու սիրել. և կը հաւատամ հաստատապէս, թէ դու Փրկիչ իմ, որ այնչափ բան ըրիր ու քաշեցիր ինձի համար, չես զլանար այն ընծրհքներն որ իմ փրկութեանս հարկաւոր են:

8. « Արէք ջուր ուրախութեան յաղերացն փրկութեան . . . օրհնեցէք զՏէր, հնչեցէք զանուն նորա »: (Եսայի. ԺԲ. 3.) Բրիստոսի վերքերն են այն օրհնեալ աղբիւրներն, ուսկից կրնանք հանել ամեն ընծրհք երբ հաւատով դիմենք իրեն. « Աղբիւր ի տանէ Տեառն ելցէ, և արբուեցէ զձորն վիճակաց »: (Յովէլ. Գ. 19.) Բրիստոսի մահն՝ ճիշտ այն խոստացեալ աղբիւրն է, կ'ըսէ Եսայի, որ առաքինութեան ջրովը ջրեց մեր հոգիները, և անոնց մեզաց փուշերը փոխեց ի ծաղիկ և ի պտուղ յաւիտենական կենաց: Պօղոս առաքեալ կը զրուցե, թէ մեր սիրելի Փրկիչն աղքատ եղաւ աշխարհիս վըայ, որպէս զի մենք իրեն աղքատութեան արժանաւորութեամբն հարստանանք: (Բ. Կոր. Ը. 9.) Մենք մեզքերնուս պատճառաւ եղեր էինք տգէտ, անխրատ և գերի գժոխոց. բայց նոյն առաքեալն կ'ըսէ. Յիսուս Բրիստոս մեռնելով և հաւտցեցնելով մեր պարտքը՝ « եղև մեզ իմաստութիւն յԱստուծոյ, արդարութիւն և սրբութիւն և փրկութիւն ». (Ա. Կոր. Ա. 30.) զոր այսպէս կը մեկնէ Ս. Բեռնարդոս. Բրիստոս ուսուցանելով զմեզ՝ եղաւ մեր իմաստութիւնը, Թողլով մեր մեզքերը՝ եղաւ մեր արդարութիւնը, իրեն օրինակովը եղաւ

մեր սրբութիւնը, ու իր չարչարանքովն ալ տանելով զմեզ սատանայի ձեռքէն՝ եղաւ մեր փրկանքը: Միով բանիւ կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ՝ Բրիստոսի արժանաւորութիւնն ամեն բարեօք այնպես ճոխացուցին զմեզ որ մեզի բան չզակսեր, և ինչ ընծրհք որ ուզենք՝ կրնանք ընդունիլ:

Ով Յիսուս իմ, Յիսուս իմ, ինչ զեղեցիկ յոյսեր չեն տար ինձի քու չարչարանքներդ Սիրելի Տէր իմ, շատ պարտական եմ ես քեզի; Երանի թէ զբեզ վշտացուցած չըլլայի. Թող իմ անօրէնութիւններս որովը անիրաւեր եմ քեզի դէմ. վառէ զիս քու սիրովդ, և փրկէ զիս յաւիտեան: Ես ինչպէս կրնամ ես վախնալ որ չընդունիմ մեղաց թողութիւն, փրկութիւն և ընծրհք աւետկարող տիրոջմէ մը, որ տուաւ ինձի բոլոր իր արիւնը:

Ով Յիսուս իմ, յոյս իմ, դու զիս չկորսնցընելու համար՝ ուզեցիր կանգդ կորսնցընել. չեմ ուզեր կորսնցընել ես ալ զբեզ, անբաւ բարութիւն. այլ և անցած կենացս մէջ զբեզ կորսնցընելուս վըայ կը զղջամ. ալ ասկէ վերջը չեմ ուզեր մէկ մ'ալ կորսնցընել: Դու զօրացուր զիս այս առաջադրութեանս մէջ: կը սիրեմ զբեզ, Տէր, և կ'ուզեմ միշտ սիրել: Մաբրիամ՝ որ յետ Յիսուսի իմ միակ յոյսս ես, ըսէ Որդւոդ որ դու կը պաշտպանես զիս, և այսպիսով ես կը փրկուիմ. Ամէն:

ԺԸ

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Յաւիտենական Հօր սէրը իր ապաւածդրէն Քրիստոսի մէջ։

1. « Ա՛յնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, կ՚ըսէ Քրիստոս, մինչեւ զորդին իւր միածին եւս »։ (Յովհ. Գ. 16.) Երբէք բան պէտք է մըտածենք այս պարգեւիս մէջ. ով է պարգեւողը, ինչ կը պարգեւէ, և ինչ սիրով։ Արդէն գիտենք թէ պարգեւողը որչափ որ ազնուական ըլլայ, այնչափ աւելի պարգեւը յարգ կ՚ունենայ. եթէ մէկը թագաւորէ մը ծանօթ մ՚ընդունի, գանձէն աւելի կը յարգէ զայն. ուրեմն սրչափ պարտականենք յարգել այս պարգեւը՝ որ Աստուծոյ մը ձեռքէն մեզի կը ընծրհուի։ Եւ ինչ է մեզի տուածը. իր հարազատ որդին։ Այս Աստուծոյ սէրը բաւական չեսպեց մեզի այնչափ պարգեւներ տալը այս երկրիս վրայ, ինչուան որ տուաւ մեզի բոլոր ինքզինքը՝ յանձն մատնեացնել Բանին։ Չէ թէ մէկ գերի կամ հրեշտակ մը, հապա իր իսկական որդին տուաւ մեզի, կ՚ըսէ տալրն Պօղոսեան։ Անոր համար Եկեղեցին ցնծալից կ՚աղաղակէ. « Ո՛վ հրաշալի մատնաւորութիւն. ով անճառելի բարեգթութիւն. եւսւր զորդիդ քո՝ ի փրկութիւն ծառայից »։

Ո՛վ անսահման Աստուած, ինչպէս արժանի համարեցար մեր վրայ այսպիսի ներահրաշ գթութիւն մը ցուցընել. ով երբէք պիտի կարենայ հասկընալ սաստիկ մեծ սիրոյ անչափութիւն մը, որ գերիները փրկանաւորելու համար ուզած ըլլաս մեզի տալ քուկին միածին որդիդ։ Ո՛հ, ամենաբարի տէր իմ, որովհետև ունեցած բաներուդ լաւագոյնը ինծի տուիր, արժան է որ ես ալ տամ քեզի ձեռքէս ամէն եկածը։ Դուռ իմ սէրս կ՚ուզես, ես ալ քեզմէ ուրիշ բան չեմ ուզեր բայց եթէ քու սէրդ։ Ահաւասիկ իմ աղքատ սիրտս, բոլորովին կը նուիրեմ զայն ի սիրել գալով։ Ելէք իմ սրտէս ամէն արարածներ, տեղի տուէք Աստուծոյս որ արժանի է և կ՚ուզէ տասնապատիկ զայն բոլանդակ և առանց մասնակիցներու։ Կը սիրեմ զքեզ, ով Աստուած սիրոյ, կը սիրեմ զքեզ ամէն բանէ վեր. և զքեզ միայն կ՚ուզեմ սիրել, արարիչ իմ, գանձն իմ, ամենայն ինչ իմ։

2. Աստուած մեզի պարգեւեց իր որդին, և ինչու. միայն իր սէրը ցուցընելու համար։ Պիտուտոս մարգկային վախով զՅիսուս Ձերբեց մատնեց. բայց Հայրն յաւիտենական տուաւ մեզի իր Որդին մեր վրայ ունեցած սիրոյն համար։ Երբ որ մեզի պարգեւ մը կ՚ըլլայ, կ՚ըսէ Ս. Թովմաս, առաջին ընդունած պարգեւներս այն սէրն է զոր պարգեւատուն մեզի կ՚ընծայէ իրեն արժոյը մէջ. ամենայն ձրի պարգեւի միակ պատճառը սէրն է. ապա թէ ոչ՝ երբոր պարգեւ մը

վախճանը սերը չըլլայ, պարգևը կը կորնչըցնէ Ճշմարիտ պարգևի պատճառը: Յաւիտենական Հօր իր Որդին մեզի պարգևելն եղաւ Ճշմարիտ պարգև, բոլորովին ձրի և առանց ինչ մեր արժանաւորութեանը. անոր համար կ'ըսուի որ Բանին Աստուծոյ մարդեղութիւնն եղաւ 'ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ, այս ինքն 'ի ձեռն սիրոյ, ինչպէս կ'ըսէ Նոյն սուրբ վարդապետը:

Բայց ոչ միայն իր սիրոյն համար Աստուած մեզի տուաւ իր որդին, այլ և անհուն սիրոյն համար: Ա նշանակել ուզեց Յիսուս երբոր ըսաւ. «Այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ»: Այդ-ը, կ'ըսէ Ոսկեբերան, կը նշանակէ այն սիրոյն մեծութիւնը՝ որով Աստուած մեզի ըրաւ այս պարգևը: Եւ-ինչ աւելի մեծ սէր կրնար ցուցընել մեզի Աստուած մը, քան թէ գատապարտել 'ի մահ իր հարազատ անմեղ որդին, որպէս զի զմեզ թշնամական մեղաւորքս ազատէ: Թէ որ Հայրն յաւիտենական կարեկնար ցաւ իմանալ ինչպէս պիտի ցաւէր երբոր որ տեսաւ որ յարգարութենէ ստիպուած է գատապարտելու անմեղ գառն և նախատանքից մատնուան ան որդին՝ զոր իրեն չափ կը սիրէր: Ուզեց որ Յիսուս մեռնի չարաչար տանջանքներով և կսկիծներով, կ'ըսէ Եսայի մարգարէ:

Երեւակայէ ուրեմն զՀայրն յաւիտենական որ մեռեալ Յիսուսը գիրկն առած կ'ըսէ մեզի. Ով մարդիկ, ես իմ սիրելի որդիս Է յորում կը գտնեմ իմ ամէն հաճութիւնս. ահա ձեր անզգամութիւններուն համար ուզեցի անոնել զինքը ասանկ չարչարուած. տեսէք թէ ինչպէս գատապարտեցի զինքը 'ի մահ խաչի, երեսէ

ձգելով զանիկայ որ այնչափ կը սիրէի: Ա բաւս ըրի, որպէս զի դուս սիրէք:

Ո՛վ ամբաւ բարի. ով անբաւ ողորմութիւն. ով անբաւ սէր: Ո՛վ Աստուած Հոգւոյ իմոյ, ո՞րովհետև ուզեցիր որ ինծի համար մեռնի քու սրտիդ ամենէն պատուական սիրոյ բանը, կը նուիրեմ քեզի ինծի համար այն մեծ զոհը՝ զոր ա՛ս Որդիդ մատուց. անոր արդեանց համար կ'աղաչեմ որ թողութիւն տաս իմ մեղքերուս, շնորհես ինծի քու սէրդ, քու աբքայութիւնդ: Յիրաւի մեծ են այս ընորհքները զոր քեզմէ կը խնդրեմ, բայց աւելի մեծ է քեզի տուած նըւէրս: Հայր իմ, Յիսուսի սիրոյն համար ներէ ինծի և փրկէ զիս: Թէ որ մինչև հիմա զքեզ անարգեցի, կը զղջամ ասոր վրայ ամէն բանէ աւելի, և կը յարգեմ ու կը սիրեմ զքեզ քան զամենայն բարիս:

3. Ո՛վ, ով արդեօք կրնար եղեռ ոչ անահմանն սիրոյ Աստուած մը սիրել զմեզ այս աստիճանի: «Այլ Աստուած որ մեծն է ողորմութեամբ, կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալ, վասն բազում սիրոյն՝ իւրոյ զոր սիրեաց զմեզ, մինչդեռ մեռեալ էաք 'ի մեղս մեր, կենդանիս արար ընդ Քրիստոս»: (Եփես. Բ. 4.) Առաքեալը բաղձա՛ր կը կոչէ այն սէրը՝ զոր ցըցուց Աստուած իր որդւոյն մահուամբ, տալով մարդկան ընորհաց կեանքը զոր կորուսեր էին իրենց մեղքերովը: Բայց այս սէրը շատ չսեպեց Աստուած որ ինքնին սէր է: Ս. Յովհաննէս կ'ըսէ որ ասով ուզեց մեզի յայտնել թէ ո՛ր կը հասնէր Աստուծոյ մեր վրայ ունեցած սիրոյն մեծութիւնը, խրկելով յաշխարհ իր որդին՝ որ

իրեն մահուամբը գնէ մեր թողութիւնը և յաւիտենական կեանքը։

Մեղաց պատճառաւ մեռած էինք առ կեանս Տեառնոջ, և Յիսուս իրեն մահուամբը դարձուց զմեզ ՚ի կեանս։ Ողորմելի, ազեղ և զղուելի էինք, բայց Աստուած, կ՚ըսէ Առաքեալն, ՚ի ձեռն Յիսուսի սրբեց զմեզ և իրեն առձև Տնորհալի և գեղեցիկ երեսցուց։ Ս. Ոսկեբերան ալ վրայ կը բերէ ըսելով. Եթէ գտնուէր խեղճ բորոտ մը զազրատեսիլ և պատառած զգեստներով, և մէկը բժշկէր զանիկայ իր բորոտութենէն, և անկէ զատ գեղեցկացնէր և հարստացընէր զինքը, ինչ երախտագիտութիւն չէր ունենար այնպիսին իրեն բարերարին։ Իսկ արդ որչափ աւելի պարտական ենք Աստուծոյ, որ մեր մեղօք ոգեղ և աւելի դարձած հոգիները՝ չէ թէ միայն սրբեց ՚ի մեղաց ՚ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի, այլ և զարգարեց և սիրելի ըրաւ։ « Օրհնեաց զմեզ, կ՚ըսէ Պօղոս Առաքեալը, ամենայն հոգևոր օրհնութեամբ յերկինսուրս ՚ի Քրիստոս Յիսուս »։ իսկ Աստուծոյ օրհնելը բարեգործել է, կ՚ըսէ Կ. Աւետիսեան. ուրեմն Հայրն յաւիտենական զՅիսուս մեզի տալովը լըցուց զմեզ չէ թէ միայն երկրաւոր պարգևներով ՚ի մարմնի, այլ և հոգևոր պարգևներով, տալով մեզի որդւոյն հետ երկնային կեանք մը այս աշխարհիս մէջ, և երկնային փառք մը ՚ի հանդերձեալսն։

Օրհնէ զնա ուրեմն, ով Աստուած, բարերարէ իմի, ով ամենասիրելի Տէր իմ, և բարեբարութիւնդ ըլլայ զնա բոլորովին քու սիրոյդ քաշելդ. այնպէս ըրէ որ իմ վրաս ցուցած սէրդ

զնա սիրաշարժընէ քուկին բարութեանդ։ Դուն արժանի ես անհուն սիրոյ. կը սիրեմ զքեզ որչափ որ սէր ունիմ, կը սիրեմ զքեզ ամեն բանէ և նաև ինծմէ աւելի։ Բեզի կոչ տամ բոլոր իմ կամքս, և աս կը խնդրեմ քեզմէ որ տաս ինծի աս օրէս սկսեալ ապրիլ և գործել ըստ աստուածային կամացդ, որով ուրիշ բան չես ուզեր բայց եթէ իմ բարիս և յաւիտենական փրկութիւնս։

Իմ Տէրս, կ՚ըսէր Երգոց երգոյն հարսը, զնա գինւոյն շումարանը տարաւ, այսինքն թէ աշքես դիմացը դրաւ ան ամեն բարերարութիւնները զոր ըրած է զնա շարժելուս համար որ զինքը սիրեմ։ Մաուենագիր մը կ՚ըսէ որ Աստուած մեր սէրը աստանալու համար՝ կրնամ ըսել թէ մեր վրայ զլկած է սիրոյ Տնորհաց բանակ մը։ Իսկ զՅիսուս Քրիստոս մեզի տալը, կ՚ըսէ կաթոլիկոսն Հուգոն, եղաւ այն պահճառ նեռը՝ զոր դուշակեր էր Եսայի։ Ինչպէս որ որսորդը, կ՚ըսէ Հուգոն, գազանին վերջին հարուածը տալու համար՝ լաւագոյն նեռը կը պահէ, ասանկ ալ Աստուած իր ամեն բարեաց եւթինը պահեց զՅիսուս, ինչուան որ եկաւ Տնորհաց ժամանակը, և ան առաւ խաւրեց զինքը որպէս զի վերջին հարուածով մը սիրով վիրաւորէ մարդկան սիրտերը։ Ա՛նեսեա վիրաւորուած կ՚ըսէր Ս. Պետրոս իր երկնաւոր վարդապետին. « Այո, Տէր, և դու դիտես զի սիրեմ զքեզ »։

Ո՛հ, Աստուած իմ, կը տեսնեմ որ քու չորս դիդ կը պատճն սիրոյ բարակ հնաքրներ։ Եա՛լ դքեզ կը սիրեմ, և եթէ զքեզ կը սիրեմ՝ ասով դիտեմ որ դու ալ զնա կը սիրես։ Եւ ով

կրնայ պիա քու սերդդ պատել. միայն մեղքը։ Բայց կը յուսամ որ դու ողբմութեամբդ առ դժոխային հրեշէն պիտի ազատես պիս։ Սիրով կ'ընդունիմ ամէն գժբաղդութիւն, ամէնէն դժնդակ մահն ալ, նաև իմ ոչինչ գառնալս՝ քան թէ մահացու մեղքով քեզի դէմ ընել։ Գիտէս արդէն իմ անցեալ անկումներս, գիտես իմ սկարաւթիւնս. օգնէ ինծի, Աստուած իմ, վասն սիրոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Քու ձեռացդ գործքն եմ, դու պիս առեղծեցիր, մի թողուր պիս երեսէդ։ Թէ որ իմ յանցանքներուս համար արժանի եմ որ պիս թողուս, արժանի եմ դարձեալ որ ինծի ողորմիս Յիսուսի սիրոյն համար, որ պիս փրկելու համար զոհից քեզի իր կեանքը։ Քեզի կը նուիրեմ իրեն արդիւնքները որ բոլոր իմս են. և ասոր համար կը խոստանիմ քեզմէ և կը յուսամ որ տաս յաւիտենական հանգիստ բարի մահուամբ, և անկէ գատ կը նայս բոլոր մեռածը՝ի փառս քո ապրելու շնորհքը։ Բաւական է ինչուան հիմա գքեզ թշնամանելս. կը զղջամ բոլորով սրտիս, և կ'ուզեմ կրցածիս չափ գքեզ սիրել։ Ալ չեմ ուզեր քու սիրոյդ դէմ կենալ, գիս բոլորովին քեզի կուսամ. ասոր ինծի քու շնորհգդ և սէրդ, և ըրէ գիս ինչ որ կ'ուզես։ Աստուած իմ, կը սիրեմ գքեզ և կ'ուզեմ և կը խոստանիմ միշտ գքեզ սիրել։ Ասե ինծի վասն արդեանց Յիսուսի։ Ամէն իմ, Ամարիամ կոյս, աղաչէ գԱստուած ինծի համար. Ամէն։

Ի.Զ

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Որբոյն Աբրահամ սէրը՝ դէպի համար դեռ նիլոսելը։

1. Ընչափ պարտական ենք Աստուծոյ քրիստոնեայս՝ որ պարգևեց մեզի Յիսուսի գալստեան վերջը ծնանիլ։ Մեր ժամանակը վախճանակ չէ, ինչպէս Հրեից էր, այլ ժամանակ սիրոյ, տեսնելով Աստուած մը որ մեռած է զմեզ փրկելու և մեզմէ սիրուելու համար։ Ի հաւատոց է որ Յիսուս զմեզ սիրած է, և մեր սիրոյն համար մեռած։ Իւ ով երբէք կրնար աներևակարող Աստուած մը մեռցընել, ինչուան որ իր կամքը մեզի կեանք տալ ուզած չըլլար. անոր համար կ'ըսէ Ս. Յովհաննէս, որ Յիսուս իրեն մահուամբը մեզի տուաւ իր սիրոյն վերջին ցոյցը։ Յիսուս, կ'ըսէ բարեպաշտ հնդիկ մը, իրեն մահուամբ մեզի տուաւ իր սիրոյն մեծագոյն նշանը, ուսկից կարը ալ իրեն բան չմնաց մեզի յայտնելու համար՝ թէ որչափ զմեզ կը սիրէ։

Սիրելի փրկիչ իմ, դուն սիրով բոլոր ինքզինդ ինծի տուիր. ես ալ սիրով բոլոր ինքզին-

քըս քեզի կու տամ: Դուն իմ փրկութեանս համար կեանքդ տուիր. ես ալ՝ փառս քո կ'ուզեմ մեռնիլ՝ երբ և ինչպէս որ կ'ուզես: Դուն ամէն հնարք ապառնցիր իմ սէրս ստանալու համար, իսկ ես ապերախտս զքեզ փախանակեցի ոչնչի մը հետ: Յիսուս իմ, կը զղջամ՝ի բոլոր սրտէ. ներէ ինծի տուրբ չարչարանացդ համար, և՝ի նշան ներելուդ՝ օգնէ ինծի որ զքեզ սիրեմ: Քու հնորհօքդ կը զգամ մեծ փափաք մը զքեզ սիրելու, և կ'առաջադրեմ բոլորովին քուկդ ըլլալ. բայց կը տեսնեմ իմ տկարութիւնս, կը տեսնեմ քեզի ըրած մատնութիւններս, դու միայն կրնաս ինծի օգնել և զիս հաւատարիմ ընել: Օգնէ ինծի, սէր իմ, տուր որ զքեզ սիրեմ. քեզմէ ուրիշ բան չեմ ուզեր:

2. Կ'ըսէ երանելին Դիոնեսիոս կարդուսեան, որ Յիսուսի չարչարանքը չփափաքցողութիւն մը կոչուեցաւ, որովհետև եղաւ գիտութեան և սիրոյ չափազանցութիւն մը: Ո՛վ Աստուած իմ, և որ հաւատացեալը կրնար ապրիլ առանց զՅիսուս սիրելու, թէ որ ատիպ մտածեր իրեն չարչարանացը վրան. Յիսուսի վէրքերը, կ'ըսէ սուրբն Բոնաւենտուրա, են մէկմէկ սիրոյ վէրք, նետ և բոց՝ որ կը խոցեն խստասրտին սիրտերը, և կը վառեն ամենէն սառած հոգիներըը: Երանելին Ղէոնրկոս Սուսոն՝ իր սրտին մէջ առ անձկալին Յիսուս ունեցած սէրը աւելի կերպով մը գրոշմելու համար՝ իր կուրծքին վրայ իր սիրելի տիրոջը անունը փորեց, և խաչելութեան դիմացը երեսի վրայ ընկաւ՝ ըսաւ իրեն. « Տէր, իմ Հոգւոյս միակ սէրը, նայէ իմ վարձատրանացս. կ'ուզէի ալ աւելի խոր գրել սրտիս

մէջ, բայց չեմ կրնար. դու որ ամէն բան կրնաս, լեցուր իմ տկարութեանս տեղը, և սրտիս ամենէն խորը գրոշմէ քու երկրպագելի անունդ, անանկ որ ալ հանտեղէն չկարենայ քերուիլ ոչ քու անունդ և ոչ քու սէրդ:

« Եղբօրորդին իմ սպիտակ է և կարմիր, ընտրեալ՝ի բիւրուց », կ'ըսէ Հաւան: (Երգ. Ե. 10.) Ով Յիսուս իմ, դու ամենևին սպիտակ ես անարատ անմեղութեամբդ, բայց խաչին վրայ բոլորովին կարմիր ես ինծի համար առած խոցերովդ: Ես իբրև միակ առարկայ իմ սիրոյս կ'ընտրեմ զքեզ. և զով կ'ուզեմ սիրել, թէ որ զքեզ չսիրեմ: Քան զքեզ ինչ ալ աւելի սիրելագոյն բան կրնամ գտնել, Փրկիչ իմ, Աստուած իմ, ամենայն ինչ իմ: Կը սիրեմ զքեզ, ով ամենասիրելի Տէր իմ, կը սիրեմ զքեզ ամէն բանէ վեր. տուր որ զքեզ սիրեմ ամենայն գորովանօքս, առանց ուրիշի ալ անկից մտան հանելու:

3. « Ո՛հ, թէ որ գիտնայիր խաչին խորհուրդը », կ'ըսեր Անդրեաս առաքեալ բռնաւորին: Ո՛վ բռնաւոր, կ'ուզեր ըսել, թէ որ հասկըներ Յիսուսի քու վրադ ունեցած սէրը՝ որով զքեզ փրկելու համար խաչի մը վրայ մեռաւ, կը թողուիր ամէն ունեցածներդ և երկրաւոր յոյսերդ, զքեզ բոլորովին քու կենարարիդ տալու համար: Նոյն բանը ըսելու է նաև ամէն քրիստոնեից, որ թեպէտ կը հաւատան Յիսուսի չարչարանացը՝ բայց անոնց վրայ չեն մտածեր: Ո՛հ, թէ որ բովանդակ մարդիկ մտածէին Յիսուսի իրեն մահուանը մէջ մեզի ցուցած սիրոյն վրայ, ով կրնար զինքը չսիրել: Սիրելի Փրկիչը, կ'ըսէ առաքեալն, անոր համար

մեռաւ վասն մեր՝ որպէս զի իրեն մահուամբը մեզի յայտնած սիրովը տիրանայ մեր սիրտերուն: Ուրեմն կամ մեռնինք կամ ապրինք՝ իրաւունք է որ ամէնքնիս ալ Յիսուսի ըլլանք, որ այնչափ ծանր գնով փրկեց զմեզ: Ո՛հ, ով կրնայ ըսել սիրակեզ Ս. Իգնատիոս վկային հետ՝ որ Յիսուսի համար իրեն կեանքը տալու երջանկութիւնն ունեցաւ. « Թող գան իմ վրաս կըրակներ, խաչեր, գազաններ և ամէնայն տանջանք, միայն թէ շահիմ և վայելեմ զՅիսուս »:

Ո՛վ սիրելի Տէր իմ, դու մեռար իմ հոգիս ազատելու համար, բայց ես ինչ ըրած եմ ըզքեզ ազատելու համար, ով անբաւ բարի: Ո՛հ, Յիսուս իմ, քանի՛ քանի՛ անգամ ուշնչի մը համար զքեզ կորուսի: Վա՛յ ինձ. արդէն գիտեի որ մեղանչելովս ընդհէգ կը կորնցընէի, գիտէի որ քեզի մեծ տհաճութիւն կը պատճառէի, և սակայն մեղայ: Բայց կը միխիթարուիմ մտածելով որ իմ բանս անհուն բարւոյ մը հետ է, որ կը մոռնայ կրած նախատինքները՝ երբոր մեղաւոր մը կը զղջայ և զինքը կը սիրէ: Ա՛յո՛, Աստուած իմ, կը զղջամ և կը սիրեմ զքեզ. ո՛հ, ներէ ինձի, և դու միայն իշխէ իմ ապստամբ սրտիս մէջ աս օրէս ետքը. ես քեզի կը յանձնեմ զայն, քեզի կու տամ բոլորովին իմ անձս: ըսէ ինձի ինչ որ կ'ուզես, վասն զի ամէնն ալ կ'ուզեմ ընել: Ա՛յո, Աստուած իմ, կ'ուզեմ սիրել զքեզ, կ'ուզեմ զքեզ յաւիտեանի գոհ ընել. զօրացուր զիս և կը յուսամ որ ընեմ:

4. Յիսուս իրեն մահուընէն ետքն ալ զմեզ սիրելէն չդադրեցաւ. ինքը կը սիրէ զմեզ, և նոյն սիրովը՝ որով երկնքէն իջաւ զմեզ գտնե-

լու և մեզի համար մեռնելու համար՝ մեր եռանէն ընկած զմեզ կը փնտռէ: Շատ հռչակած է այն սիրոյ ճարտարութիւնը՝ զոր Փրկիչն մեր ցըցուց Ս. Ֆրանչիսկոսի Բասւերեան իր ճամբորդութեանը մէջ. մրրկի մը առեն ալիքները յափշտակեցին սուրբէն իր խաչելութիւնը. երբոր ծովեզերքը ելաւ և հոն տրտում տխուր կը հառաչէր իր սիրելի տիրոջը պատկերը նորէն ստանալու համար, տեսաւ որ խեչափառ մը իրեն ճանկերուն մէջ առած խաչելութիւնը՝ դէպ իրեն կու գար. վազեց դիմացը, և խանդաղատանաց ու սիրոյ արցունքներով առաւ զայն և կուրծքին վրայ սեղմեց: Ո՛հ, ինչպիսի սիրով Յիսուս կ'երթայ ան հոգւոյն՝ որ զինքը կը փընտռէ, բայց կը փնտռէ ճշմարիտ սիրով: Իսկ անոնք որ չանձն չեն առնուր Աստուծմէ իրենց խաբրուած խաչերը, կրնան կարծել որ աս ճշմարիտ սէրը ունին: Յիսուս քու սիրոյդ համար չվնտռեց երկրային հաճոյքներ, հապա փընտռեց նեղութիւն և մահ, թէպէտ և անմեղ էր. և մենք ինչ կը փնտռենք Յիսուսի սիրոյն համար: Ս. Պետրոս մարտիրոսը անիրաւ ամբաստանութեան մը համար բանտը փակուած ըլլալով, օր մը կը գանգատէր ու կ'ըսէր. Տէր իմ, ես ինչ յանցանք ունիմ որ այս հալածանքս քաշեմ: Պատասխան տուաւ խաչելեալն. Ես ես ինչ յանցանք ունէի որ աս խաչիս վրայ գամուեցայ:

Սիրելի Փրկիչ իմ՝ ինչ յանգած ոռնէք ընսիր. — զմեզ չատ սիրեցիր՝ երբոր մեր սիրոյն համար այնչափ չարչարուեցար: Իսկ մենք որ մեր մեղացը համար արժանի էինք դժոխոց, պի-

ան չանձն չառնենք կրել այն վիշտերը՝ զոր մեզի կու տաս մեր բարւոյն համար։ Յիսուս իմ, դու բոլորովին սէր ես անոր՝ որ զքեզ կը փընտռէ. ես չեմ փնտռեր քու անուշութիւններդ և մխիթարութիւններդ, հապա զքեզ միայն և քու կամքդ կը փնտռեմ։ Շնորհէ ինձի քու սէրդ, և անկէ վերջը վարուէ հետս ինչպէս որ կ'ուզես։ Կը գրկեմ ամէն խաչերը՝ զոր ինձի պիտի դրկես, աղքատութիւն, հալածանք, հիւանդութիւն, ցաւ, և այլն. միայն ազատէ զիս մեղաց չարիքէն, և ուրիշ ինչ չարիք ալ որ ուզես՝ տուր։ Ամենայն ինչ քիչ է համեմատութեամբ քու իմ սիրոյս համար կրած չարիքներուդ։

5. Գներին ազատելու համար, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, հայրը որդւոյն չներեց, և որդին ինքն իրեն չներեց։ Յետ այսպիսի անհուն սիրոյ մը առ մարդիկ, կրնայ ըլլալ մեկը որ չսիրէ այս սիրալիր Աստուածը։ Առաքեալը կ'ըսէ որ Յիսուս մեռաւ ամենուս համար, որպէս զի միայն իրեն և իր սիրոյն համար ապրինք։ Բայց ափսո՜ս, մարդկան մեծ մասը, յետ Աստուծոյ մը իրենց համար մեռնելուն՝ դեռ կ'ապրին մեղաց, սատանային, և ոչ Յիսուսի համար։ Պըզտամն կ'ըսէր որ «երբ սէրդ կոխէ է, և Սենեկա Սէրէ ինչ որ կ'ուզես սիրէ։ Յիսուս որ մարդկան համար մեռնելով կարծես թէ մեր սիրոյն համար խենթեցած է, Ս. Գրիգորի ըսածին պէս, ինչպէս կ'ըլլայ որ յետ այնչափ մեր վրայ սէր ցուցընելուն չկրնար իրեն քաշել մեր սիրտերը. ինչպէս յետ այնչափ զմեզ սիրելուն դեռ չէ կրցած ինքզինքը մեզի սիրցընել։

Ո՜հ, ար էր թէ ամէն մարդիկ զքեզ սիրէին, ամենասիրելիդ իմ Յիսուս. դու Աստուած մ'ես արժանի անվախճան սիրոյ։ Բայց խեղճ Տէր իմ, ներէ զքեզ ասանկ անուանելուս, դու այնպես սիրելի ես, դու այնչափ աչքառեր և նեղղուեր ես մարդկանցմէ սիրուելու համար, բայց քանի՜ են զքեզ սիրողները։ Կը տեսնեմ որ գրեթէ ամէնքը իրենք տուած են սիրելու սրբը իր բարեկամները, որը զազրութիւններ, հարբատութիւն, պատիւ, հաճոյք, և որը նաև անասուններըն. բայց քանի՜ են զքեզ սիրողներն՝ ով անբաս սիրելիդ։ Ո՜վ Աստուած իմ, շատ քիչ են. բայց ես թշուառական մեղաւորս կ'ուզեմ այս քիչերուն թիւին ըլլալ, որ երբեմն քու սեղդ տիղմը սիրած եմ. բայց հիմա կը սիրեմ զքեզ և կը չարգելմ զքեզ քան զամենայն բաբի, և միայն զքեզ կ'ուզեմ սիրել։ Ներէ ինձի, Յիսուս իմ, և օգնէ ինձի։

6. Ուրեմն, ով քրիստոնեայ, կ'ըսէ Ս. Կիպրիանոս, Աստուած քու վրադ այնպես հաճէ որ ինչուան կը մեռնի քու սէրդ շահելու համար. և դու զոհ պիտի չըլլաս Աստուծոյ ինչուան որ իրմէ գոնս ուրիշները սիրես։ Ո՜հ, չէ, սիրելիդ իմ Յիսուս, չեմ ուզեր ուննենալ սէր մը՝ որ քուկդ չըլլայ, զոհ եմ քեզմով. կը հրաժարիմ ուրիշ ամէն ախորժելիներէ, բաւական է ինձի միայն քու սէրդ։ Կ'իմանամ որ ինձի կ'ըսես. Դէր պէ՞ էբէ՞ պէ՞ի՞ է վէ՞յ ո՞ւ՞ն։ (Ըզ կերդ. Ը. 6.) այո՛, Յիսուս իմ խաչեալ, ես ըզքեզ կը գնեմ, դու ալ դիր զքեզ իբրև կնիք իմ սրտիս վրայ, որպէս զի զոց ինայ ուրիշ ամէն գորովանքներուս՝ որ չեն բերուիր դէպ ի քե-

զի։ Անցեալ կենացս մէջ զքեզ դառնացուցի զուրիշները սիրելովս. բայց հիմա չունիմ վիշտ մը որ այնչափ ծանր ըլլայ ինծի՝ որչափ յիշելս որ մեղքերովս կորնչացուցած եմ քու սէրդ. ասկէ վերջը ով պիտի զատէ զիս քու սէրէդ։

Չէ, ամենասիրելի Տէր իմ, յետ ինծի ճանչցընելուդ իմ վրաս ունեցած սէրդ, այլ չեմ ուզեր ապրիլ առանց զքեզ սիրելու։ Կը սիրեմ զքեզ, սէր իմ խաչեալ, կը սիրեմ զքեզ բոլոր սրտիս, և կու տամ քեզի ես հոգիս՝ որուն համար այնչափ խանդակաթ եղար։ Ո՛հ, մահուանդ արդեանցը համար, որ այնպիսի ցաւով բաժնեց օրհնեալ հոգիդ ի մարմնէդ, հեռացուր ինծմէ ամէն սէր՝ որ կրնայ արգելք ըլլալ իմ բոլորովին քովդ ըլլալուս և զքեզ սիրելու բոլոր սրտովս։ Ս. Աստուածածնին, յոյս իմ, օգնէ ինծի որ միայն քու ամենաքաղցր որդիդ սիրեմ. անանկ որ կարենամ ճշմարտութեամբ ըսել բովանդակ կենացս մէջ. Ի՛նչ-եր- խաչե՜ած է, ի՛նչ-եր- խաչո՜ած է։ Եղիցի, եղիցի։

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0062596